V. SAMARDAC
M. LUPAŞCO

ISTORIA PĂMÂNTULUI MOLDOVENESC

PARTEA I

CHISINAU 2021

V. SAMARDAC   M. LUPAŞCO

ISTORIA PĂMÂNTULUI MOLDOVENESC

PARTEA I

CHISINAU 2021

Autori: V. SAMARDAC   M. LUPAŞCO

Aspect de computer și procesare ilustrații V. SAMARDAC

CONȚINUTUL

ISTORIA ȚĂRII MOLDOVEI

«*Cel care controlează trecutul controlează viitorul.*
Cel care controlează prezentul controlează trecutul».
George Orwell

ÎNTRODUCERE

Istoria este cel mai important mijloc de construire a unei națiuni, iar interpretarea trecutului istoric este una dintre resursele definitorii ale construirii unei națiuni.

Hotărând să povestim despre istoria pământului moldovenesc, de la colonizarea acestui pământ de către diferite popoare, până la nașterea și formarea statului Moldova, credem că pentru mulți cititori va fi o descoperire.

Astăzi există multe controverse cu privire la apariția statului moldovenesc și la naționalitatea moldovenilor. Pe baza datelor din cronici antice de diferiți ani, a diferitelor popoare și a opiniilor istoricilor, am încercat să vă prezentăm acest material, cititorilor. Dintre monumentele scrise care au ajuns până la noi, un loc aparte îl ocupă cronicile - texte cu prezentare anuală a istoriei Moldovei, așa cum au domnit din cele mai vechi timpuri până în vremea operei cronicarului. Cronica... Cronicar... Opere de Cronici... Să ascultăm cum sună aceste cuvinte. Ce ne spun ei? Ei înșiși sugerează că vorbim despre descrierea diferitelor evenimente de-a lungul „anilor" - ani. Aceste cuvinte au ajuns la noi din cele mai vechi timpuri.
Cronicile dezvăluie istoria Moldovei și arată dezvoltarea ei continuă din 1407 până în 1743. Cronicile sunt lucrări istorice care ne ajută să înțelegem identitatea națiunilor, să creăm o imagine a dezvoltării istorice a statului nostru. Au o valoare estetică, istorică și ne învață să înțelegem ce fel și ce trib suntem copii.

Dezvăluind materialul prezentat, am încercat să ne concentrăm atenția asupra soartei istorice a poporului moldovenesc, care se află în cea mai strânsă legătură cu modernitatea. Teritoriul statului Moldova este un colț de pământ mic, aproape necunoscut, dar pe el au avut loc evenimente de mare însemnătate istorică. Aceste evenimente au fost periculoase și ostile pentru strămoșii noștri, care au fost nevoiți să lupte pentru existența statului moldovenesc. Câte victime au căzut în această luptă cumplită. Întregul pământ moldovenesc este literalmente saturat de sângele sacru al strămoșilor noștri, care au respins atacurile dușmanilor. Aici, fiecare deal, fiecare câmp era martor al evenimentelor fatale din zilele trecute. Pentru a respinge invazia inamicului, pentru a lupta împotriva lui, pentru inviolabilitatea drepturilor poporului lor și a drepturilor lor ereditare la stat, poporul, sub conducerea liderilor săi militari, a fost trimis să-și apere statul, iar paginile documentelor istorice sunt decorate cu date despre isprăvile multora.

Poate că vor fi unii care vor spune – «*ce interes are timpul prezent, plin de atâtea aspirații de viață viitoare, în povestirea timpului trecut transformat în literă moartă? La urma urmei, toate aceste fapte din trecut ale eroilor din trecut devin ecouri, care slăbesc constant pe zi ce trece*».
Da, suntem de acord că sunetele gloriei trecute se estompează în zgomotul tulburărilor viitoare și al noilor preocupări, dar istoria păstrează amintirea acelor evenimente și fapte care au rezolvat probleme litigioase care privesc interesele generațiilor vii și care se contopesc cu relele zilelor actuale, în vederea restaurării adevărului atât de des pervertit de o glorie falsă și accidentală. Dacă astăzi alte state au multe astfel de întrebări cu privire la independența țării noastre, care apar și reiau din când în când, căutând justificarea originii lor într-un timp trecut în care dușmanii noștri au încercat să lipsească națiunea moldovenească de numele ei și să acopere cu calomnii faptele strămoșilor noștri. În scrierile istorice scrise dintr-o perspectivă naționalistă, «*faptele sunt tăinuite, datele sunt modificate, citatele sunt scoase din context și disecate într-un mod care schimbă sensul. Evenimentele care nu ar fi trebuit să se întâmple nu sunt menționate și, în cele din urmă, sunt negate*».
În scrierile istorice scrise din punct de vedere naționalist, „faptele sunt ascunse, datele sunt schimbate, citatele sunt scoase din context și disecate în așa fel încât să schimbe sensul. Evenimentele care nu ar fi trebuit să se întâmple nu sunt menționate și în cele din urmă sunt renunță.
Eforturile intelectualilor de a «*stimula conştiinţa istorică a poporului nostrum*» vizează mai multe subiecte cheie. Prima dintre ele este dorința de a demonstra că «*strămoşii etnici şi spirituali*» ai moldovenilor au fost romanii și de a «*infirma existența limbii moldoveneşti*».
Lumea se schimbă și, odată cu ea, tot ceea ce definește realpolitik se schimbă.

«*În consecință, și conținutul conștiinței noastre despre trecut este în continuă schimbare*».

Un trecut eroic, oameni mari, glorie adevărată - acestea sunt componentele ideii naționale. Pentru a fi o națiune, trebuie să ai o glorie comună în trecut.

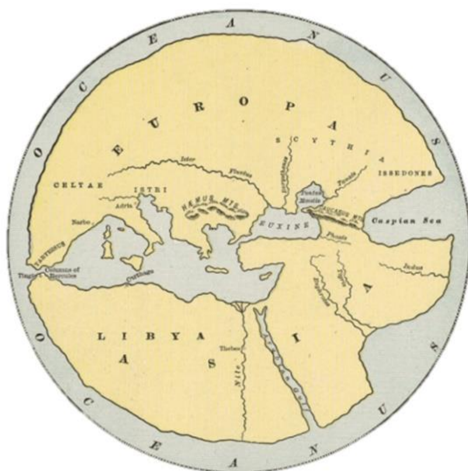
Naţiunea se bazează pe principiul spiritual conform căruia există două părţi – «*una în trecut, cealaltă în viitor*». Trecutul este înțeles ca fiind «*posesia comună a unui bogat patrimoniu de amintiri*».
Cultul strămoşilor creează naţiunea. Un trecut eroic, oameni mari şi glorie adevărată sunt componentele ideii naţionale. Pentru a fi o naţiune, trebuie să avem o glorie comună în trecut. O națiune este modelată și ținută împreună de sacrificiile și suferințele comune din trecut, modelată și ținută împreună chiar mai mult decât triumfurile comune.

Iar astăzi, statul moldovenesc este în mare pericol ca urmare a unor atacuri grave asupra identității și suveranității naționale.

CAPITOLUL I.
FORMARE STATULUI MOLDOVEI
§ 1. ISTORIA AȘEZARII ȚINUTURILOR CARPATO-NISTRENE

«*Cu ajutorul a două sau trei cuvinte, se poate restaura o perioadă lungă, puțin studiată, a istoriei naționale*».

Cu câteva milenii în urmă, locuitorii Egiptului Antic și Mesopotamiei au început să facă desene ale pământurilor lor pe tăblițe de lut și stele de piatră. Acestea erau prototipurile hărților geografice.

CELE MAI VECHI CARTE: HECATEA LUI MILETSKY secolul V î.Hr.; ERATOSTHENES secolul III - II î.Hr
MAREA NEGRA, GURA DUNARII, TERITORIUL MOLDOVEI

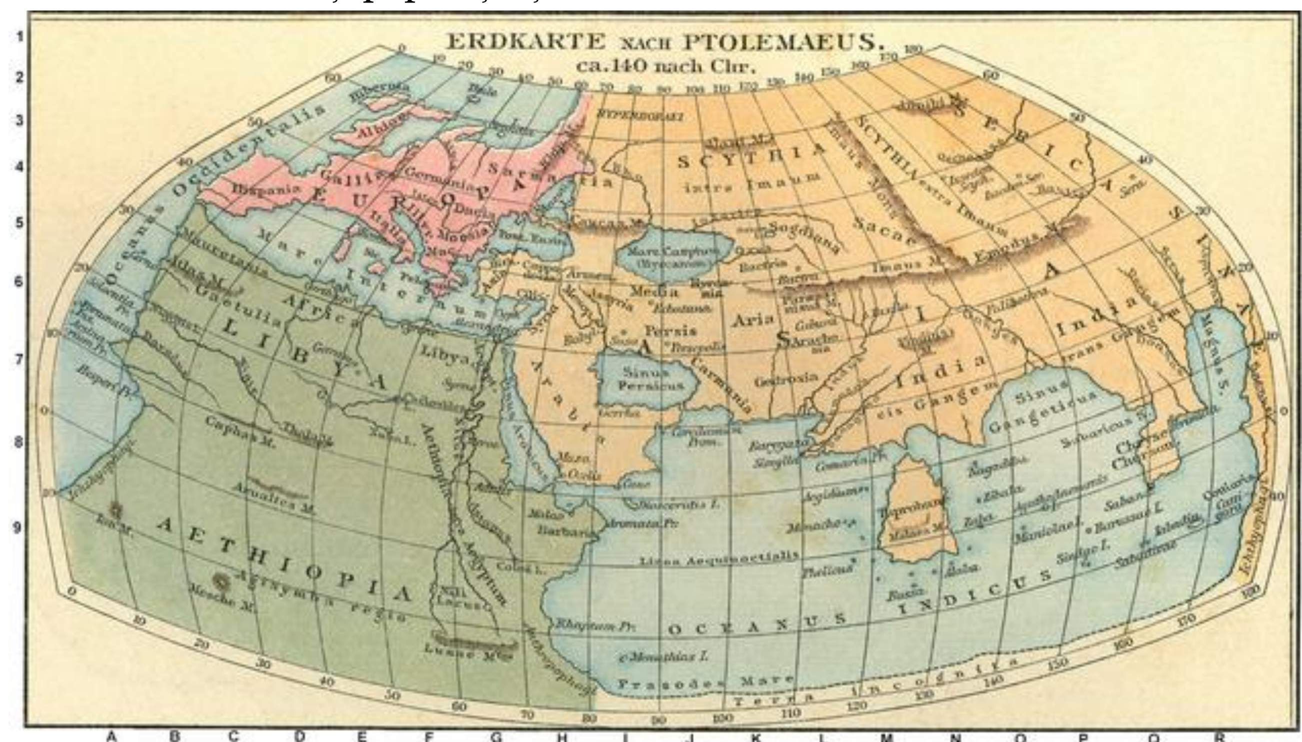
Hecateus din Milet, unul dintre primii geografi, a sculptat o hartă a Oikoumene pe o placă de cupru, așa cum numeau grecii partea locuită a planetei. Pe această hartă era «*imaginea întregului pământ, a întregii mări și a tuturor râurilor*». Uită-te la harta lui Hecateus: este săracă în detalii, dar unghiul care se află între Marea Neagră și Dunăre a fost deja trasat aici. Este interesant că regiunea noastră este prezentată pe cea mai veche hartă geografică.

În jurul anilor 455-441 î.Hr. e. Herodot a călătorit pe uscat de la Bosfor la Olbia prin Tom și Tiras. A făcut cunoștință cu cursul inferior al Dunării, Prut, Nistru și zona situată între aceste râuri. Iată ce a scris el: Scitia «*reprezintă o câmpie cu pământ negru adânc, bogat în iarbă și bine irigat... Prin această câmpie curg aproape tot atâtea râuri câte canale sunt în Egipt. Voi numi râurile cunoscute și cele navigabile dinspre mare în interior. În primul rând, este Istres cu cinci guri, apoi Tiras, Gipanis, Borisfen*». Despre Dunăre se spune că este «*cel mai mare fluviu cunoscut de noi; iarna și vara este întotdeauna aceeași valoare, ceea ce se explică prin abundența afluenților mari și prin condițiile de precipitații din bazinul hidrografic. Iarna, apele acestui râu ating nivelul lor natural... Vara, zăpada adâncă care cădea iarna se topește și cade în Istres de pretutindeni. Și această zăpadă care se topește curge în jos și*

reface râul, precum și ploi frecvente și abundente (la urma urmei, plouă și acolo vara)».

Dintre numeroșii afluenți ai Istrei este menționat Prutul – un râu, «*pe care sciții îl numesc Parata, iar elenii – Piratul*». Tiras (Nistru) «*începe în miazănoapte și curge dintr-un mare lac la hotarul Scitiei și ținutul Neurienilor*» (Așa că istoricii antici numeau oamenii care trăiau, după ideile lor, la nordul Scitiei) .

Mai târziu, mulți autori - romani și greci, printre care și celebrul geograf al antichității Strabon - au scris despre regiunea noastră. Iată cum a caracterizat Strabon sudul Moldovei: «*Din Istria până în Tir se întinde deșertul Geta, un spațiu plat și lipsit de apă*». Foarte mult spațiu în aceste descrieri este acordat Nistrului. Potrivit lui Pliniu cel Bătrân, «*Tiras este un râu glorios*». Într-o altă scriere a acelor vremuri citim: «*... Râul Tiras, fiind adânc..., livrează negustorilor mult pește pentru vânzare și este sigur pentru corăbii să navigheze; pe malurile râului erau „pășuni bune pentru vite*». Un fel de barieră între Dacia și populația țărilor de la sud de Dunăre.

Culmea succesului în geografia antică a fost o hartă destul de precisă a Europei (aproximativ 150 d.Hr.) și a țărmurilor sudice ale Mării Mediterane.

Pe malul Dunării, aceste triburi războinice au creat cetăți, ale căror nume s-au păstrat ulterior. Aceste cetăți includ Arrubiy (actualul Machin), Noviodun (actualul Isaccea) etc.

Bastarni. Pământurile lăsate de celți au fost așezate de Bastarnii. Romanii au aflat pentru prima dată despre acest trib din rapoartele aliaților lor: «*O ambasadă din Dardani a sosit [la Roma] cu o poveste despre Bastarnii, numărul lor, fizicul imens și vitejia războinicilor lor*». O parte din Bastarnii s-

au mutat în Tracia, unde le-a fost acordat pământ de locuit de către împăratul Prob. Treptat, numele lor dispare din istorie, dar nu și oamenii înșiși, care, se pare, erau cunoscuți sub alt nume.

Dacii. Existau asemănări între triburile dacice în ceea ce privește limba, îmbrăcămintea, ritualurile și religia. Marile triburi sedentare ale dacilor

ocupau o zonă care se întindea până la munții Carpați. O ramură importantă a acestor popoare a fost reprezentată de Carpați, care au trăit în nordul Moldovei. Potrivit unor istorici, Munții Carpați și-au primit numele de la acesttrib dacic. Cea mai veche și cea mai mare parte a informațiilor despre geto-daci și regatul Daciei provine din relatările istoricilor greci, Ptolemeu, Herodot și Strabon. Ptolemeu scrie în detaliu despre popoarele din Dacia. El enumeră numele celor 15 triburi din Dacia care au trăit acolo în diferite perioade, dar printre care nu se numără dacii propriu-zis. Herodot îi numea pe geții daci «*cei mai curajoși și mai drepți dintre traci*». Strabon (secolul I d.Hr.), a trăit mult timp la Roma și cunoștea bine triburile de frontieră ale imperiului. Conform informațiilor lăsate de Strabon, dacii locuiau în zonele înalte (este indicat râul Mureș) până în partea superioară a Dunării (numită Dunăre - de la izvoare până la Drobeta), în timp ce geții stăpâneau zonele joase și partea inferioară de la Dunăre (numită Istra) până la Marea Neagră. El ne mai spune că «*dacii vorbesc aceeași limbă ca și geții*» și că «*grecii îi considerau pe geți un popor trac*». Astfel, grecii i-au numit Geti, iar mai târziu romanii i-au numit Daci, deși era vorba de aceeași populație.

Sciții erau o asociație de triburi rude, asemănătoare cu asocierea tracilor. În secolul VI. î.Hr e. Sciții, care aparțineau tribului Agatirs, s-au stabilit printre locuitorii regiunilor adiacente Carpaților. Alte triburi ale sciților s-au stabilit în Dobrogea, a fost numită Scitia Mică în timpul cuceririi romane; Aici au apărut mici principate ale sciților, batând monede cu numele conducătorilor lor.

Aceste monede au supraviețuit până în zilele noastre. În secolul III î.Hr. unul dintre popoarele din Scitia, sarmații (celălalt nume al lor este sauromați) au luat treptat stăpânirea regatului scitic.
Monumentele lor sunt cunoscute pe malul Nistrului. Sarmații, trecând Dunărea din Dacia, au luptat cu Roma în Moesia (Bulgaria modernă). Istoricul roman Tacitus scrie că printre popoarele care purtau numele sarmaților, au existat venedii slavi.

Ultimele secole î.Hr iar primele secole d.Hr. până în Evul Mediu se caracterizează prin migrarea în masă a popoarelor. Modul de viață nomad, nevoia de noi pășuni, noi zone de vânătoare, deseori alungate de nou-veniți, și mai târziu moravurile de a trăi din proprietățile confiscate cu forța altora, au împins diferite triburi, de obicei nomade, să schimbe locurile de așezare.
Expansiunea romană în Balcani și apariția legiunilor lor au făcut inevitabilă o ciocnire cu triburile din regiunea carpato-nistreană. În anul 148 î.Hr.

Imperiul Roman a creat provincia Macedonia. Scordisci, Dardanii, împreună cu tracii, i-au atacat granițele în 117 și 114 î.Hr. Bătăliile s-au desfășurat cu succese diferite, cu victorii ale romanilor și victorii ale barbarilor. În primăvara anului 61 î.Hr., în apropiere de Istria, în Scythia Minor, guvernatorul Macedoniei, Gaius Antonius Hybrida, a fost înfrânt de o armată combinată de geți, bastarni și greci, iar el însuși a fost luat prizonier. Această înfrângere și războiul civil care a izbucnit la scurt timp au oprit înaintarea romană spre Dunăre.

Apariția legiunilor romane pe Dunăre a făcut inevitabilă o confruntare între romani și geto-daci. Coasta Dobrogei de la Marea Neagră a devenit parțial un district militar al provinciei Macedonia, iar restul teritoriului a devenit parte a provinciei Tracia. În loc de măsuri defensive, șefii heto-daci au răspuns cu raiduri la sud de Dunăre. Încă din anul 29 î.Hr., șefii dacilor au organizat raiduri de pradă în teritoriile romane, în special în Mesia.

În timpul domniei regelui Decebalus, Dacia a devenit un stat puternic și a devenit o amenințare pentru Imperiul Roman. Au început războaiele romano-dacice, care au durat două decenii. Faza decisivă a luptelor dintre Imperiul Roman și statul dacic a avut loc în războiul din 105 - 106, care s-a încheiat cu

înfrângerea statului dacic. Romanii au atacat Dacia, încercând să dobândească bogățiile din zonă și să elimine un stat care amenința interesele imperiului în regiune. Au confiscat o pradă uriașă, care le-a permis să îmbunătățească situația din economie. În 906, o parte a statului dacic a fost transformată în provincie romană. După ce i-a exterminat aproape complet pe goți (daci) în teritoriul ocupat (sud-vestul Transilvaniei, la vest de Olt), Traian s-a apucat să o colonizeze masiv cu elemente romanizate aduse din toate colțurile lumii care fuseseră înrobite de romani (ex toto orbe romano). Colonizarea romană a Daciei a însemnat nu numai strămutarea aici a diferitelor elemente etnice din alte regiuni cucerite - Asia Mică, Africa, Europa de Vest, Balcani - ci și desfășurarea de legiuni romane pentru a păzi granița (limes) noii colonii, o colonizare constantă de către veterani, care s-au stabilit aici ca familii întregi, atribuindu-le pământuri. La est de Munții Carpați trăiau dacii liberi (Kostobocii, Karpii), care și-au păstrat limba, tradițiile și modul de viață. Cea mai mare parte a teritoriului din Dacia era neocupată și probabil locuită predominant de etnici daci.

Istoricul Y. Klosovskaya notează: «*Mulți locuitori și-au părăsit țara, iar în sursele ulterioare sunt numiți "daci liberi*». Dar au fost toți dacii cu adevărat

daci sau acest termen a fost folosit pentru a acoperi triburile tracice, germanice și slave? Nu există un răspuns fără echivoc. Printre dacii liberi s-au numărat refugiați de la cucerirea romană care au părăsit zona ocupată de romani și unele triburi vorbitoare de daco care trăiau în afara acestei zone, în special Costoboci și Carpi. Dacii liberi din est au întreținut relații cu sciții.

Scriitorul grec antic Lucian din Samosata, în lucrarea sa «*Scythianul sau un prieten într-o țară străină*», scrie: «*Nu Anacharsis a fost primul care a venit din Scythia la Atena, dornic de o educație elenă, ci înaintea lui a făcut-o Toxarides, un om înțelept și iubitor de frumusețe, dornic să învețe cele mai bune moravuri și obiceiuri*». Acasă, Toxarid nu aparținea familiei regale a «Pălărierul (Șapoșnic)» în pălării de pâslă, ci era un simplu scit, unul dintre multele pe care ei îi numesc «*cu opt picioare*», adică proprietarii a doi boi și a unei căruțe. Pe baza celor de mai sus, se poate presupune că dacii sunt sarmați.

George Călinescu (critic, istoric literar, scriitor, publicist, academician român) scria în 1941: «*Ne-am amuzat pe seama latinității noastre... De fapt, noi suntem geții și este mult mai bine să spunem că, în felul nostru, am perceput și succesiunea spiritului roman, pe care trebuie să o continuăm într-o măsură reală, fără mimetisme anacronice. Spiritul galilor și britanicilor trebuie să corespundă aici, crescând, cu spiritul geților. Pentru că, nu trebuie să uităm că pe Columna lui Traian noi, dacii, suntem legați în lanțuri. Strămoșii moldovenilor, dacii liberi, nu erau în lanțuri romane*».

Până în a doua jumătate a secolului I. n. e. dacii din țara lor, se pare că au devenit o minoritate națională, cedând în număr celților, iranienilor și bastarnilor (un trib est-germanic).

Slavi. Cele mai vechi informații despre slavii de la Pliniu, Tacitus și Ptolemeu le găsim, menționând triburile veneților care trăiau în largul Mării Baltice, pe care unii istorici tind să le considere strămoșii slavilor. Până la sfârșitul secolului al IV-lea, slavii ocupau un teritoriu vast de la Elba până la Don, de la Oka și cursurile superioare ale Volgăi și de la Marea Baltică până la Dunăre și Marea Neagră. Numeroase triburi slave au fost împărțite în trei grupuri principale: slavi de est, de vest și de sud. Slavii din sud au avut o influență deosebit de puternică asupra educației poporului moldovenesc. S-au stabilit pe malul sudic și nordic al Dunării. Slavii de la nord de Dunăre s-au contopit cu rămășițele triburilor dacice romanizate. Triburi slave au venit pe acest teritoriu

nu ca cuceritori, ci ca triburi paşnice. Aceştia s-au ocupat de agricultură încă înainte de a se stabili pe teritoriul României de astăzi și, prin urmare, nu numai că nu au slăbit dezvoltarea economică și nu au distrus culturile

populației indigene, ci, dimpotrivă, au dat un puternic impuls dezvoltarea agriculturii.

După cucerirea Daciei de către romani, trupele lui Traian au atacat triburile slave Veneți, Duleb și Borusin din interfluviul Dunării și Nistrului, dar au fost înfrânte. Aceste bătălii sunt menționate în «*Cartea lui Veles*» și «*Povestea campaniei lui Igor*»: «*Și pasărea aceea le cântă războinicilor din Borusin, căzuți de la romani lângă Dunăre lângă Zidul lui Traian... dar nu ne-am slăbit. și nu ne-am dat pământul, așa cum noi nu am dat pământul romanilor troieni... și ne amintim cum Traian a fost învins de bunicii noștri...*».

Istoricul goților Iordan (sec. VI) indică în scrierile sale «*Istoria goților*» și «*Istoria regatelor*» că slavii locuiau în regiunea carpatică, de-a lungul Nistrului și Prutului, de unde au făcut raiduri pe Imperiul Roman de Răsărit, Bizanţul. «*Dacia este adiacentă Dunării, parcă înconjurată de munți înalți, în spatele căruia, îndreptată spre nord și dinspre vârfurile râului Vistula, într-un spațiu incomensurabil, trăiește un popor aglomerat – Wendii. Numele acestui popor se schimbă acum în funcţie de diferenţa dintre triburi și locuri de reședință, dar ei sunt numiți în principal slavi și ante*».

În cartea călugărului catolic Mavro Orbini "Regatul slav", publicată în limba italiană la Pesaro în 1601, se scria «... *Să ne întoarcem la istoria slavilor, care,*

în timpul șederii lor în Sarmaţia, au luat pentru ei înșiși acest nume special de slavi, care înseamnă "glorios»». Aceștia descindeau din tribul Vendii, sau Venedii, un trib Sarmaţian multitudinar, după cum mărturisește Jordan Alan (istoric gotic din secolul al VI-lea) în «Getica» sa. El scrie: «*Între ele se aflǎ Dacia, care este înconjurată ca o coroană de Alpii înalţi. Pe versantul lor stâng, orientat spre nord, pornind de la izvoarele râului Vistula, un trib mare și aglomerat, cel al venedecilor (Vinidi))â, este răspândit pe o întindere vastă de pământ. Deși numele lor diferă în prezent în funcție de clanuri și localități, ei sunt numiți cu precădere slavi sau antes. Deși numele lor diferă acum în funcție de diferite clanuri și localități, ei sunt încă numiţi predominant Slavini sau Antes. Slavinii locuiesc din Orașul Nou și Slavino Rumunense și lacul numit Muziansky până la râul Nistru (Danastro) și la nord până la râul Viscla. Anteţii, cei mai puternici dintre cei care trăiesc în direcția Mării Pontice, se întind de la Nistru până la Nipru. Există multe zile de călătorie între aceste râuri. … … …*».
Quintus Curtius atribuie acest lucru sciților, repetând eroarea obișnuită a altor istorici italieni care, neștiind numele vreunui popor, imediat, așa cum spune Albert Crantz, recurg la numele sciților. Cu toate acestea, Johann Aventinus, în cartea sa despre bavarez, arată clar că aceștia erau slavi. El scrie: «*Au ajuns la Alexandru cel Mare și ambasadorii germanilor răsăriteni pe care istoricii de atunci îi numesc sarmați și sciți, noi venetici, iar ei înșiși se numesc slavi. După ce au înfrânt armata lui Alexandru în luptă, i-au trimis douăzeci de ambasadori, care l-au informat pe Alexandru despre aceasta*».

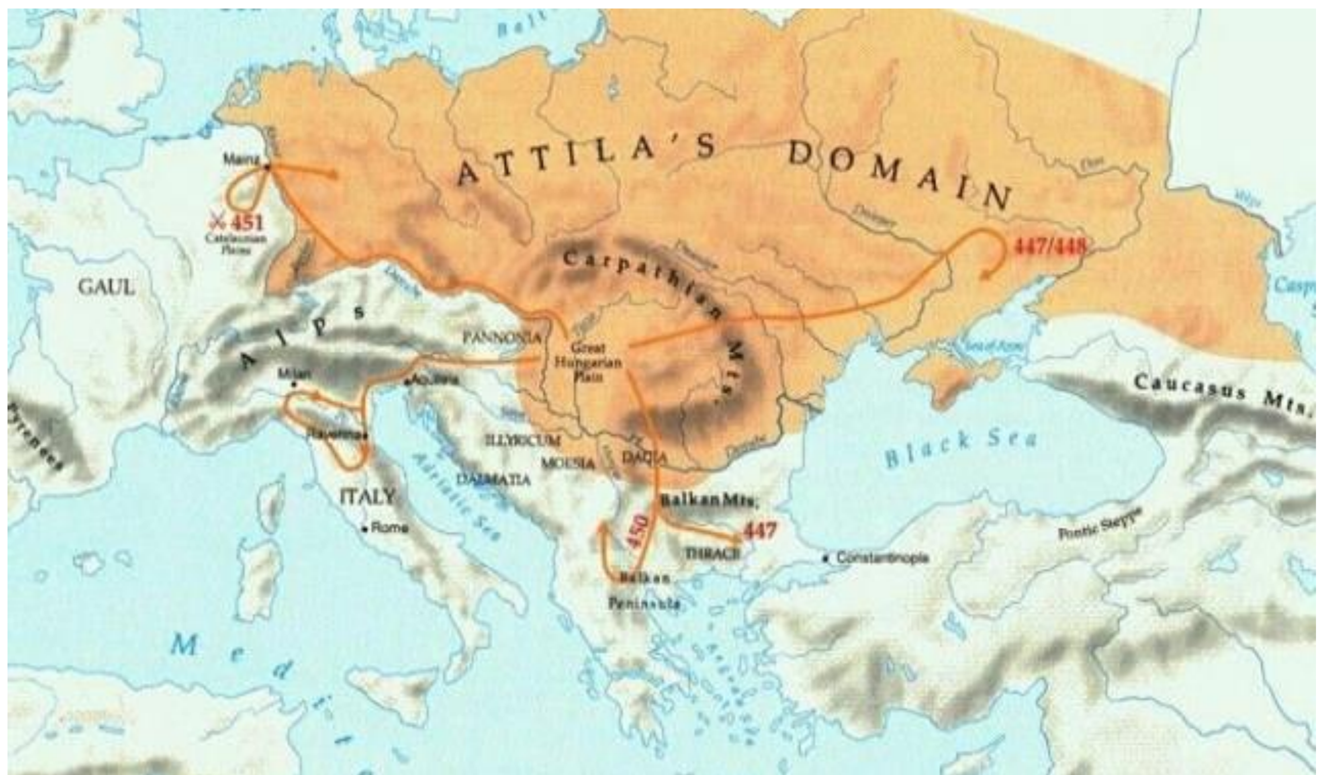
La istoricul bizantin Procopius (mijlocul secolului VI), găsim date care confirmă instrucțiunile lui Jordanes. În lucrarea sa Istoria războaielor, el relatează că râul Prut a separat Ante (slavii de est) de slavii de sud. El vorbește

despre comunitatea de limbă, obiceiuri și asemănarea aspectului Ante cu alte triburi slave. În cealaltă lucrare a sa, Procopius (de aedificiis) menţionează două cetăţi ale Dobrogei, care au trecut din mâinile slavilor la împăratul Iustinian. Se mai stie ca Iustinian, pentru a pune capat raidurilor Anteilor, le-a trimis o ambasada si le-a cedat Tiras (Akkermanul de azi). Atacurile constante ale barbarilor din nord-est și est și ale goților migratori din nord l-au obligat pe împăratul roman Aurelian să părăsească Dacia romană (271).

Goții. Împreună cu celelalte triburi barbare, au evoluat și goții, care au coborât de la gurile Vistulei şi Marea Baltică spre sud-est, de-a lungul a două rute fluviale: Nistrul şi Prutul, pe de o parte, şi Bugul şi Niprul, pe de altă parte, până la Marea Neagră. Prima cale a fost urmată de vizigoți, iar cea de-a doua de ostgoți. Goții au jefuit populația locală de-a lungul drumului. Pentru a scurta lungimea zonei care trebuia apărată și pentru a folosi Dunărea ca o graniță mai puternică, Aurelian a cedat Dacia goților, care au promis să devină federați (aliați) ai Romei și s-au angajat să apere frontiera danubiană a Imperiului împotriva atacurilor altor triburi pentru un anumit salariu. În timpul domniei lui Constantin I, unele triburi gotice au devenit aliaţi ai Imperiului Roman, cu obligaţia de a furniza trupe împăratului roman. În acelaşi timp, au stabilit relaţii comerciale cu Roma.

Episcopul Isidor din Sevilla (secolul al VII-lea) scria: «*Goții, care descind din Magog, fiul lui Iafet, au aceeași origine ca și sciții, de care se deosebesc doar puțin prin limbă. Apoi și-au schimbat literele și au devenit cunoscuți sub numele de goți. Au avut atât de multe războaie și o glorie atât de magnifică a victoriilor încât Roma însăși, învingătoarea tuturor națiunilor, a fost nevoită să se supună jugului geților triumfători, iar stăpânul tuturor națiunilor a devenit un rob*».

Huni. Triburile unite din Asia Centrală au fost denumite huni. Schimbările semnificative ale climei din această perioadă i-au forțat pe nomazi să caute căldură și să se deplaseze spre vest. Pe parcurs, hunii au cucerit și au absorbit tot mai multe triburi.

Istoricul roman antic Ammian Marcellinus a raportat că goții Tervingi, după o ciocnire cu hunii (pe teritoriul actualei Republicii Moldova), împreună cu regele lor Atanarih, s-au mutat într-o zonă din Kavkaland (Munții Carpați). , unde locuiau sarmații.

Se estimează că acest eveniment a avut loc în anul 375 d.Hr.După cucerirea alanilor și grupurile orientale de goți. Hunii au supus o serie de alte popoare din sudul Europei de Est. Ostgoții și alanii s-au alăturat cuceritorilor huni.

Ca urmare a acestui avans, care a durat câteva decenii,

Majoritatea goților au migrat de pe malurile Mării Baltice spre Marea Neagră și s-au contopit parțial cu populația autohtonă din viitoarele principate Moldova și Valahia.

Până la sfârșitul secolului al IV-lea, hunii au devenit principala forță militară și politică aici, jucând un rol crucial în etapa inițială a Marii Migrații. Sub conducerea celebrului Attila, cu sute de ani înainte de mongoli, hunii au îngenuncheat jumătate din lumea cunoscută. Ei au contribuit direct la prăbușirea puterii principale a planetei de atunci - Imperiul Roman.

Până la sfârșitul secolului al IV-lea, Imperiul Roman s-a divizat în Imperiul de Vest și Imperiul de Est. Imperiul Roman de Vest, în afară de Italia, includea Spania, Galia, malul drept al Dunării, cea mai mare parte a Britaniei și partea vestică a coastei nord-africane. Centrul Imperiului de Vest a fost mutat de la Roma la Ravenna (nordul Italiei).

Partea estică a imperiului a fost ocupată de Peninsula Balcanică, Asia Mică, estul Mediteranei (la granița cu Imperiul Seleucid) și Egipt. Constantinopol a devenit capitala Imperiului Roman de Răsărit. La sfârșitul secolului al IV-lea, hoardele de triburi nomade de vorbitori de limbă turcă ale hunilor din Urali s-au deplasat spre vest. La sfârșitul secolului al IV-lea a fost dat un puternic impuls pentru Marea Migrație a popoarelor spre Vest.

Bulgari. În prima jumătate a secolului al VII-lea, la est de Marea Azov, pe coasta Mării Negre, apare o formațiune statală pe care bizantinii au numit-o Bulgaria Mare. Va exista această stare nu pentru mult timp. Sub presiunea khazarilor, în a doua jumătate a secolului al VII-lea, uniunea triburilor bulgare s-a destrămat, iar bulgarii au părăsit teritoriul situat între stepele Donului și Marea Azov.

După moartea țarului Kubrat, fondatorul Bulgariei Mari, cinci fii ai acestuia împart moștenirea în cinci părți. Cel de-al treilea fiu al lui Kubrat, Asparuh, se duce în Balcani și înființează, în cursul inferior al Dunării, Hanatul bulgar. În timp, nobilimea vorbitoare de limbă turcă se amestecă cu populația locală și slăbește. Dar bazele statalității erau deja puse. Astfel a luat naștere Bulgaria dunăreană, care există și astăzi.

Un nou popor nomad turc nomad - bulgarii - a apărut în ținuturile dintre Nistru și Dunăre în jurul anului 670, dar nu a ezitat să se îndrepte spre sud, spre ținuturile de la sud de Dunăre.

O parte a triburilor bulgare, conduse de Asparuh Khan, au profitat de situația

dificilă a Imperiului Bizantin și l-au forțat pe împăratul Constantin al IV-lea Pogonat, în 679, să le cedeze o parte din posesiunile bizantine din bazinul sud-dunărean, unde s-au stabilit bulgarii. Din acești nomazi, populația slavă autohtonă a fost numită bulgari. După ce au unit slavii sub dominația lor, în 680 au creat Hanatul Bulgar, un stat turcesc care a devenit slav pe măsură ce populația majoritară a asimilat cele câteva triburi dominante.

Regele franc Carol cel Mare a distrus principalele forțe ale avarilor în Panonia în 796. Bulgarii i-au alungat pe avarii rămași și, la începutul secolului al IX-lea, au ocupat teritoriul actual al statului român. În 866, bulgarii au adoptat creștinismul, preluat de Bulgaria de la statul bizantin.

În Viața Sfântului Dimitrie al Tesalonicului este scris următoarele: «*Slavii și avarii, după ce au pustiit aproape toată Iliria și toată Tracia până la zidurile Constantinopolului, au alungat de acolo întreaga populație peste Dunăre spre Pannonia. Acolo avarii Khagan au stabilit populația captivă, care, amestecându-se cu bulgarii, avarii și alți păgâni, a format apoi un popor mare și numeros*».

După câteva secole de existență independentă, Bulgaria a fost capturată de împăratul Vasile al II-lea (Ucigașul Bulgarilor) în 1018 și încorporată în Bizanț. Biserica bulgară a fost reorganizată și subordonată Bisericii Bizantine, care a înființat o serie de episcopii în nordul Imperiului Bizantin.

Ungurii. La sfârșitul secolului al IX-lea, ungurii au venit în stepele Mării Negre din Orientul îndepărtat, dar erau deja presați de un alt trib nomad - pecenegii.

Această din urmă împrejurare i-a forțat pe unguri să meargă mai departe în Europa și au mers pe același drum ca și hunii și avarii. În 894, ungurii au

învins armata bulgară, care încerca să prevină pierderea posesiunilor Bulgariei. În 895, aceștia, trecând prin trecările Carpaților, au invadat Transilvania, cucerind-o. După ce au învins statul Marea Moravă (Moravia Mare a fost un stat slav care a existat în perioada 822-907 pe Dunărea Mijlocie) în 896, ungurii s-au așezat pe câmpia Panonică și i-au separat pe slavii de vest de cei din sud. Ei creează un stat feudal.

Majoritatea conducătorilor săi s-au stabilit în Transilvania. În anul 1000, ungurii au adoptat creştinismul catolic, iar conducătorul lor Iştvan a fost încoronat ca şi alţi regi ai Europei civilizate. Ţara a primit împărţirea administrativă corectă, conducătorii şi servitorii privilegiaţi ai noilor regi au început să oficializeze drepturile feudale de a deţine pământ şi putere asupra compatrioţilor lor maghiari.

La începutul secolului al X-lea. Ungurii fac raiduri necontenite în țările vecine - Germania și Italia. Regii Ungariei au întreprins o serie de războaie pentru a-și extinde teritoriul. În est, au anexat Transilvania la posesiunile Ungariei, iar în sud, Croația și Dalmația la coasta Mării Adriatice.

În perioada migrației popoarelor, legătura dintre regiunile de la nord și sud de Dunăre nu a fost întreruptă. Răsărind Imperiul de Răsărit, goții, hunii și alte triburi s-au întors pe teritoriul Daciei și au adus cu ei mulți prizonieri, printre care se aflau și creștini. Acești captivi creștini s-au stabilit în Dacia și astfel numărul creștinilor a crescut.

Ultima perioadă a migrației popoarelor. Pecenegi, cumanii.

În secolul X. pecenegii au apărut pe teritoriul României de astăzi, au zăbovit mai ales în Moldova.

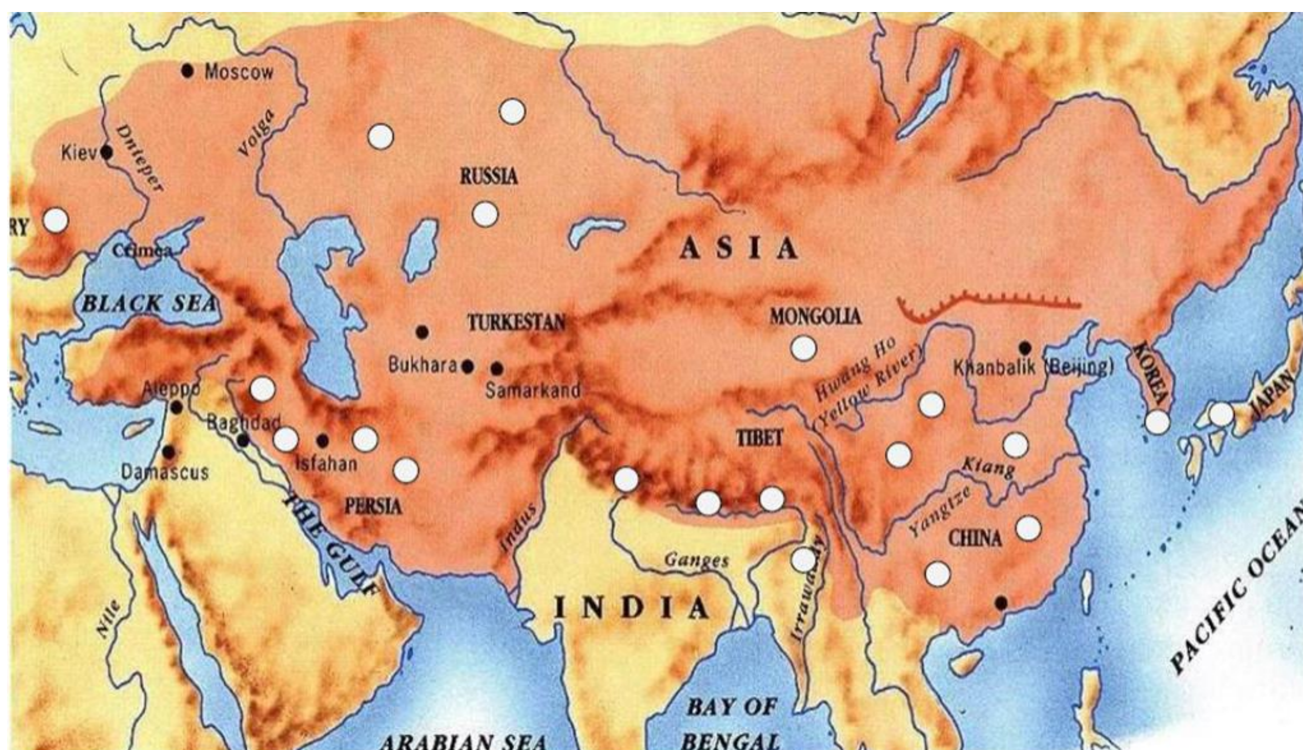
În secolul al XII-lea. locul pecenegilor a fost luat de cumani, veniţi şi din Asia. Acestea erau triburi de păstori nomazi, care au făcut raid pentru a captura vite și captivi.

Deși până atunci se formase deja statul Kiev, care împiedica înaintarea nomazilor prin forța armelor, cumanii au reușit totuși să ajungă pe teritoriul României de astăzi, folosindu-se pentru aceasta de luptele intestine ale principilor Kievului. O parte dintre pecenegii au fost exterminați în luptele cu Bizanțul, iar o parte dintre ei au fost expulzați de cumani și s-au îndreptat spre vest, unde s-au amestecat cu alte popoare.

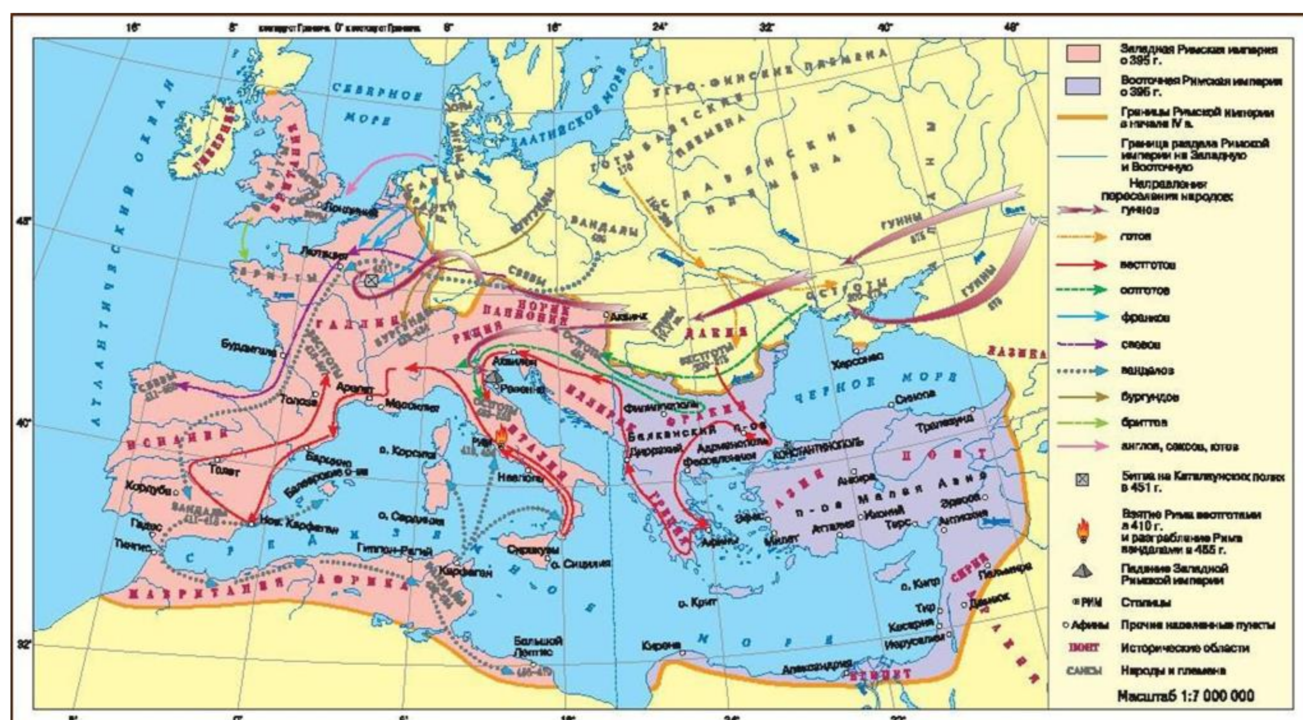
Invaziile nomade au afectat negativ numărul așezărilor slave din ținuturile nistro-carpatice, acesta a scăzut semnificativ. Între Carpați și Nistru în nordul regiunii silvostepei au trăit în secolele XII-XIII rămășițele așezărilor slave și ale muntenilor, care au pătruns aici de la poalele Carpaților. În secolele XII-XIII. puterea principatului Galiției s-a extins nu numai în partea de nord a ținuturilor nistro-carpatice, ci din când în când în întreaga regiune.

În secolul al XII-lea, mongolii uniți de Genghis Khan au reunit forțele popoarelor nomade din partea de est a stepelor eurasiatice și au cucerit multe țări asiatice, iar în 1237, unul dintre moștenitorii lui Genghis, Hanul Batu, i-a condus pe mongoli la Europa. Mongol-tătarii, distrugând totul în cale, în 1237 au învins 40 de principate rusești. S-au mutat spre vest, cucerind ținuturile nistro-carpatice.
În 1237 - 1241 i-au supus pe Polovtsy la o înfrângere cruntă, iar soarta nomazilor s-a repetat. Acum cumanii au fost forțați să caute mântuirea în vest. Ei s-au repezit în Ungaria, ca şi în ţinuturile moldoveneşti, sau în ţinuturile supuse ungurilor.
În primăvara anului 1241, armata mongolă a invadat Ungaria. Forţele principale au lovit prin Carpaţii Nordici în regiunea Mukaciovo în direcţia Câmpiei Dunării de Mijloc, trei detașamente auxiliare au trecut prin Moldova până în Transilvania. Țara a rezistat cu disperare, dar a fost învinsă și jefuită, dar nu capturată.
În primăvara anului 1242, mongolii, ajungând pe țărmurile Mării Adriatice, s-au întors, fie pentru că Hanul Batu dorea să ia parte la hotărârea soartei tronului Marelui Han după moartea fostului conducător al Ogedei. imperiu, sau pentru că războaiele nesfârșite cu multe popoare au subminat totuși puterea cuceritorilor invincibili.
Apoi, în a doua jumătate a secolului XIII și în prima jumătate a secolului XIV. o parte din tătari s-au aşezat pe câmpiile de lângă gura Dunării. Invadatorii au inclus teritoriul sud-est nistro-carpatic în Hoarda de Aur. Restul terenului,

inclusiv zonele de la poalele Carpaților, se afla probabil sub influența lor, deși nu era inclus în posesia Hoardei de Aur.

Marea Migrație a Națiunilor este un fenomen istoric unic al erei de tranziție. Aceasta este o perioadă specială de dezvoltare istorică, în care, într-un spațiu istoric semnificativ (nu mai este vorba de Antichitate, dar nici de Evul Mediu), limitat de un cadru cronologic specific (secolele II-VII) și de un anumit teritoriu (Europa, Asia, Africa), interacțiunea dintre barbarie și civilizație a atins faza cea mai intensă.

Aceasta este o perioadă specială de dezvoltare istorică, în care, într-un spațiu istoric semnificativ (nu mai este vorba de Antichitate, dar nici de Evul Mediu), limitat de un cadru cronologic specific (secolele II-VII) și de un anumit teritoriu (Europa, Asia, Africa), interacțiunea dintre barbarie și civilizație a atins faza cea mai intensă.

§ 2. COLONIZAREA REGIUNII DE CĂTRE VOLOHI ȘI FORMAREA POPORULUI MOLDOVENESC

«*Principiul naționalității îi domină pe oameni în fața principiului libertății interne. Popoarele ar accepta mai de bunăvoie să își piardă instituțiile liberale decât să își piardă numele și pământul*».

Alphonse de Lamartine

Volokh. De unde a apărut cuvântul «Volokh»? Istoricii nu au ajuns la un consens cu privire la această întrebare. În cazul limbilor derivate din latină, nu se poate determina semnificația acestuia. Unii cred că acest cuvânt provine din vechiul slavon vlah, care înseamnă străin, străin, nu din limba sârbă, ci din limba latină. Alții îl leagă de germanicul Walechen, care înseamnă străin, nu germanic. Alții îl derivă din egipteanul «fellah», adică țăran. În al patrulea rând, din latinescul villicus, care pentru romani însemna tot țăran. Există, de asemenea, multe alte ipoteze.

În «Povestea anilor trecuți» (PAT) există o informație importantă despre domnii și țara lui Volosh «*Pe această mare, Varangiștii s-au așezat la est până la limita Simovului, pe aceeași mare s-au așezat la vest până la țara lui Agnian și Voloshsky*», într-o listă strict consecutivă a popoarelor din Europa din tribul lui Iafet. Prima Popoarele care au trăit pe malurile Mării Varangi (actuala Mare Baltică) sunt menționate primele. Apoi sunt menționați locuitorii din regiunile vestice ale Europei, galicienii, adică galii din prefectura pretoriană a Galiei (teritoriile actuale ale Franței și Spaniei), care făcea parte din Imperiul Roman.

După galezi se menționează Volhva - în alte liste PAT - Volohhove. Aceștia au trăit, după cum va reieși din descrierea ulterioară a cronicii, în Galia Cisalpină.

După volohi, cronicile îi notează pe romani, locuitorii peninsulei apenine, guvernați de un vicerege constantinopolitan din Ravenna (Exarhatul de Ravenna a fost creat în 584). Acești romani se aflau la sud de volohiani.

«*Și din acești slavi, slavii s-au împrăștiat în țară și au fost numiți după numele lor, unde cine ședea în ce loc... Și iată aceiași slavi: croații albi, sârbii și coruții. Când Volohi i-a atacat pe slavii de pe Dunăre și s-a așezat printre ei și i-a asuprit...*».

Se presupune că aceste evenimente datează de la sfârșitul secolului al VI-lea d.Hr. și au loc în zona cunoscută sub numele de Srem (între râurile Sava și Dunăre), după cum indică alte documente.

Următoarea dată când sunt menționați wolohii este în legătură cu reinstalarea maghiarilor la vest de Carpații Meridionali în anul 898, pe teritoriul viitorului stat maghiar. «*Ungurii (ungurii) au trecut pe lângă Kiev... Și venind dinspre răsărit, s-au năpustit prin munții cei mari, care se numeau munții Ugriei [Munții Carpați], și au început să lupte împotriva volohilor și slavilor care locuiau acolo. Slavii stăteau acolo mai înainte, iar apoi pământul slavilor a fost cucerit de volohi. Iar după ce Ugrianii au alungat pe Volohieni, au moștenit acel pământ și s-au așezat cu slavii, supunându-i la sine; și de atunci pământul se numește Ugrian*».

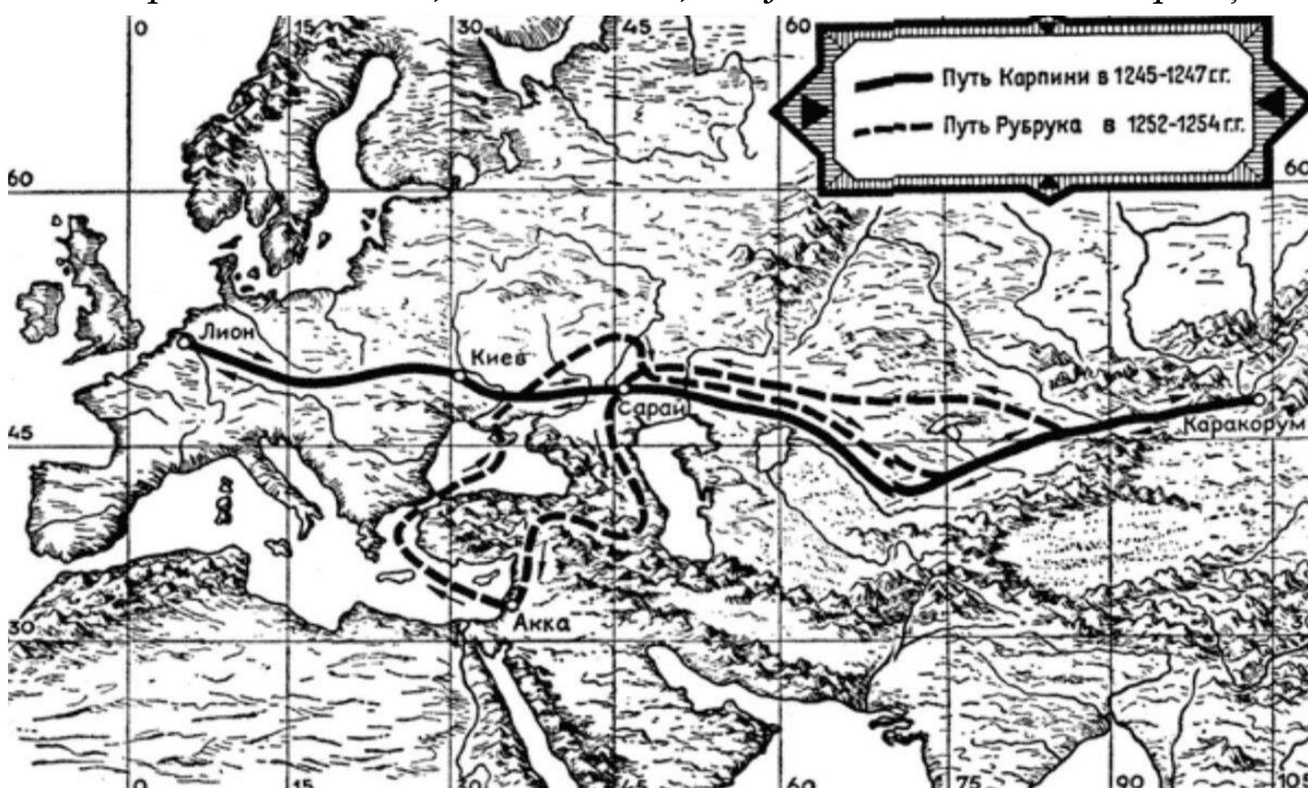
Potrivit comandantului și scriitorului bizantin Kekavmen, vlahii din Epir și Tesalia au venit din nordul Dunării și de-a lungul Sava, unde trăiesc acum sârbii. Prin urmare, vlahii erau numiți daci după locul lor de reședință și bessiani (unul dintre triburile tracice, care au migrat în zonă încă din primul î.Hr.), iar regele dacic Dekeval a fost numit împăratul lor. Astfel, Kekavmen transferă denumirea istorică a dacilor din vremea cuceririi romane a Daciei Vechi către valahii care au trăit în Dacia Nouă (mai precis, in noua Dacia) în vremuri mai târzii. Trebuie subliniat faptul că Dacia nouă este, evident, ținutul vechii Rome, despre care se relatează în "Povestea gospodăriilor moldovenești" sau a țărilor romane, așa cum scrie în cronicarii moldoveni, din care au venit valahii în Moldova.

În 1078, Kekavmen scrie că vlahii au fost instigatorii revoltei 1066-1067 împotriva Imperiului Bizantin. El menționează că acești vlahi, așteptându-se la revolte militare, și-au trimis soțiile și copiii «în munții Bulgariei», presupunând prezența unor așezări permanente în această regiune și o pastorală îndepărtată, ceea ce contrazice punctul de vedere maghiar, potrivit căruia vlahii erau nomazi.

Descriind evenimentele din 1066, el povestește despre revolta bulgarilor și vlahilor din Balcani, dându-le o caracteristică foarte depreciativă celor din urmă, și menționează pe scurt războiul lor de lungă durată cu împăratul roman Traian. «*De asemenea, vă informez pe dumneavoastră și pe copiii dumneavoastră despre următoarele. Pentru că tribul vlahilor... nu ține o adevărată supunere față de Dumnezeu, față de rege, față de o rudă sau un prieten... nu a ținut niciodată supunere față de nimeni, inclusiv față de vechii împărați romani, așa că împăratul Traian s-a luptat cu ei, i-a învins și i-a capturat; regele lor, pe nume Decaval, a fost ucis, iar capul lui a fost atârnat pe o suliță în mijlocul orașului roman. De fapt, vlahii sunt așa-numiții daci și demoni. Locuiau în apropierea râurilor Dunăre și Saos, pe care noi acum numim râul Sava, unde sârbii trăiesc acum în locuri sigure și inaccesibile. În*

această speranță, ei se pretindeau prieteni și sclavi ai vechilor împărați romani și, ieșind din fortificațiile lor, devastau pământurile romanilor. De aceea, se spune că romanii, supărați pe ei, i-au învins. Părăsind localitățile, vlahii s-au împrăștiat prin Epir și Macedonia, iar cei mai mulți dintre ei s-au stabilit în Hellas».

Guillaume de Rubrouck, cunoscut și sub numele de Willem Rubrouck, a fost un călugăr franciscan flamand și călător. În 1253-1255 a călătorit în numele regelui francez Ludovic al IX-lea la mongoli, pe care i-a numit Moals.
Autorul cărții «*O călătorie în Orient" scrie: "... ... ... în anul 1253 De la gura Tanaisului spre vest, până la Dunăre, totul le aparține; de asemenea, dincolo de Dunăre, spre Constantinopol, Valahia, pământul care aparține lui Assan și micile Bulgaria până la Sklavonia, toate le plătesc tribut; chiar și peste tributul pe care l-au luat, în ultimii ani, din fiecare casă câte un topor și tot*

fierul pe care l-au găsit în lingouri... ... ... Din acest ținut al lui Pașcatir au venit ungurii, mai târziu ungurii, și acesta este, de fapt, Marele Bulgar.
Iar Isidore spune că, pe cai iuți, au trecut barierele lui Alexandru, care rețineau națiunile sălbatice prin stâncile din Caucaz, astfel încât li s-a plătit tribut până în Egipt. De asemenea, au devastat tot ținutul până în Franța, deci aveau mai multă putere decât tătarii de astăzi. Au fost combătuți de către Balaci, Bulgari și Vandali. Căci acei bulgari care trăiesc dincolo de Dunăre, lângă Constantinopol, au ieșit din ditamai Marea Bulgarie. Iar lângă Pascatir locuiesc Illak, care înseamnă același lucru cu Blak, dar tătarii nu pot pronunța B; din ei au ieșit cei care locuiesc în țara Assan. Căci amândoi, atât aceia cât și aceia, se numesc Illak. Limba rușilor, a polonezilor,

a cehilor (Boemorum) și a slavilor este aceeași cu limba vandalilor, care au fost toți împreună cu ungurii, iar acum, în cea mai mare parte, cu tătarii, pe care Dumnezeu i-a ridicat din ținuturi mai îndepărtate, nu un popor sau o seminție nebună, după cuvintele Domnului:
«Îi voi provoca, adică pe cei care nu țin legea lor, prin cel care nu este un popor, și îi voi supăra cu un trib de nebunii. Acest lucru se împlinește în mod literal asupra tuturor națiunilor care nu respectă legea lui Hristos. Ceea ce am spus despre ținutul Pașcalău știu prin frații predicatori, care au mers acolo înainte de sosirea tătarilor, iar de atunci locuitorii lui au fost subjugați de bulgarii și sarazinii vecini, iar mulți dintre ei au devenit sarrazinii. Cealaltă poate fi aflată din anale, căci se știe că regiunile de dincolo de Constantinopol, numite astăzi Bulgaria, Valahia și Sclavonia, erau regiunile grecilor. Ungaria era astfel Panonia».

Pe baza acestei descrieri, este clar că în perioada hunică a existat un popor sub numele de «Walahi», care a rezistat hunilor. Iar lângă ținutul Pascatir trăiesc Blak (în limba tătară se pronunță «Illak») și din ei provin cei care trăiesc în ținutul Assan, adică pe teritoriul celui de-al doilea regat bulgar, condus de dinastia Asenid. Rubruk subliniază că atât acei tătari de pe Dunăre, cât și cei care trăiesc în apropierea ținutului Pascatir sunt numiți cu același nume - Illa.
Etnonimul «Blaks», prin care sursele bizantine se refereau la vlahi, era bine cunoscut europenilor. Blacii, conduși de «regele Blakiei și al Bugriei», Ioannitza (Kaloyan), cel mai tânăr dintre frații Bolyar Asenides, de origine vlahă, au oferit principala rezistență cruciaților după cucerirea Constantinopolului de către aceștia.
«*August - noiembrie 1203.*
Și să știți că, în timpul acestei campanii în care a pornit împăratul, toți grecii, de o parte și de alta a Bațilui, l-au recunoscut și s-au supus puterii sale și au depus jurământ de credință și jurământ de supunere față de el ca domn al lor, cu excepția numai a lui Ioannis, care era rege al Blakiei și Bugriei. Acest Ioannis era un domn care s-a răzvrătit împotriva tatălui său și a unchiului său și a luptat împotriva lor timp de 20 de ani și a cucerit atât de mult pământ de la ei încât a devenit un rege puternic. Și să știi că de partea aceasta a brațului Sfântului Gheorghe, în Apus, îi fusese luat acum abia jumătate din el. Dar el nu s-a predat nici la puterea lui, nici la mila lui».
Din Cucerirea Constantinopolului.

În 1247, ambasadorul papei Inocențiu al IV-lea în Mongolia, Giovanni del Plano Carpini, în drumul său de întoarcere în Europa de Vest, a întâlnit doi prinți în drum spre Orient: «*La ieșirea din Comania, l-am găsit pe prințul Roman, care intra în țara tătarilor, și pe însoțitorii săi, și pe actualul duce Alogu și pe însoțitorii săi*». Carpini continuă cu o altă observație importantă:

«*Ambasadorul prinţului de Cernigov a plecat şi el cu noi din Comania şi a călătorit cu noi prin Rusia o lungă perioadă de timp. Și toți aceștia sunt prinți ruși*». Ştirea de mai sus a fost remarcată de mult timp de cercetători care nu au nicio îndoială că numele Aloha (Oloha) cel mai probabil ar putea fi un derivat al etnonimului Voloh (Valah), iar atribuirea lui Roman și Oloha la un număr de prinți ruși ar trebui să însemne nu atât apartenența etnică, cât mai ales confesională la creștinii ortodocși. Toate acestea permit, fără îndoială, corelarea lui Roman și Olokha, menționați de Carpini printre martorii călătoriilor sale în Orient, cu Roman și Vlahata, personajele din «*Povestea pe scurt despre principele moldovean*».

Domnitorul valah Roman apare în surse din prima jumătate a secolului al XIII-lea. Saga istorică «Cântecul Nibelungilor», care a fost scrisă mai târziu de secolul al XIII-lea, cu mult înainte de crearea principatului Moldovei, îi menționează pe valahi și pe ducele valah, iată-i pe aceștia:

«Alergând pe drumurile aglomerate în zgomotul limbilor,
Marele rege a zburat cu suita lui la Crimhilde.
El a fost însoțit de luptători din diferite țări -
A luat cu el păgâni, dar și creștini.

Apoi ridicându-și caii strălucitori,
Apoi, din nou, cu un strigăt puternic, încurajându-i,
Rușii, grecii, vlahii și polonezii călăreau.
Toată lumea a încercat să strălucească cu neînfricare și dexteritate.

… … …

S-a repezit la Tulln cu o echipă de șapte sute de luptători
Ducele Valah Ramung, un om curajos al curajosului».

Cronica slavo-moldovenească 1359-1504 face parte din introducerea în Cronica Învierii, alcătuind capitolul al XIII-lea, care se intitulează: «*Despre domnitorii moldoveni ai ţinuturilor Volosky*». Începe cu o poveste mitologică despre originea poporului moldovenesc.

Cronica slavo-moldavă din 1359-1504 a supraviețuit în unsprezece folio: șapte în introducerea la Cronica Învierii 12, trei în colecții mixte și unul în lista patriarhală a Cronicii Nikonov. Monumentul conține informații legendare despre cei doi frați Roman și Vlahat, strămoșii poporului moldovenesc, care au venit din Veneția. Fugind de persecuția ereticilor, frații au ajuns într-un loc numit Roma Veche și au fondat orașul Roman. Clanul lor a rămas credincios ortodoxiei antice după ce Papa Formos s-a convertit la latinism, iar adepții săi au fondat Noua Romă. Urmașii lui Roman, «Romanovii», și latinii au fost

angajați într-un «mare război», care a durat până la domnia regelui Vladislav al Ungariei, nepotul lui Sava al Serbiei, care și-a păstrat în secret loialitatea față de ortodoxie în inima sa, deși în exterior a respectat «legea latină».

Din extrase despre vlahi din documente istorice: În 1164 viitorul împărat Andronicus Comnenus a fugit în ținuturile galiciene, dar undeva la granița Galiciei a fost capturat de «vlahi» și s-a întors în Bizanț (Nikita Choniat).
Un alt pasaj a fost păstrat de oamenii de știință egipteni - enciclopediști Rukn Ad Din Beibars (1245-1325) și an-Nuweiri (1279-1332). Acești autori arabi informează despre o campanie a comandanților mongoli Tunguz și Taz în ținuturile «valahilor și rușilor» (Tizengausen).

Invazia ungurilor i-a făcut pe volohi să se divizeze: unii au rămas în Europa de Est, în timp ce alții s-au mutat spre vest, spre Dunăre. Cei care au rămas, luând în cele din urmă o «înfățișare» baltică, au fost legați de soartă de slavii care au venit în regiune și de vechiul stat rus. Acei wolohi care s-au regăsit în Occident, s-au stabilit în regiunea carpato-balcanică, unde au fost asimilați, în timp ce alții s-au mutat în zona alpină estică. Câteva secole mai târziu, aceștia din urmă, deja vorbitori de limbă latină, au migrat și ei în regiunea carpato-balcanică și în Balcani.

§ 3. APARIȚIA STATULUI MOLDOVENESC

«Statul este un corp de cetățeni suficient pentru o existență autosuficientă».
Aristotel

Numele țării a fost inițial Moldava, nu Moldova. Acesta a fost numele țării în limbile latină, slavonă, italiană, poloneză, franceză, germană și în alte limbi, în care au supraviețuit primele referiri la ea. Din izvoarele în aceste limbi se desprind informații despre moldoveni ca popor care locuia pe pintenii estici ai Carpaților, iar apoi pe malurile Nistrului ca graniță estică a Principatului Moldovei. Nistrul a devenit principalul râu al moldovenilor, care îl cântau în cântecele și doinele lor. În mod firesc, Nistrul nu figurează în cultura populară a valahilor.

Harta antică a Europei (1360)

Pe teritoriul viitorului Principat al Moldovei locuiau doar geții. Pe teritoriul viitorului Principat Valah - geți și daci - în cea mai mare parte, în Transilvania -

doar daci. Astfel, deja în ultimele secole î.Hr. și în primul secol d.Hr. între locuitorii viitorului principat Moldovenesc și cei ai principatului Valah, pe lângă asemănări semnificative, existau și anumite diferenţe etno-culturale. Aceasta este situaţia din ţinuturile nistro-carpatice de pe teritoriul viitorului Principat al Moldovei. Nu a existat aici romanizare, nici veterani romani, nici colonisti sau administratie romana, nici limes romani, nici orase romane, tabere, cladiri etc., cultura materiala nu a purtat deloc aspect roman. Oamenii de știință N.N.Cheboksarov, S.A.Tokarev, G.V.Shelepov, Y.V.Bromley și alții consideră că - formarea poporului moldovenesc a fost finalizată în cadrul principatului feudal moldovenesc, adică în ţinuturile carpato-nistrene, în interfluviile Moldova de Vest și Prut-Nistru. Și atât comuniunea teritorială, cât și cea de apartenență statală se numără printre semnele comunității etnice.

Formarea poporului moldovenesc ar putea parcurge următoarele etape de dezvoltare a etnului: trib - unirea triburilor - naţionalitate - popor.

Principala sursă a istoriei apariției Principatului Moldovei sunt încă textele de mână ale analelor slavo-moldovenești, care sunt bine cunoscute și păstrate la Moscova, Sankt Petersburg, Kiev, Bucureşti, Varșovia, Cracovia și Munchen.

Cronica de la Bistrica se intitulează: «*Acest cronicar a început țara Moldovei prin voia lui Dumnezeu*». Ea începe cu știrea despre venirea domnitorului Dragoș din Maramureș în Moldova pentru a vâna «la o rundă», despre începutul pământului moldovenesc (adică a statului moldovenesc în 1359) și ajunge până în anul 1507. Cercetătorul I.I.Bogdan a considerat că cronica menționată mai sus a fost începută la mănăstirea Bistrica în timpul domnitorului moldovean Alexandru al II-lea cel Bun, adică la începutul secolului al XV-lea, şi a continuat până la începutul secolului al XVI-lea.
de către diferiţi cronicari. Cronica de la Bistrica a supraviețuit într-un singur exemplar, ca parte a unei colecții cu conținut mixt, scrisă în semisuport clar în diferite scrieri din secolul al XVI-lea.

În cronica «Povestea pe scurt a gospodarilor moldoveni», în care se relatează despre strămutarea valahilor ortodocși pe noile meleaguri de la est de Carpaţi, care a avut loc în timpul domniei regelui maghiar Vladislav, este scris: «*a fost evitată prigoana ereticilor împotriva creștinilor, iar regele (al Ungariei) s-a adresat lui Vladislav, astfel încât... Biserica nu este un loc pentru creștini, ci un loc în care aceștia îl vor urma pe Dragoș "prin munții înalți*».

Situația pe teritoriul Comitat Maramaros (Comitat este o unitate administrativ-teritorială istorică a Regatului Ungariei, care a existat din secolul

al X-lea până în 1918). la periferia nord-estică a regatului maghiar, era următoarea. După invazia mongolo-tătară din 1241-1242, jumătate din câmpiile maghiare a fost practic depopulată și slab populată pentru o lungă perioadă de timp. Ca și în cazul altor regiuni de frontieră, regii și nobilimea maghiară au încercat în diverse moduri să colonizeze zonele nelocuite din Maramaros, inclusiv prin atragerea de coloniști străini. Colonizarea a început să se extindă în toată țara. Începând cu domnia lui Vladislav al IV-lea, valahii au început să se stabilească în Ungaria Afluxul de valahi a crescut și mai mult în secolul al XIV-lea. Valahii au migrat în Ungaria în grupuri, atrași de stimulentele fiscale și de disponibilitatea terenurilor gratuite. Principalul curent de colonizare valahă a venit din așa-numita Vlahia Mare (în prezent în Macedonia Centrală), care se afla sub jurisdicția ecleziastică a eparhiei ortodoxe de Vrance, astfel încât băștinașii de acolo practicau în cea mai mare parte creștinismul ortodox. Primii coloniști valahi ar fi trebuit să apară în Maramaros la sfârșitul secolului al XIII-lea, iar prima dovadă scrisă a activității de colonizare a prinților valahi poate fi datată în 1326.
Faptul că originile legendei originii moldovenilor ar trebui căutate în prima jumătate a secolului al XIII-lea poate fi atestat de numele progenitorilor legendari ai poporului, pe Roman și Vlahata, numiți în Poveste.

În timpul domniei lui Wladyslaw, Ungaria a fost atacată de tătari. Din ținuturile lor nomade de pe râurile Prut și Moldova, tătarii, conduși de prințul Neimet, au trecut prin ținutul maghiar Erdel (Transilvania) și s-au oprit pe râul Moreš. Regele maghiar a cerut ajutorul romanilor - noii romani (adică latinii), apelând la Cezar și la papă, și vechii romani (adică "romanii" ortodocși). Noii romani i-au trimis lui Vladislav o scrisoare secretă, în care îi propuneau să-i pună pe vechii romani ortodocși în primele rânduri ale armatei, că vor muri cu toții în lupta cu tătarii, iar cei care vor supraviețui vor fi ținuți în Ungaria, până când noii romani vor pune stăpânire pe orașul lor și vor converti la latinism femeile și copiii rămași acolo fără protecție. La scurt timp după aceea, «o mare bătălie» a avut loc pe râul Tisa între regele Vladislav și tătarii prințului Neimet. Campania victorioasă a ungurilor și securiștilor conduși de Andrei Lakfi împotriva tătarilor este menționată și în mai multe scrisori ale lui Ludovic I. La 29 aprilie 1357, regele a acordat voievodului transilvănean Dominik Maczek și fratelui său Ivanka conacul de Krasno în comitatul Trenčen pentru meritele lor din trecut, printre care se remarcă participarea «împreună cu stăpânul lor, vrednicul soț Andrej, fiul lui Lack, pe atunci comitat al secuilor, acum voievod al Transilvaniei, la campania împotriva tătarilor și a rutenilor» (specialiter cum magnifico viro Andrea filio Lackh, tunc comite Syculorum, nunc voyvoda Transsilvano, domino suo, contra Tartaros et Rutenos).
Vechii romani au fost primii care au mărșăluit asupra tătarilor și, împreună cu ungurii, au obținut o victorie completă asupra lor. «Felicitându-i și

gratulându-i» pe vechii romani pentru curajul lor, Vladislav i-a chemat în serviciul său și le-a arătat carta secretă a noilor romani. Neîncrezători în această scrisoare, vechii romani i-au cerut regelui să verifice cetatea lor și, văzând că vechea Romă era ruinată, iar soțiile și copiii lor erau convertiți la latinism, l-au implorat pe Vladislav să le dea noi pământuri pe care să trăiască și să păstreze vechea lor credință grecească. Regele s-a conformat de bunăvoie cererii și a dat vechilor romani pământ în Maromarush, între râurile Moresh și Tisa, numit Krizhi (Krizhetur). Vechii romani s-au stabilit aici, luând de soție maghiarele și convertindu-le la ortodoxie.

Creşterea populației, contactele Volohilor cu populația antică rusă și formarea poporului moldovenesc au contribuit la noua dezvoltare economică a ținuturilor nistro-carpatice, devastate de nomazi și hoarde. Pădurile au fost defrișate pentru pășuni, fânețe și teren arabil. Erau mai mulți oameni angajați în meșteșuguri și comerț, părăsind agricultura. Numărul lor a crescut în aşezări separate, pe baza cărora s-au născut primele oraşe moldoveneşti - Baia, Siret etc. Necesitatea unei astfel de organizări politice ca stat a fost accelerată și de amenințarea militară constantă din partea puternicelor state feudale vecine - regatele polonez și maghiar și Hoarda de Aur, care încă mai domina partea de sud-est a ținuturilor carpato-nistrene.

Primele organizații politice timpurii ale volohilor au apărut în perioada contactelor lor cu populația rusă veche, adică în timpul formării națiunii moldovenești. Șeful primelor formațiuni politice era de obicei numit de elita comunală și era un războinic, conducătorul miliției în caz de pericolului extern. Prin urmare, el purta titlul de voievod, moștenit de la slavi. Voievodul avea treptat propriile sale detașamente înarmate de oameni – druzhina. Bazându-se pe druzhina înarmată, voievodul își putea întări și extinde puterea, extinzând-o asupra formațiunilor politice anterioare vecine, mai slabe.

Primii voievozi numiți de cronicarii moldoveni au fost Dragoș și Sas. La sfârșitul anilor 40 ai secolului al XIV-lea, regatul maghiar, care și-a continuat expansiunea la est de Carpați, a început să revendice aceste pământuri. Partea de sud-est a regiunii carpato-nistrene a rămas sub dominația Hoardei, când la sfârșitul anilor 40 și începutul anilor 50 ai secolului al XIV-lea, regatul maghiar a supus partea de nord-vest a regiunii carpato-nistrene, Precarpatia de Est. Aici era o posesiune dependentă de regele maghiar. Documentele istorice raportează numele vasalilor: Balk și frații săi. Dominația regatului maghiar a reținut crearea unei organizații statale moldovenești, independente. În documentele din 20 martie 1360 și 2 februarie 1365 este menționată Terra Moldavana.

La începutul anilor 1350 și 1360, un alt domn feudal din Maramureș, Bogdan, i-a răsturnat pe urmașii lui Dragoș și s-a răsculat împotriva regelui maghiar. Bogdan I (1342-1382) vlădica feudal al Maramureșului s-a răsculat în Transilvania împotriva regelui maghiar Ludovic Anjou. În timpul luptei împotriva regelui maghiar, Bogdan I s-a mutat în ținuturile viitoarei Moldove, a luptat împotriva viceregilor lui Ludovic: Balcom și frații săi, urmașii lui Draga, și i-a alungat. După lupte nesfârșite cu Coroana Ungariei, pe un mic teritoriu din nord-estul Munților Carpați, Bogdan I a fost primul voievod care a fondat în 1359 principatul suveran al Moldovei, pe care domnitorul maghiar a fost obligat să îl recunoască în 1365.
Janos de Târnovo relatează: «*În timpul domniei regelui maghiar Ludovic, voievodul maramureșenilor Volohii Bogdan, după ce i-a adunat, a plecat în secret în Moldova, supusă regatului maghiar și devastată de mult timp de tătarii vecini. Ludovic a trimis acolo o armată de mai multe ori, dar volohii s-au înmulțit atât de mult în acest ținut, încât a devenit un principat special*».

Noul stat a avut la bază un principat de vale situat pe râul Moldova, care curge de pe versantul estic al Carpaților - chiar peste munți de Maramureş (cel mai probabil cu mult timp în urmă, deși nu se știe nimic sigur). Suceava, cel mai important centru din zonă, a devenit capitala Moldovei.

Ştefan al III-lea cel Mare îl considera pe Bogdan I întemeietorul nu numai al statului moldovenesc, ci şi al dinastiei domnitorilor-domnitori ai Moldovei, moştenitorii acesteia la tron. Pe el l-a recunoscut ca străbunic Ștefan al III-lea

cel Mare, dovadă fiind inscripția de pe piatra funerară: «*Din harul lui Dumnezeu, voievodul Io Ștefan, domnitorul întregii Țări a Moldovei, fiul lui Bogdan voievod, a împodobit sicriul. al străbunicului său, bătrânul voievod Bogdan în vara anului 6988 (1480), luna Genarii 27*».

Bogdan i-a împins pe tătari în vest peste râul Seret, iar în sud peste râul Byk. Astfel, granițele statului moldovean au început să treacă în zona Chișinăului

modern. Tătarii au pierdut un oraș important - Shehr al-Jedid (Orheyul Veke, Old Orhei).

Domnitori valahi în ultimul sfert al secolului al XIV-lea. a preluat controlul și a fortificat orașul Pacuul lui Soare (o insulă alungită de pe Dunăre, lungă de 6 km, situată la 9 km în aval de așezarea Constanța), aflată anterior sub controlul tătarilor. S-au mutat și posesiunile domnitorilor moldoveni. Roman I Mushat s-a intitulat conducătorul ținuturilor de la munți până la mare. Scrisorile lui Mihail și Radul Prasnoglava indicau că granițele lor ajungeau la malurile Dunării și la Marea Mare (Neagră) și în țările tătare. Cronica Mesemvriană indică faptul că ocuparea Varnei din 2 februarie 1399 a fost asociată cu acțiunile «*tătarilor fără Dumnezeu*».

În 1406-1408. ambele maluri ale gurilor Dunării se aflau sub stăpânirea domnitorului valah. Pământurile de la nord de Chilia se aflau sub stăpânirea Moldovei, iar în jurul anului 1400 Chilia însăși aparținea Valachia și era situată la granița cu Moldova. Totodată, hrisovul spune că Mircea se învecina cu tătarii. Este posibil ca carta să se refere la acei tătari care s-au supus Moldovei. Myto tătar (taxa vamală) a fost încasat de oficialii moldoveni la Akkerman.

Până la mijlocul secolului al XV-lea Inamicul principatului moldovenesc a fost Marea Hoardă, condusă de Said-Ahmed. În 1439 și 1440, tătarii au făcut două campanii împotriva Moldovei. Victoria lui Hadji Giray și a lui Semen Olelkovici asupra tătarilor în 1452 a dus la faptul că din acel moment Marea Hoardă a încetat să mai amenințe principatul Moldovei. În 1462, principele moldovean Ștefan cel Mare a scris că fiii lui Said-Ahmed erau ținuți prizonieri de el și că nu avea intenția de a-i extrăda nimănui.

Limba oficială a principatului Moldovei era slava și moldovenească, religia era creștinismul ortodox. Bisericile de piatră care au apărut pentru prima dată la sud și la est de Carpați au fost construite și pictate conform canoanelor bizantine. Primii cărturari, arhitecți și artiști au fost cel mai probabil oameni din țările ortodoxe vecine - Bulgaria și Serbia. Cele mai înalte autorități ale comunității ortodoxe au recunoscut inițierea unui nou popor în ea când Patriarhul Constantinopolului a dispus crearea unor mitropolii independente în Valachia (1359) și Moldova (1382). Principatul a răspuns cu donații de la prinți și boieri către mănăstirile din Athos, iar mai târziu, în timpul dominației turcești, către Patriarhia Constantinopolului și cetățile creștinismului din Orientul Mijlociu, până în îndepărtatul Egipt.

Statul și-a început calea veche de secole. S-au păstrat puține dovezi despre acea perioadă eroică. Se poate spune fără echivoc că formarea a avut loc concomitent cu întărirea Ortodoxiei ca religie formatoare de stat. Textele și cărțile ortodoxe inițial în greacă (dialectul roman bizantin) au devenit fundamentul culturii și vieții rituale a poporului. Multilingvismul, ca bază a comerțului și dezvoltării economice, era un fapt de existență obișnuită.

Statul și-a început calea veche de secole. S-au păstrat puține dovezi despre acea perioadă eroică. Se poate spune fără echivoc că formarea a avut loc concomitent cu întărirea Ortodoxiei ca religie formatoare de stat. Textele și cărțile ortodoxe inițial în greacă (dialectul roman bizantin) au devenit fundamentul culturii și vieții rituale a poporului. Multilingvismul, ca bază a comerțului și dezvoltării economice, era un fapt de existență obișnuită..

Nikolai Karamzin: «*În acest moment, a apărut o nouă putere celebră în vecinătatea Lituaniei... Vorbim despre începutul Principatului Moldovei, condus de guvernatori, ale căror nume le cunoaștem cu greu...*».

CAPITOLUL II.
DEZVOLTAREA STATULUI MOLDOVENESC
§ 1. DEVENIRE STATULUI MOLDOVENESC

«Baza puterii în toate statele – atât moștenite, cât și mixte și noi – sunt legile bune și o armată bună».
Niccolo Machiavelli

La mijlocul secolului al XIV-lea s-a format un stat independent al Moldovei, 1359 - data răscoalei împotriva puterii regelui maghiar - este considerat a fi data formării statului.

«În vara de la crearea lumii 6867 (1359), pământul moldovenesc a început prin voia lui Dumnezeu». Cronica de la Putna din secolul al XV-lea.

Primul domnitor și întemeietor al Principatului Moldovei a fost Bogdan I, sub domnia căruia Principatul Moldovei a dobândit cele mai importante două atribute ale statalității: suveranitatea și independența. Sub guvernatorul Petru I Mușat, principatul a devenit puternic și s-a implicat activ în relațiile internaționale cu Europa de sud-est. A adoptat apoi titlul oficial de «*Petrus Waiwoda dei gratia dux Terre Moldavie*» (în traducere, Petru voievodul, Domn al Țării Moldovei prin harul lui Dumnezeu). În 1365, regele maghiar a fost obligat să recunoască independența statului moldovenesc.

Primul tratat interstatal a fost încheiat între Piotr I Mușat și Wladyslaw al II-lea Jaggelon, rege al Poloniei, la 26 septembrie 1387.
Granița moldovenească se întindea de la Pokutia (astăzi raionul Colomia) de-a lungul Munţilor Carpaţi până la Dunăre, la mare şi la Nistru, o diversiune de 222 de mile geografice sau 274 de ore cu un fundal înconjurător. În conformitate cu prevederile acestui tratat internaţional, regiunile din jurul fostelor cetăţi Galiţia-Volyn şi cetăţile Khotyn, Tsetsina şi Khmelevo au devenit parte a Principatului Moldovei, iar orașele Iași, Roman, Siret, Tyrgu-Niamt și Hîrleu sunt menţionate pentru prima dată în cronici.
Începând cu domnia lui Petru Mușat (1375-1391), în Moldova a început să domnească dinastia Mușatinilor, numită după mama lui Petru, Margareta sau Mușatinii, o dinastie înrudită cu Bogdanii. Această dinastie s-a aflat pe tron timp de două sute de ani, până la sfârșitul secolului al XVI-lea. Iar cei mai de seamă reprezentanți ai Mușatinilor au fost Alexandru cel Bun, Ștefan al III-lea cel Mare și Petru Rareș.
«*Воевода Молдавский, дядич оувсей земли Волошской: от планин адже до брега моря*» (церковно- славянский текст). (*Voievod al Moldovei si patronul intregului pamant Volosh de la munte pana la malul marii*). Acest titlu a fost plasat pe steagul militar al armatei moldovenești de către fiul cel mic al Margaritei Mușat Roman, domnitorul Moldovei între 1391 și 1394.

Statul moldovenesc avea lideri curajoși și demni. Unul dintre ei a fost Alexandru cel Bun. Onorarea oamenilor mari nu este doar o datorie față de cei care ne-au părăsit, ci în același timp este temelia pe care se sprijină națiunea. Chiar și ceea ce are o națiune: câmpuri, păduri, sate și orașe, beneficii spirituale: cultură, biserică, își găsește genealogia în trecutul vechi de secole, o naţiune cu o fundaţie veche şi solidă va fi ca o stâncă de neclintit în convingerile sale, deoarece această credință a fost testată de-a lungul secolelor, a experimentat multe tentații și lovituri și totuși a rămas neschimbată. Și trebuie să privim cu încredere calea pe care am ales-o.
Domnia lui Alexandru cel Bun este epoca de aur a Principatului Moldovei. Niciodată înainte sau mai târziu o țară nu a fost atât de bogată și atât de pașnică. Domnul a reușit să întărească granițele țării. Kiliya și Cetatea Albă, pentru care patronajul Ţării Româneşti a încetat să mai fie o protecţie de încredere, au trecut sub autoritatea sa deplină. De asemenea, a reușit să obțină zona de frontieră cu Polonia, pe care Jagiello a stabilit-o pentru Peter Mushat. Suveranul a dezvoltat și a populat viguros ținuturile Prut-Nistru, stabilind în aceste zone structurile puterii centrale. Din cronicile păstrate de la Grigore Ureche se menţionează că Alexandru cel Bun este fondatorul dregătoriilor, în sensul larg al cuvântului fiind practic un fel de înalţi funcţionari care

îndeplineau sarcini din poruncă domnească. Din vremea lui Alexandru cel Bun datează termenii de logofăt (şeful de cancelarie domnească), vornic (membru a

sfatului domnesc), spătar (comandant al armatei) sau vistiernic (ministru de finanţe).

Ca politician priceput, Alexandru a reușit să mențină un echilibru între Polonia și Ungaria. La 12 martie 1402, el a încheiat un acord de subordonare vasală cu regele Poloniei, Wladyslaw Jagiello, care a fost reînnoit în 1404, 1407 și 1411. Cu acest tratat, Alexandru a căutat să se protejeze de pretențiile lui Sigismund de Luxemburg, regele Ungariei, care dorea să restabilească suzeranitatea maghiară asupra Moldovei și mai ales să controleze Kiliya, punctul final al drumului central european până la gura Dunării. Sub Alexandru, s-a stabilit granița dintre Valahia și Moldova, care se întindea pe teritoriul zonei inferioare a Dunării. Alexandru cel Bun a întreținut relații pozitive cu Domnul Valahiei Mircea cel Bătrân și Marele Duce al Lituaniei Vitovt. Aceste conexiuni l-au ajutat pe Alexandru să reziste cu succes Ungariei.

Alexandru cel Bun a rezolvat cu succes conflictul pe termen lung cu Patriarhia Constantinopolului, în urma căruia Biserica Ortodoxă din Moldova și-a păstrat autonomia, iar Mitropolia Moldovei - poziția sa specială. Prin sârguința lui Alexandru cel Bun, moaştele martirului Sfântul Ioan cel Nou au fost aduse de la Cetatea Albă la Suceava, ceea ce a contribuit la consolidarea Bisericii Ortodoxe Moldovenești. Alexandru cel Bun le-a oferit armenilor propria lor

metropolă şi un loc în capitala de atunci a principatului Moldovei - Suceava. Publicat în România, în 1975, documentul spune: «Avanes, episcopul Armeniei, a venit pe tronul nostru moldovenesc. Așa că am dat episcopilor armeni biserici şi preoţi, în funcție de poziția sa din toată țara noastră, el va fi puterea episcopală asupra armenilor. Locația este în Suceava, în cetatea noastră». Mănăstirile din Bistrica (1402) şi Moldovitsa (1410) au fost întemeiate de Domnul. În timpul domniei lui Alexandru, primul sfânt al Bisericii Ortodoxe Moldoveneşti a fost canonizat - Ioan cel Nou - un martir care a fost supus unor torturi severe, dar nu a renunţat la credinţa creştină. Moastele Sfântului Ioan cel Nou sunt transferate de la Chetat Albe la Suceava.

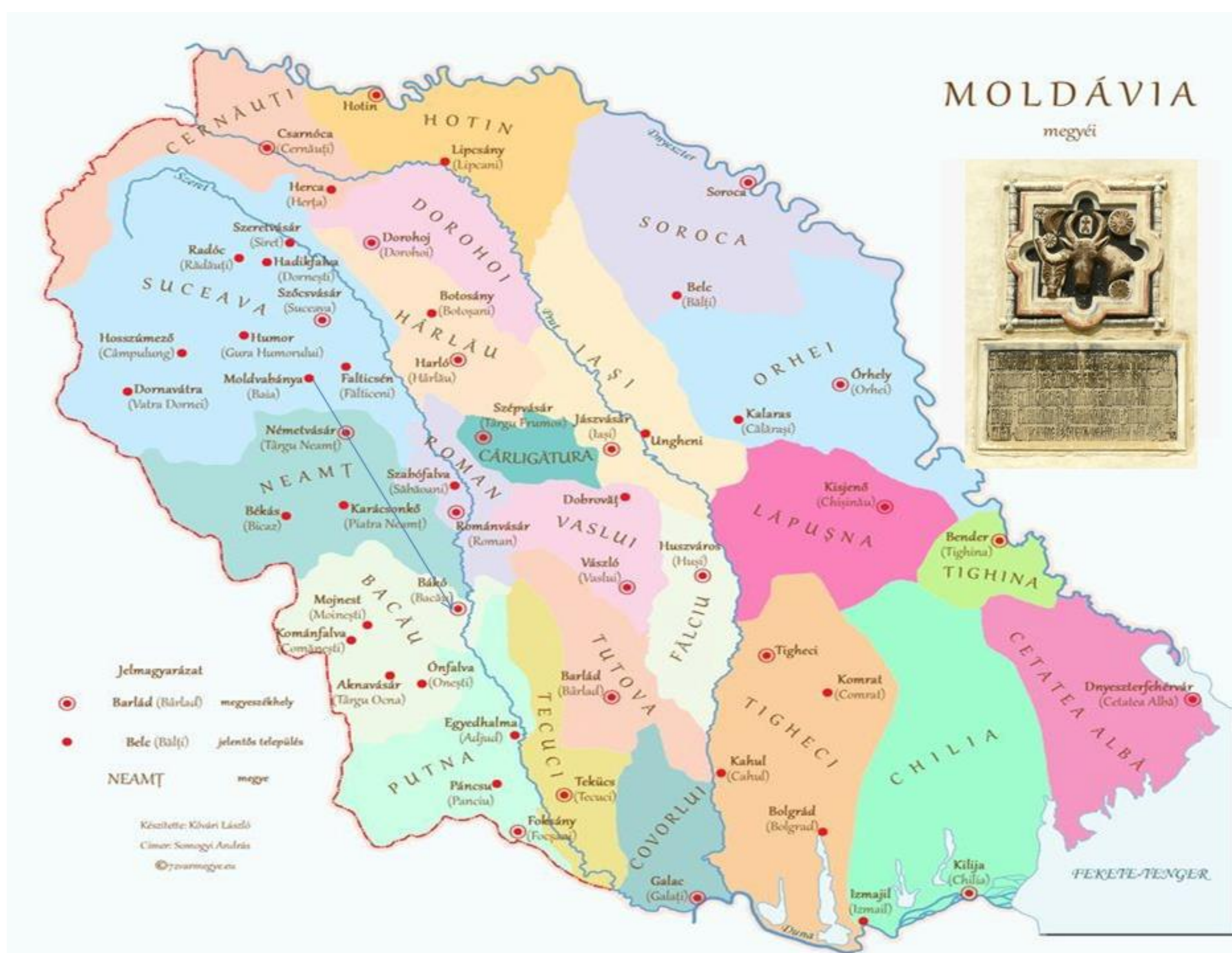
Grigorie Tsamblak (Gregory Tsamblak (Tsamvlakh, Semivlakh), primul mitropolit de la Kiev (1416–1419) scrie «Martiriul Sfântului Ioan cel Nou» - prima lucrare scrisă originală moldovenească. 1404) un manuscris slav-moldovenesc, o mențiune a episcopatului apare în Radautsi (1413), iar Gabriel Urik scrie faimoasa «Tetra Evanghelia în miniaturi» (1429).

În 1431, pictura a fost finalizată în mănăstirea Bystritsa, care, pe lângă imaginile religioase, prezenta portrete ale lui Alexandru cel Bun şi ale soției sale Marena. Tradiția conducătorilor de a-și picta imaginea începe de la Alexandru cel Bun.

Alexandru cel Bun a executat o politică internă stabilă şi consecventă. În timpul domniei sale s-a format fără echivoc structura politică a țării. Țarul a primit deplină libertate de acțiune în toate afacerile de stat şi militare. Alexandru cel Bun a urmărit o politică economică favorabilă, a oferit sprijin

pentru meșteșuguri, comerț intern și exterior. El a profitat de poziția geografică a principatului Moldovei, prin care treceau rutele comerciale care leagă regiunea Mării Negre de Europa Centrală. Alexandru a folosit cu mare avantaj rutele comerciale ale drumurilor moldovenești. Drumurile treceau prin Trotush, Baia, Bacau, Suceava, Tigina si Hotin.
Au conectat porturi, centre mari pentru vânzarea mărfurilor: Kiliya la gura Dunării și Chetatea Albă (Belgorod-Dnestrovsk) cu Lvov. Cernăuți, ca și alte mari centre moldovenești de vânzare a mărfurilor, Iași, Bacău, Tighina, Târgu-

Neamț, Bârlad, Dorohoi, a fost înregistrat la 8 octombrie 1408. În 1408, el a acordat privilegii speciale negustorilor din Liov care făceau tranzacții în Moldova. Un an mai târziu, în 1409, negustorii din Polonia și Lituania au primit un astfel de privilegiu. Comercianții care treceau prin punctele vamale ale Moldovei au plătit sume importante de bani către trezorerie.

Hușii care au fugit de teroarea Bisericii Catolice în Moldova. Alexandru cel Bun a dat ospitalitate, în ciuda presiunii regilor polonezi și maghiari. Mulți husiti - cehi și germani - au devenit supuși loiali ai Moldovei și au luptat împotriva dușmanilor ei.

Hușitul era o erezie burgheză, iar mulți husiti (precum și protestanți mai târziu și vechi credincioși ruși) erau artizani și negustori excelenți, astfel încât afluxul lor a întărit economia țării.
Diplomele lui Alexandru cel Bun sunt în principal privilegii comerciale, cu o listă de beneficii pentru comercianții anumitor orașe, puncte vamale și valoarea impozitului și scrisori de repartizare a terenurilor. Două treimi din astfel de premii erau din întregul sat sau mai mult. Așa au fost creați boierii suverani - tocmai acela care s-ar considera ulterior doar pe sine «poporul Moldovei». Adunarea moșiei din țară a fost formată de boieri, clerici și curteni, convocată pentru prima dată de Alexandru cel Bun în 1421.

Tratatul privind subordonarea vasală față de Polonia nu a încălcat în niciun caz suveranitatea statului și conducătorul, Moldova nu a adus tribut Poloniei, nu a limitat comportamentul unei politici externe independente. Conducătorul Moldovei, împreună cu alte țări europene - Polonia, Lituania și Ungaria - au participat la Congresul de la Lutsk (1429), care urmărea scopul stabilirii relațiilor dintre aceste trei state. Împreună cu lituanienii și polonezii, trupele moldovenești au luptat împotriva cavalerilor teutoni, care au fost susținuți de regele maghiar Sigismund. Soldații moldoveni au venit în repetate rânduri în ajutorul polonezilor, după ce s-au distins în bătălia de la Grunwald (1410) și în timpul asediului cetății Marienburg (1422).

«În același timp, Volokhs, oamenii din voievodul Moldovei, au trimis în ajutorul regelui Vladislav, printre 400 de soldați, în căutare de pradă s-au apropiat de Marienburg însuși. Cruciații, care stăteau cu o armată puternică în Marienburg, au mărșăluit și i-au atacat. Când au luat în considerare numărul superior al inamicului, atunci, neavând încredere în forță, au avut încredere în soartă. Frica însăși, deoarece nu mai avea nimic de sperat, le-a dat o armă în mâinile lor. Intrând în pădurea din apropiere, au descălecat pentru a facilita

lupta sub acoperirea copacilor și a frunzelor, așa cum este obiceiul în rândul acestor oameni. Cruciații, convinși că volokii nu s-au prefăcut, dar de fapt au fugit și s-au ascuns, s-au repezit în pădure cât de repede au putut să-i facă prizonieri; li s-a părut uşor, deoarece mulţi au descălecat. Dar când Volokhii, ei înșiși protejați de atac, au tras un nor de săgeți asupra dușmanilor, de fiecare dată, mulți oameni și cai au fost schiloditi și mulți au murit. Apoi s-au repezit cu îndrăzneală la cruciați și, lovind primele rânduri, au ucis unii, i-au capturat, iar ceilalți au fugit. Într-un mod atât de miraculos, Volokhii, cu micul lor detașament, învingând o armată mare inamică, împovărată de pradă și de prizonieri, s-au întors în tabăra regală. Şi ca semn al victoriei, ei i-au dat regelui Vladislav mulţi cavaleri nobili ai Ordinului Cruciaţilor, precum şi mercenarilor și orășenilor pe care i-au adus». Ian Dlugosh. Istoria Poloniei în 12 cărți. Frankfurt, 1711. Carte. XI. 461c-462a.

În 1420, turcii, care au câștigat în Valahia, au mers la cetățile Chilia și Chetatea Albă, dar Alexandru a reușit să respingă această amenințare.

Flota turcă s-a apropiat de Cetatea Albă. Unitățile turcești erau formate din soldați cu o vastă experiență militară în luptele pe uscat și pe mare în Asia Mică și Balcani. Apărarea cetății a fost condusă de Alexandru. Permițându-le turcilor să-și debarce trupele, le-a atacat simultan din mai multe direcții și le-a aruncat în mare. Cu pierderi mari, flota otomană a fost nevoită să se retragă de sub zidurile orașului. Alexandru a trebuit să înceapă întărirea graniței. Kiliya și Belgorod nu mai erau luate sub suzeranitate, ci sub controlul direct al conducătorului. Pentru a preveni ocuparea cetății Kiliya de către trupele otomane și maghiare, Alexandru a înființat o garnizoană moldovenească în

cetate. În Chetatea Albă, Alexandru a construit o fortăreață puternică și a început să-și numească conducătorii cetății.

Între timp, Polonia și Ungaria erau aliați de încredere. Regele maghiar (și împăratul german) Sigismund Luxemburg, în 1412, a propus Poloniei să împartă Moldova dacă domnitorul nu va susține Ungaria împotriva turcilor. El a propus chiar o linie de separare: Iași și Chetatea Albă - către Polonia, Byrlad și Kiliya - către Ungaria. În 1429, la negocierile de la Lutsk, a propus din nou împărțirea Moldovei. Au decis să-i dea Kiliya valahilor, care, astfel, vor ajuta la lichidarea Moldovei pentru o mică taxă.

Spre sfârșitul domniei lui Alexandru, prințul lituanian Vitovt a luat o poziție ostilă față de el. Relațiile cu Ungaria și Valahia se deteriorează. Regele maghiar Sigismund la congresul de la Lutsk din 1430 a primit acordul regelui polonez

Jagiello la întoarcerea lui Kiliya și a unei părți a teritoriilor de frontieră a Valahiei de către Alexandru. Dar asta nu s-a întâmplat niciodată.

Conducătorul Valahiei, Dan al II-lea, care era vasal al Imperiului Otoman și al Ungariei, a organizat, împreună cu turcii, o campanie militară pentru capturarea orașului Kiliya și jefuire. Trupele care au asediat cetatea Kiliya au fost înfrânte, iar unitățile turce care au intrat în Moldova pentru a pradă au fost distruse de armata moldovenească.

Jagailo, regele polonez, căruia Alexandru i-a depus jurământul de loialitate, a recunoscut posibilitatea dezmembrării Moldovei și linia propusă de Sigismund.

După moartea Marelui Duce Vitovt, aliat al Poloniei, în octombrie 1430, Alexandru încheie un nou tratat cu Marele Duce al Lituaniei Svidrigailo, care s-a bazat pe ortodocşi. Svidrigailo dorea ca Lituania să se despartă de Polonia. Din cauza amestecului regatului polonez în treburile interne ale Moldovei şi a încercărilor de propagare a catolicismului, a izbucnit un război. Alexandru cel Bun în 1431, cu sprijinul tătarilor, a invadat Polonia, împreună cu marele duce al Lituaniei Svidrigailo. Unităţile moldoveneşti au avansat la Lvov şi Kamenitsa, dar au fost înfrânte în sudul Poloniei.
După încheierea ostilităţilor în Polonia, au început negocierile moldo-poloneze, care s-au încheiat cu încheierea păcii cu Regatul Poloniei.

Alexandru a murit la 1 ianuarie 1432 şi a fost înmormântat în mănăstirea Bystritsa. Lunga sa domnie a coincis cu o perioadă caracterizată mai ales de pace, a fost considerat un politician extrem de experimentat pentru acele vremuri tulburi, a fost foarte apreciat pentru că a ştiut întotdeauna să menţină un echilibru între marile puteri ale timpului, Polonia şi Ungaria.

După moartea lui Alexandru cel Bun, situaţia din ţară s-a deteriorat semnificativ din cauza conflictelor dintre succesorii tronului.
Trei mari puteri - Imperiul Otoman, Ungaria, Polonia - au încercat să înghită Principatul Moldovenesc, şi fiecare dintre ele a fost mai puternică decât

Moldova. Toate războaiele purtate de principatul moldovenesc au fost forțate, în care statul moldovenesc trebuia să-și apere independența.

Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare sunt cei mai mari doi conducători ai Moldovei din întreaga sa istorie. Dar dacă Alexandru a devenit faimos într-un domeniu pașnic, atunci Ștefan – în domeniul militar. Sub Alexandru, Moldova era la apogeul bogăției, sub Ștefan – și-a arătat puterea.

Ştefan cel Mare l-a învins pe Petru Aron la Doljeşti (Dolheşti), cucerind tronul Moldovei pe data de 12 aprilie 1457. A găsit o ţară sărăcită, sfâşiată de luptele dintre diverşii pretendenţi la domnia Moldovei, o ţară ce plătea tribut turcilor începând cu anul 1456. «*Stephanus palatinus Dei grada Terre Moldavie*» (octombrie 1503). «*Ștefan Domnul Țării Moldovei date de Dumnezeu*».

Moldova, fiind o parte integrantă a Europei, una dintre țările cu un caracter spiritual deosebit, care formează împreună unitatea națiunii, este o țară în care înțelepciunea predomină asupra voinței. Numele poporului moldovenesc este unul dintre cele mai vechi din sud-estul Europei Centrale.

Acest pământ de oameni prudenți care au produs cele mai mari genii, dar sunt prea puțini aventurieri. Aceasta este o dragoste profundă pentru pământ, pentru o persoană persistentă și atentă, pentru râsul moldovenesc, precum și dragoste pentru o viță veche. Domnii Moldovei au apărat creștinismul de Islam cu o sabie în mâini timp de aproape trei secole. În plus, a trebuit să ne apărăm pământul de tătari, polonezi, maghiari.

Ștefan cel Mare a fost totul. Nu a trecut prin Dunăre și munți pentru a cuceri țări străine, a profitat la maximum de forțele pe care i le-a dat pământul țării sale, în special pădurile. A colonizat și a întărit spiritul creator, a știut să surprindă inamicul cu mișcări iscusite, a fost un diplomat strălucit. Era un om al țării și al poporului său. Mai mult decât alții, Ștefan a știut să se întrețină, să reziste multă vreme la forță, viclenie, înțelepciune.

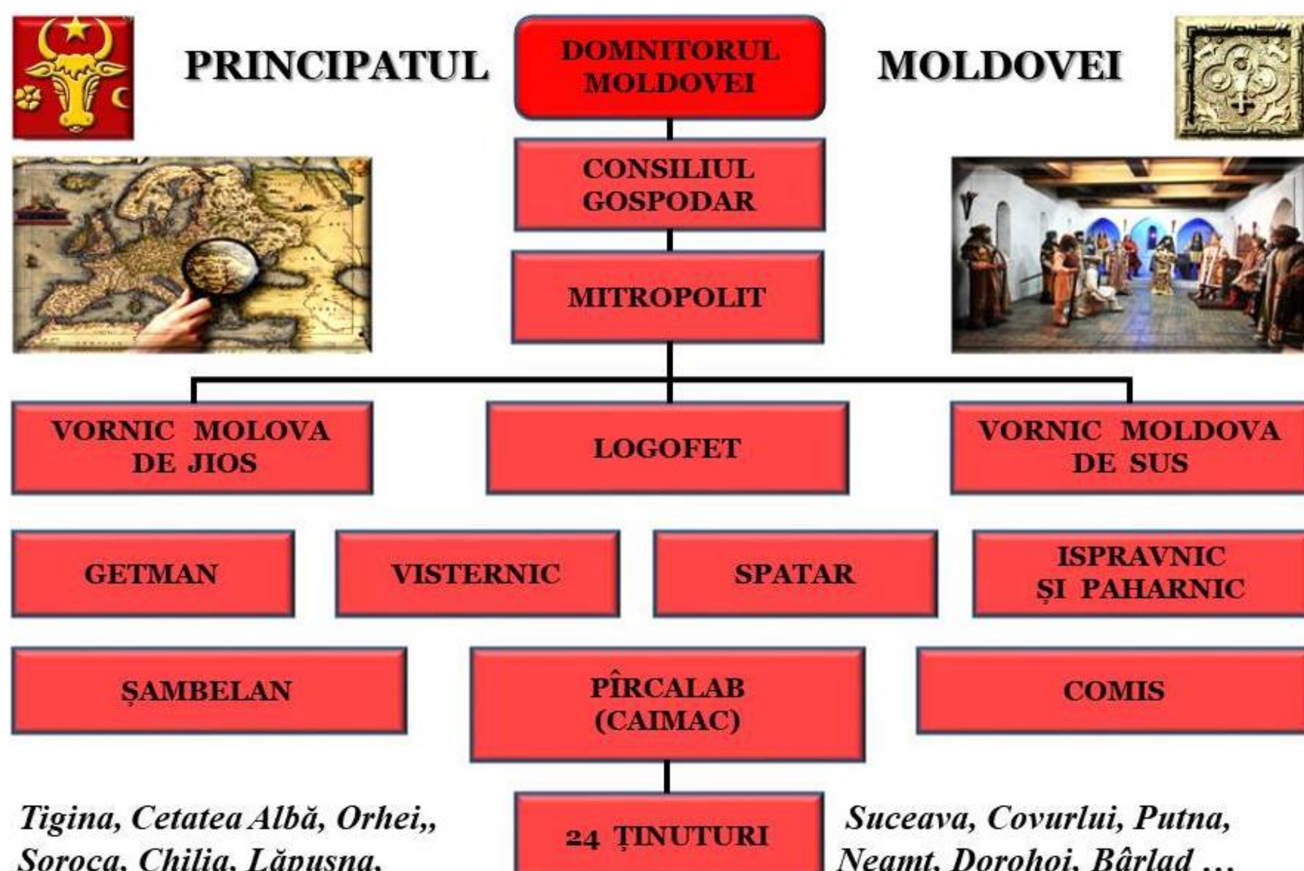
Ștefan cel Mare a fost totul. Nu a trecut prin Dunăre și munți pentru a cuceri țări străine, a profitat la maximum de forțele pe care i le-a dat pământul țării sale, în special pădurile. A colonizat și a întărit spiritul creator, a știut să surprindă inamicul cu mișcări iscusite, a fost un diplomat strălucit. Era un om al țării și al poporului său. Mai mult decât alții, Ștefan a știut să se întrețină, să reziste multă vreme la forță, viclenie, înțelepciune.

În 1453, creștinătatea a fost șocată de căderea capitalei Bizanțului - leagănul Ortodoxiei din Constantinopol. Pe pragurile balcanice ale Europei, mirosea fumul conflagrațiilor, iar tunetul tunurilor armatelor otomane anunța

începutul erei confruntării dintre Imperiul Turc și casele regale din Serbia, Bulgaria, Austria (Sfântul Imperiu Roman) și Polonia.

Mijlocul secolului al XV-lea este o perioadă pe care o persoană din epoca noastră nu o poate înțelege fără să cunoască normele religioase și etice din acea

epocă. Ortodoxia și canoanele de neclintit ale unui simț moral și etic, condiționate de acesta, au fost decisive pentru domnitorul Ștefan cel Mare în toate realizările sale - fie că au fost campanii militare, reforme funciare, politică externă sau amenajarea vieții în principat. După ce a urcat pe tron în 1457, la vârsta de 28 de ani, Ștefan cel Mare de la primii pași a arătat mintea unui om de stat remarcabil asupra conducătorului.
Dându-și seama că baza economiei principatului este pământul cultivat - terenul agricol, el l-a consolidat, confiscând suprafețe semnificative de pământ de la boierii neserioși și hoți. Moștenirea de stat controlată de domnitor, pe terenurile cărora lucrau chiriași liberi, și nu iobagi, a devenit scutul economic al țării.

Ștefan cel Mare este unul dintre personalitățile marcante ale țării moldovenești care a determinat soarta națiunii moldovenești. Ștefan nu trebuie considerat un conducător local, limitat de obiceiurile și orizonturile țării sale. El a fost un prinț al Europei care a cunoscut lumea, toate

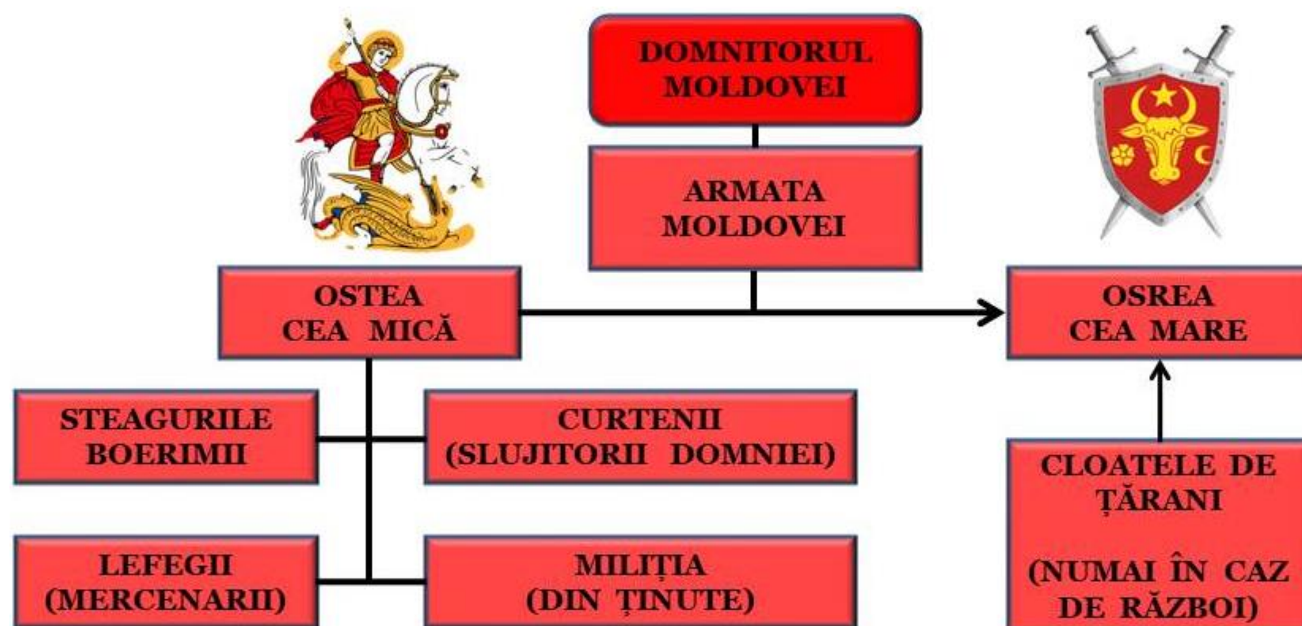
semnificaţiile şi conexiunile ei. Avea legături bisericeşti nu numai cu călugării care veneau din Athos sau din colţurile ortodoxe mai îndepărtate, ci cu călugării care veneau și se întorceau din ţări îndepărtate. Este suficient să spunem că legătura dintre împăratul Maximilian de Habsburg şi ţarul Ivan al III-lea, prima legătură diplomatică dintre Rusia și Europa de Vest, a fost stabilită prin medierea lui Ștefan cel Mare. Abilitate remarcabilă și spirit de stat conducătorul său Ștefan cel Mare, a pus principatul pe același nivel cu puterile care, în multe privințe, l-au depășit atât pe teritoriu, cât și în potențialul militar-politic. Astfel, rolul său istoric depășește importanța personalității, el devine un instrument al istoriei, un simbol al destinului, pe care îl urmăm în toate epocile. Nu a fost un cuceritor, toate bătăliile sale au fost defensive.

Diplomaţia este judecată după rezultate, iar rezultatele diplomaţiei lui Ștefan cel Mare au fost remarcabile. Aceasta este o adevărată știință care știe să folosească circumstanțele, rivalitatea și invidia vecinilor săi. Cu Ștefan cel Mare, un demn succesor al politicii bunicului său Alexandru cel Bun, nici un singur conducător al Moldovei și Țării Românești, în acest sens, nu ar putea fi comparat. Acesta este meritul personal și geniul său politic.
Și același geniu Ștefan cel Mare a afişat pe câmpul de luptă. Ștefan cel Mare a ridicat arta militară moldovenească la înălțimi de neatins, îmbunătățind și îmbogățind formele și metodele de război folosite de predecesorii săi. Apărându-și țara, fiind un mare comandant în 36 de bătălii, a câștigat 44!
Nu este uşor pentru unul și același conducător al unei țări mici să învingă pe rând toți vecinii săi: vlahi, maghiari, polonezi, tătari, turci. Și acestea nu erau niște armate mici. Acestea au fost armatele lui Matei Corvin, Ioan Albert, Mohammed al II-lea, care au invadat Moldova, toate armatele acestor mari ținuturi s-au întors acasă în rușine.

La începutul domniei lui Ștefan cel Mare, armata din țară s-a format din detașamentele unor mari boieri, ale căror interese nu coincideau întotdeauna cu interesele țării. Conducătorul a reorganizat armata, a promovat boieri mici, orășeni, militari și chiar țărani liberi - reprezentanți ai celor mai largi straturi ale populației cu donații și recompense. Prin urmare, ca cei mai de încredere, «curteni» sau «slujitori», au constituit prima categorie de soldați; a doua categorie include orășeni, țărani și negustori. Ultima categorie este detașamentele de mari boieri, care conţineau soldaţi echipaţi, pe cheltuiala lor, cu sarcina de a proteja posesiunile boierilor și numai în caz de război au fost construiți sub stindardul suveranului. Detașamentele de curți, orășeni, negustori, țărani, care au căutat să se dovedească nu numai în timp de pace, au format majoritatea armatei moldovenești, care, sub comanda lui Ștefan cel Mare, a glorificat numele Moldovei și al moldovenilor. Fermierii liberi, în caz de nevoie, s-au adunat foarte repede într-o miliție de mii de oameni în sprijinul armatei permanente, în serviciu, a conducătorului. Războinicii armatei

speciale «ţărăneşti» au câştigat victoria Domnului în multe privinţe. Toate terenurile vacante erau listate în afara curţii, iar suveranul le-a stabilit cu războinici-fermieri. Chiar și din străinătate, coloniștii au venit la așezare. Pentru a limita influența boierilor mari, Ștefan a cumpărat sau a rechiziționat moșiile lor. Astfel, el a sporit posesiunile regelui și, prin urmare, oportunitățile de a încuraja oamenii loiali. El a dăruit moșiile - pentru merit! - reprezentanți ai boierilor mărunți și chiar ai țăranilor. Dintre ei, domnitorul și-a ales slujitorii. În scurt timp, Ștefan a reînnoit aparatul de stat, atrăgând oameni fiabili și loiali, patrioți din straturile medii și inferioare ale populației. Sub Ștefan, piralabii au câştigat o influenţă

specială – guvernatori militari cu funcţii administrative, comandanţi de mari cetăţi de frontieră, care stăpâneau şi teritoriile adiacente acestora. În secolele XIV - XV. în armata moldovenească, războinicii cavaleri au jucat un rol important. Veneau de la țărani liberi. Conducătorul uneori, chiar pe câmpul de

luptă, făcea din războinici individuali cavaleri. Cavalerii purtau serviciul militar și au fost eliberați pentru aceasta dintr-o serie de sarcini în raport cu statul. Armata moldovenească din secolul al XV-lea era o armată feudală tipică. Forțele armate ale țării erau comandate de suveran și anturajul său - boieri. Conform compoziției sale, a fost împărțit în mai multe părți. Partea sa principală – «Armata cea Mică» - cuprindea boieri, mari și mici, care erau obligați să acționeze împreună cu echipele lor. Aceste echipe au fost numite «chete». Pe lângă acestea, mica armată a inclus miliții cinice, numite «steag», care erau comandate de pircalabi. În cazul unui război major, cetățenii și țăranii erau, de asemenea, chemați sub stindard. Atunci s-a format așa-numita «Armată cea Mare». «Steag» era o unitate militară formată din 10 până la 50 de soldați, cu propriul drapel, sub comanda unui stegar.

Au existat și unități mari: «... *un regiment de moldoveni, aproximativ 500 de moldoveni*» (I. Neculce). Detașamentele separate erau formate și din

demnitari, care aveau subordonaţi în ţinute: pitărăi, armash, spatari, vornichi, komish. Șeful fiecărui astfel de detașament era un vătaf. În unele cazuri,

domnii au apelat și la serviciile mercenarilor, care erau recrutați, de regulă, în afara țării. Cu toate acestea, soldații angajați în secolul al XV-lea. nu a constituit principala forță militară a statului. Nucleul armatei care a zdrobit otomanii, ungurii și polonezii era alcătuit din soldați profesioniști și războinici.

Sub steagul Moldovei, la chemarea lui Ștefan cel Mare, în caz de mare pericol, 40.000 sau chiar 60.000 de soldați s-ar putea aduna într-un timp scurt, adică armata țării, formată din locuitori ai munților și văilor, satelor moldovenești și târguri. «*Războinici frumoși, simpli, cu pălării înalte, bucle lungi și ochi de foc, cu instrumente de lucru transformate în arme de luptă și cu arcuri atârnate pe umeri*», așa cum le descrie Nicolae Jorga. Toți cei înscriși în armată aveau să apară cu arme și provizii de alimente. Lipsa de alimente a fost acoperită pe seama populației locale. Un astfel de sistem a scutit starea de necesitatea de a pregăti și transporta în avans stocuri mari de alimente pentru armată. Armata însăși a suferit schimbări semnificative. A fost introdusă o împărțire în tipuri de trupe: arcași, infanterie, cavalerie ușoară, cavalerie grea. Au apărut unități de artilerie - artilerie de câmp, de asediu și de cetate.

La inițiativa și cu participarea personală a lui Ștefan cel Mare, orașele au început să fie fortificate, au fost construite noi cetăți.

În Evul Mediu, cetățile au jucat un rol militar decisiv; cel care stăpânea orașele țării se baza pe ele. Sistemul de cetăți al Moldovei, construit în principal sau reconstruit de Ștefan cel Mare, a inclus protecția frontierelor pe vadurile Nistrului, protecția punctelor de tranziție (Neamț, Roman), capitala Sucevei. Apărarea cetăților Neamț, Suceava și Hotin a determinat retragerea lui Mohammed al II-lea în 1476, iar apărarea Sucevei în 1497 a determinat retragerea regelui polonez Ioan Albert. Cetățile de piatră moldovenești, deși erau mici în zonă, erau fortificații de încredere. Grosimea zidurilor a ajuns la 5 metri, turnuri înalte și portițe înălțate deasupra lor. Șanțuri adânci umplute cu apă erau de obicei săpate în jurul zidurilor. Cetățile moldovenești în secolul al XV-lea s-a dovedit a fi de nepătruns pentru inamic. Zidurile de piatră erau din

CETĂŢILE MOLDOVEI

SUCEAVA

ORHEI

SOROCA (PORTUL PE NISTRU)

CHILIA (PORTUL PE DUNARE)

NEAMŢ

CETATEA ALBĂ (PORTUL PE MARE)

Cetatea Albă, dimensiunea cetății era de 34,65 x 37,20 metri, grosimea zidurilor era de 4,94 metri; Hotin, dimensiunea cetății este de 37,90 x 110,70 metri, Neamț, dimensiunea cetății este de 46 x 40 metri, grosimea zidurilor este de 3,65 metri; Suceava, dimensiunea cetății este de 42,50 x 45 metri, grosimea zidurilor este de 4,50 metri; Roman, Soroca, dimensiunea cetății este de 26 de metri în diametru. Grosimea peretelui 1,60 metri. În jurul zidurilor era un șanț. Uneori era umplut cu apă, de exemplu, în Suceava șanțul era de 12,2. metri lățime și 5 metri adâncime, în Cetatea Albă.

Un număr semnificativ de orașe au fost împrăștiate în toată țara, înconjurate de lucrări de lemn și pământ. Au apărat împotriva raidurilor individuale de

pradă, dar au fost distruse în timpul unui asediu de către o armată mare. Pe lângă cetăți și orașe, mănăstirile erau de obicei bine fortificate, ele serveau drept refugiu și protecție pentru populație. Preoții trebuiau adesea să ridice o sabie sau un buzdugan. Unele ziduri ale mănăstirilor și cetăților semănau mai degrabă cu cetăți decât cu biserici. Acestea sunt mănăstirile din Putna, Slatina, Sucevița

Sub Ștefan al III-lea, a fost finalizat sistemul unitar al cetăților Moldovei, care a protejat țara de atacurile inamice din orice direcție.

Războaiele lui Ștefan cel Mare au fost, desigur, de natură defensivă. Știa cum să impună un loc inamicului pe câmpul de luptă și să-l distrugă. Această strategie defensivă avea două baze: cetăți și păduri.

Ștefan cel Mare a reușit să depășească adversarii datorită strategiei și tacticii eficiente, combinând apărarea inițială cu contraatacurile decisive ale forțelor de atac. Potrivit generalului, Radu Rosetti, această strategie și tactică se caracterizează prin prezența a patru elemente:

a) acoperirea eficientă a secțiunilor amenințate ale frontierei, înșelăciunea inamicului prin retragere falsă, rezistență consecventă, urmărirea și epuizarea inamicului;
b) ademenirea inamicului adânc în țară, unde toate proviziile vitale pentru inamic au fost distruse în mod sistematic, ademenindu-i într-un defileu sau teren care nu-i permitea inamicului să profite de superioritatea sa numerică și de cavaleria sa;
c) un contraatac brutal care vizează distrugerea și nu retragerea inamicului, efectuat după ce inamicul apare pe câmpul de luptă și îl privește pe inamic de a-și folosi superioritatea numerică;
d) urmărirea continuă a inamicului.

Tacticile armatei moldovenești de pe vremea lui Ștefan cel Mare au fost capturate de cronicarii polonezi care descriu o serie de tehnici specifice efectuate sau concepute de aceasta:

a) un acord secret cu locuitorii cetății asediate;
b) operațiuni de luptă ale detașamentelor ecvestre pe jos;
c) arderea bruscă pe timp de noapte a taberelor inamice;
d) atac de flanc;
e) înconjurarea inamicului;
f) utilizarea în comun a cavaleriei grele cu cavaleria ușoară (sau infanteria?!);
g) organizarea ambuscadelor în zonele forestiere.

Sistemul de război de către Ștefan cel Mare se baza pe cunoașterea particularităților teritoriului Moldovei. Teritoriul Moldovei nu a fost studiat de străini. Se poate spune corect că armatele lui Ștefan cel Mare au câștigat întotdeauna, pentru că erau fii ai țării Moldovei.

Toate tipurile de arme medievale erau cunoscute în Moldova în secolul al XV-

lea. Boierii şi slujitorii lor foloseau săbiile şi spadă, bastoanele, știucile, arcurile și săgețile ca arme, iar arbaletele erau de asemenea folosite, dar mai rar; scuturi, lanțuri, căști servite pentru protecţia lor. Săbiile erau de două

SABIE SPADĂ ARC MAICIUC BUZDUGAN PIESE DE ARTILERIE

tipuri: drepte, cu două tăișuri, fabricate în Europa de Vest, cealaltă curbată, ascuțită pe o parte, făcută în Est. O sabie dreaptă a fost numită spadă.
Arcul avea o rază de acțiune de 220 de metri, o săgeată de lemn cu vârful metalic, rata de foc era de 12 săgeți pe minut. Arcul moldovenesc era mare, dar războinicii l-au mânuit atât de priceput încât «*a depășit vântul în viteza sa de zbor și l-a acoperit ca zăpada cu multe săgeți*», așa cum a spus balada germană a evului mediu. Numai arcașii englezi puteau concura cu arcașii Moldovei. «*Astăzi, când puşca a înlocuit arcul, s-a estimat că în fiecare luptă se vor pierde aproape 1.500 de gloanțe până când vor ucide sau răni cel puțin un inamic; un arcaș bun nu a făcut înainte o armă modernă?*»

«Saga și Legendele» Leipzig 1827

Lângă arcași și infanteriști erau ţărani înarmaţi cu măciuci, alte arme pur tradiţionale. Au fost numiți «buzdugan» și «pumni» și purtau mănuși groase cu vârfuri pe partea opusă. Ţăranii purtau cămăși speciale din lână, fierte în ulei de in, care erau atât de dense încât chiar le protejau de lovirea săgeților. Armele țăranilor, când au protejat arcașii, au înlocuit baioneta pe pușcă și în luptă l-au speriat și demoralizat pe inamic. Ţăranii erau familiarizaţi cu această armă încă din copilărie și au fabricat în mod independent această armă. Ţăranii erau familiarizaţi cu această armă încă din copilărie și au fabricat în mod independent această armă.

ARCAŞ INFANTERIE

Cronicarii de atunci scriau despre infanteria moldovenească că infanteriştii moldoveni, camuflați în haine întunecate, au atacat și s-au retras repede. O

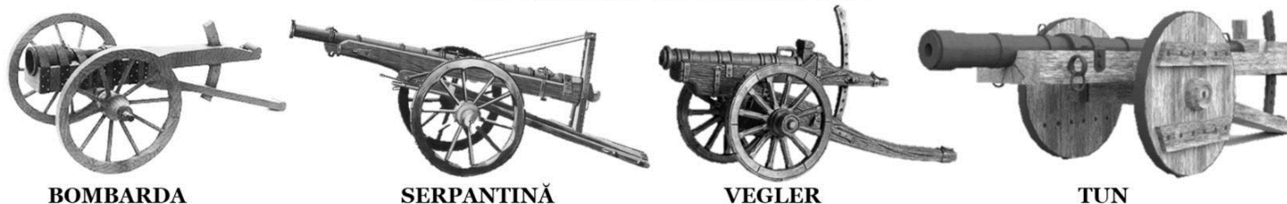
parte a infanteriei era înarmată cu coase, îmblăciu, potcoave de la caii inamicului. [îmblăciu - instrument agricol de mână pentru treierat (separarea cerealelor de spice)].

Un document venețian din 1502 descrie infanteria lui Ștefan cel Mare, înarmată în principal cu pumni și cu sabie moldovenească, ar trebui să ne temem: «Aceștia sunt oameni valoroși, gata să lupte și să nu stea pe o saltea, ci să lupte». În afacerile militare, moldovenii erau foarte pricepuți. Au folosit tot felul de trucuri militare, ambuscade, au fost stăpâni în alegerea locurilor de succes pentru bătălii mari și tabere de fortificare. În păduri, au fost folosite fortificații din copaci doborâți (crestături). Una dintre metodele de combatere a miliției țărănești cu cavaleria inamicului a fost aceea că au tăiat tendinele cailor cu coase și apoi s-au luptat cu soldați descălecați.

De la mijlocul secolului al XV-lea. armele de foc apar în Moldova. Prima mențiune despre utilizarea artileriei în Moldova datează din 1456, când au fost folosite în timpul asediului Cetatea Albă. Se știe că în bătălia cu armata turcă a lui Suleiman Pașa din 1475, Ștefan cel Mare avea deja 20 de tunuri. Costul înarmării și întreținerii artileriștilor a fost una dintre cheltuielile majore pentru întreținerea trupelor. Unitățile de artilerie erau formate în principal din străini. Artileria moldovenească, în ciuda numărului său redus în timpul operațiunilor în lupte, merită o atenție specială în istoria artei militare moderne.

Piese de artilerie au fost cumpărate în orașele germane Transilvania (Sibiu, Brașov și Bistrița) și Polonia (mai des în Lvov), precum și de la marinari și comercianți genovezi din Kiliya și Cetatea Albă. Armata moldovenească a capturat de asemenea artilerie de la trupele inamice, așa cum a fost cazul în 1467 de la regele Ungariei Matthias Corvinus, în 1473 de la guvernatorul muntean Radu cel Frumos, în 1475 de la Suleiman Pașa și în 1497 de la regele Poloniei, Ioan Albert.

Piese de artilerie aveau un calibru de 50 până la 150 mm, butoaie de fier, în principal din bronz. Sarcinile erau înfășurate în hârtie, Tunurile de artilerie erau încărcate cu ghiulele de fier sau de plumb.

Piesele de artilerie erau mobile și purtate de doi cai. Butoaiele de piese de artilerie erau transportate pe căruțe obișnuite. Pentru tragere, țeavă de tunurilor de artilerie erau fixate pe afete sculptate din lemn, care erau așezate direct pe sol sau fixate pe căruțe, țeavă de tunurilor de artilerie de calibru mai mic erau fixate într-o suliță de două bușteni încrucișați înfipți în pământ. Piesele de artilerie purtate pe căruțe s-au mutat în timpul bătăliei și au tras din diferite locuri. Subunitățile au fost formate din 6 sau 8 tunuri, focul a fost deschis de primul tun din spatele ei, la rândul lor, au tras ceilalți tunuri.

Cea mai mare parte a armatei moldovenești, așa cum arată istoricul român A.D. Xenopol, aproximativ 40.000 de oameni, era cavalerie. Cronicarul polonez Martin Bielski a scris despre formidabila cavalerie uşoară a Moldovei, care a urmărit în mod constant armata adversă, provocându-i pierderi constante și scăzându-și spiritul ei de luptă. Toți soldații moldoveni au călărit călare și au descălecat pe câmpul de luptă.

Potrivit cronicarului polonez Jan Dlugosz, în «Istoria Poloniei» armata permanentă a Moldovei era reprezentată de un corp de elită numit «eroi» de 1.200 de oameni. A.D. Xenopolis credea că acestea erau trupe de elită de cavalerie, experți în utilizarea unei sabii, a unei sulițe și, de asemenea, cu arcul în căutarea inamicului. Aceste trupe de elită, fiind cavalerie, ar putea lupta și pe jos, așa cum s-a întâmplat în Valea Albă, când, fără ocazia de a se retrage, a descăleca și a lupta, ca o adevărată frăție de războinici cu un adevărat cod de onoare către ultimul om. Aceștia, ca și cavalerii occidentali, găsesc în ei motivul existenței lor în războaiele purtate de suveran. «*Eroii*» misterioși sunt reprezentați în aproape toate cronicile. Dar nu se spune cine sunt sau de unde sunt.

În secolul al XV-lea, numărul «*eroilor*» era de aproximativ 3.000, scria istoricul Nicolae Jorga. În armata lui Ștefan cel Mare, erau numiți «*Oameni de stat*» sau «*Fii*». Ele nu puteau fi comparate decât cu vechea gardă a lui Napoleon I, a cărui deviză era «*Garda moare, dar nu se predă*».

Martin Belsky a scris despre cavaleria moldovenească: «*Aveau ceva asemănător unei sulițe cu două vârfuri, una dreaptă și ascuțită, ca un stilet, iar cealaltă curbată. Trecând repede de dușmani, aceștia au străpuns cu capătul drept și, cu capătul strâmb, i-au tras de pe cal și astfel au provocat mari pagube*». Cavaleria grea a nobilimii și «*eroii*» purtau lanțuri grele, căști de oțel și chiar armuri.

Călăreşti moldoveni, războinici redutabili. Istoricii scriu că un alt avantaj al armatei lui Ștefan cel Mare, aproape necunoscut până acum, era mobilitatea sa extraordinară. «*În afară de curteni, majoritatea celorlalți sunt țărani cu șe deschise și trepte de stejar, dar puternici în atacul lor de suliță. Ei*

poartămâncare pe șa, brânză și pâine albă», a scris cronicarul polonez Martin Bielski.

Armata moldovenească a reușit să parcurgă 120 de kilometri în doar două zile. Caii erau aleși nu pentru mărime sau frumusețe, ci pentru rezistență. Acești cai au nările străpunse pentru a ușura respirația.

Toți soldații moldoveni au călărit călare și au descălecat pe câmpul de luptă. Xenopolis, precum și generalul Radu Rosetti, scriu că acest lucru a fost posibil datorită cailor mici și rapizi ai moldovenilor.

Din punct de vedere istoric, Ștefan cel Mare a rămas cea mai ilustră personalitate a poporului moldovenesc, el a creat și a menținut un stat care a dobândit un prestigiu meritat în această parte a Europei. Armata moldovenească, combinată cu o politică internă bine gândită și o diplomație flexibilă, a fost principalul instrument folosit de Ștefan cel Mare pentru a apăra independența țării sale.Fiecare națiune are în istoria sa un erou apărut din rândurile sale, înzestrat cu cele mai nobile calități și care se înalță în memoria poporului de-a lungul secolelor ca un simbol al caracterului, sufletului, capacității și potențialului națiunii. Astfel de indivizi sunt onorați cu titlul de « *Ștefan cel Mare*».

După chipul marelui guvernator al Moldovei Ștefan cel Mare, poporul nostru din toate granițele antice a recunoscut cea mai înaltă întruchipare a propriilor calități și aspirații, proiectându-i asupra trecutului creştin.

Ștefan cel Mare a purtat multe bătălii sub stindardul unei lupte unite, o luptă pentru «Lege» într-un sens spiritual, apărându-și națiunea de ambițiile

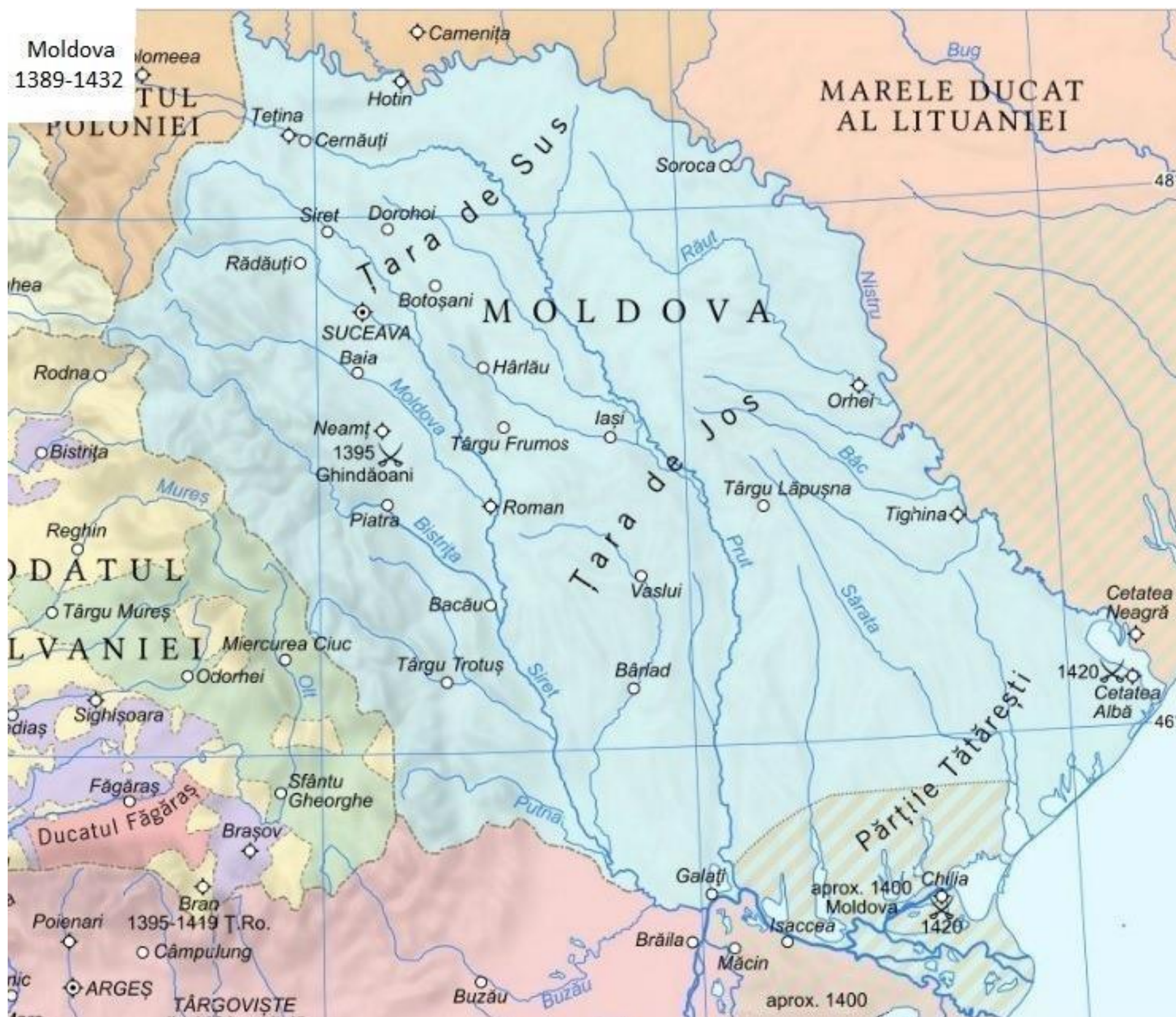
neortodoxe, de la semiluna care amenința întregul continent. Pentru aceasta, este potrivit acum și întotdeauna să reamintim îndemnurile acelor strămoși care în scrierile lor au subliniat povara profundă a gândirii, să vadă răbdarea și sfințenia în virtuțile luptei, prin care a strălucit voevodul al Moldovei Ștefan cel Mare, «*pilda de dreptate și sfințenie, dreptate pentru cei vii*» pentru noi toți astăzi și așa cine ne va urma.

«*Ștefan cel Mare, omul din Moldova urma căruia savantul a ramas asupra țării ca o peceatea asupra unui hrisov*». P. Panaitescu

§ 2. STRUCTURA DE STAT A PRINCIPATULUI MOLDOVEI

«*Unificarea zonelor mai mari în regate feudale era o necesitate atât pentru nobilimea pământească, cât și pentru orașe*».

Karl Marx

Statul moldovenesc, care a apărut în jumătatea secolului al XIV-lea, a devenit în câteva decenii o forță politică majoră în sud-estul Europei. Consolidarea puterii centrale în țară a fost facilitată de dezvoltarea economiei interne, de comerțul exterior, de agravarea luptei de clasă și de pericolul invaziilor externe. Aceste fenomene pot fi urmărite până la domnia lui Petru I Mușat (1375-1391). În timpul domniei sale a avut loc formarea teritorială a principatului, care a fost consolidată juridic de Roman I (1391-1394), intitulat oficial Marele Autocrat al Țării Moldovei de la munte la mare. În timpul domniei lui Petru I, în țară s-a instaurat stabilitatea, economia a început să se dezvolte, a început baterea monedelor moldovenești, s-a îmbunătățit

activitatea biroului de conducere și s-a stabilit cooperarea cu marii feudali în guvernarea țării. Petru Mușat a început o luptă pentru a stabili o ierarhie bisericească proprie și independentă. Au fost întreprinse ample construcții militare și ecleziastice. Au fost construite cetățile de piatră Suceava, Şcheea, Neamț și Mănăstirea Neamț. În urma numeroaselor războaie, a foametei și a epidemiilor, populația Moldovei în secolele XIV-XVI era de aproximativ 900 de mii de oameni, cu o suprafață de 92.000 de kilometri pătrați, adică 10 oameni la 1 kilometru pătrat.

În decursul secolelor XIV-XV, statul feudal moldovenesc, atât la nivel central, cât și local, a dezvoltat un aparat de putere care a protejat interesele clasei feudale.

În Moldova, ca și într-un stat feudal, poziția dominantă era ocupată de proprietarii feudali, care erau boierii «*mari*» și «*mici*», precum și ierarhii bisericești. În fruntea statului se afla domnitorul «*prin harul lui Dumnezeu*» (așa era deja definită originea puterii domnitorului în primele carte ale domnitorului secolului al XIV-lea).

Puterea domnitorului a fost legitimată prin alegerea sa la întâlniri speciale, mai mult sau mai puţin extinse, ale boierilor mari și mici și ale clerului. Procedura electorală a fost efectuată chiar și atunci când conducătorul a preluat efectiv puterea ca urmare a ostilităților.

În Moldova, ca și în multe alte țări, cele mai înalte funcții de stat au apărut din îndatoririle de servitori personali ai domnului, care administrau curtea și domeniul domnului. Numele funcțiilor au fost împrumutate din Bulgaria, parțial din vechiul stat rusesc. Cei mai înalți funcționari din Moldova feudală erau: logofătul, șef al biroului de stat și al consiliului boieresc, mediator între boieri și domn, păstrător al marelui sigiliu de stat și șef al curtenilor.

Vornik - judecătorul-șef, căruia i-au fost subordonate instanțele inferioare ale țării, avea dreptul de a pronunța pedepse cu moartea asupra tâlharilor, ucigaşilor şi tâlharilor de biserici.

În secolul XV. în Moldova erau doi vorniki: unul pentru partea de Sus (nord) și celălalt pentru părțile de Jos (sud) ale țării. Vornik era subordonat kurtenilor și restului slujitorilor palatului. În lipsa domnitorului, el comanda armata.

Hatmanul este comandantul cavaleriei și al tuturor trupelor de mercenari. În secolul XV. hatmanul avea și un al doilea nume – portar Suceava și era șeful garnizoanei capitalei.

Visternik este trezorierul statului.

Spatar (purtător de sabie) - păstrătorul armelor conducătorului, comandantul Kalarashului.

Stolniki paharnik (sau castron) - persoane cărora li s-a încredințat îngrijirea de a furniza hrană și băuturi curții și de a gestiona masa gospodar.

Paharnikul era responsabil de toate podgoriile Gospodar.

Responsabil de pat este persoana cea mai apropiată de conducător, care era responsabil de camerele interioare ale domnitorului, care conducea toţi slujitorii palatului. I s-a încredinţat și datoria de a primi ambasadori și de a-i prezenta suveranului.
Pyrkalab - şeful garnizoanei cetății și al districtului adiacent cetății.
Komi - era responsabil de grajdurile gospodarului, torilor, fierarii și cocherilor curţii.

Sub aceşti demnitari se aflau numeroşi funcţionari ai curţii Gospodar, care îndeplineau diverse funcţii administrative și militare.

Moldova era împărțită în raioane (de obicei erau numite volosti, iar în documentele slave erau numite uneori «puterile», în documentele moldoveneşti erau numite «ţinuturile»: Tiginsky, Belgorodsky, Lapushnyansky, Soroksky, Orheevsky, Kiliysky, Dorokhoysky, Suceavsky, Nyametsky, Byrladsky, Kovurluysky, Tekuchsky, Putnyansky și alții.Volosturile erau conduse de guvernatori ai domnitorului, numiţi pyrkalabs sau bătrâni.Din secolul al XIV-lea până la mijlocul secolului al XV-lea, „posadnicii" sunt menționați în literele moldovenești în sensul în pe care acest nume era folosit şi în statul Kiev. De la mijlocul secolului al XV-lea c. persoanele care ocupau această funcţie erau deja numiţi peste tot în Moldova doar «pyrkalabs» sau «căpetenii». O mare armată de reprezentanţi ai guvernului acţiona în raioane:

Pererubtsy - conducătorii lucrării de întărire a cetăților.

Osluhari - colectori de amenzi pentru nerespectarea ordinelor autorităților.
Globniki sunt colectori de amenzi judecătorești.

Ilishari sunt colectori de taxe militari.

În secolele XIV-XVI, limba oficială a principatului Moldovei era slavona bisericească, iar abia din secolul al XVII-lea limba moldovenească a început să fie folosită în munca de birou. Majoritatea absolută a izvoarelor scrise ale Moldovei din secolele al XIV-lea și al XV-lea au fost întocmite în slavonă și scrise în chirilică. Chirilica a fost folosită pentru scrierea textelor scrise în slavonă bisericească veche (paleoslavă) începând din secolul al IX-lea, apoi în slava mijlocie și moldovenească din secolul al XVI-lea până în secolul al XIX-lea. Are 43 de caractere slave, dintre care 27 au și o valoare numerică (cifre slave).

Chirilic (chirilic: Chirilița, sau Ћirilic), numit Azbuche (alfabet) după numele tradițional al primului

doua litere (az și buche), este un alfabet creat de fratii Chiril si Metodiu, a fost bazat pe o varianta a alfabetului antic grecesc.

1 - Litere chirilice și variantele acestora;

2 - Vechi grafonime slavone (nume de litere)

3 - transcriere;

4 - valori numerice: ·≠ацчг · - 1993.

1	2	3	4	1	2	3	4
А	аз	а	1	Х	хер	х	600
Б	бу́ки	б		Ѿ, ѡ	от	от, о	800
В, ꙩ	ве́ди	в	2	Ц	цы	ць	900
Г	глаго́ль	г	3	Ч	червь	чь	90
Д	добро́	д	4	Ш	ша	шь	
Є	есть	е	5	Щ	шта	шьть	
Ж	живе́те	жь		Ъ	ер	ъ, ŏ	
Ѕ, Ꙃ, Ꙅ	зело́	дзь	6	Ꙑ	еры	ы	
Ꙁ, З	земля	з	7	Ь	ерь	ь, ĕ	
Н	ижеи	и	8	Ѣ	ять	ie	
І, Ї	иже	и	10	Ю	ю	ю	
К	ка́ко	к	20	Ꙗ	я	я	
Л, Л	люди	л	30	Ѥ	е	е	
М	мы́слете	м	40	Ѧ	юс малый	я, ę	900
Н	наш	н	50	Ѩ		йę	
О	он	о	70	Ѫ	юс большой	ǫ	
П	покой	п	80	Ѭ		йǫ	
Р	рцы	р	100	Ѯ	кси	кс	60
С	слово	с	200	Ѱ	пси	пс	700
Т, т	твердо	т	300	Ѳ	фита	ф	9
Ꙋ, Ȣ, ОУ	ук	у	400	Ѵ	ижица	и, в	400
Ф, ф	ферт	ф	500	Ҁ, Ѧ*			90, 900

Vechea slavonă bisericească (slavona sau paleo-slava) a devenit limba de scriere a textelor bisericești (traducerea scripturilor religioase grecești) și s-a răspândit printre popoarele slave ortodoxe ca dialect cultural slav și printre moldoveni ca limbă (străină) de cult și în oficiu. (la guvernare).

Dimitri Cantemir, în lucrarea sa Descriptio Moldaviae (scrisă în 1716 în limba latină), a afirmat că alfabetul latin a fost folosit până la Conciliul de la Florența (1432), adică timp de 400 de ani după schisma din 1054.

Au existat multe opinii contradictorii cu privire la epoca și formele de adoptare a alfabetului chirilic în scrierea moldovenească. Potrivit unor relatări, slavona și chirilica au înlocuit latina și alfabetul latin în biserica moldovenească în secolul al X-lea și au fost întărite în secolele următoare ca urmare a impunerii lor de către Imperiul Bulgar și ca reacție la propaganda catolică.

Domniile erau de obicei scrise în limba slavonă, iar prima scrisoare în această limbă care a supraviețuit, datată 30 martie 1392, începe cu următoarele

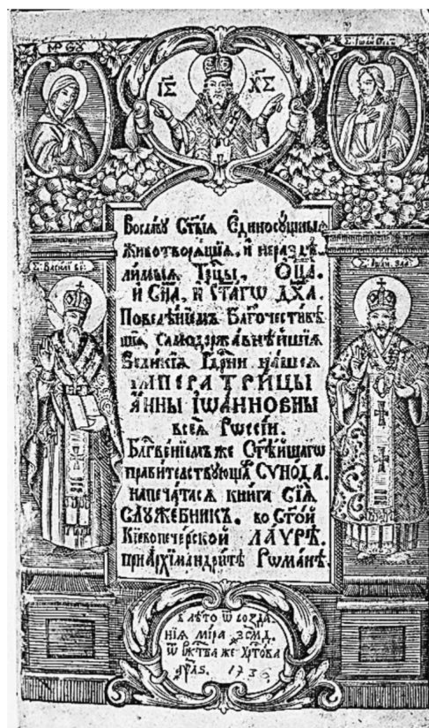
cuvinte: «*Domnitorul Roman Voievodul, Marele Grai, stăpânește peste pământul Moldovei de la Planina până la mare*».
Voievodul Alexandru cel Bun, la sfatul mitropolitului, a ordonat să fie arse cărțile și textele cu caractere latine și înlocuite cu chirilice și cu alfabetul slav, pentru a împiedica răspândirea catolicismului în Principatul Moldovei. Diploma lui Alexandru cel Bun din 28 iunie 1401: «*Prin harul lui Dumnezeu, noi, Io Alexandro voievodul, domnul Țării Moldovei…*».
Cărțile bisericești care s-au răspândit printre moldoveni, începând din secolele X-XV, au fost scrise în limba paleo-slavă, în care scriau Chiril și Metodie, iar ortografia a rămas practic neschimbată timp de câteva secole. Formularea ține cont de regulile stabilite prin reforma Patriarhului Eftimiy de Tarnovo, un savant remarcabil al secolului al XIV-lea.

În 1859, a avut loc unirea a două principate - Moldova și Țara Românească, Ion Cuza a devenit domnitorul principatului unit. Ion Cuza, în timpul domniei sale din 1869, în locul alfabetului chirilic, a adoptat alfabetul latin în scrierea limbii moldovenești (perioada de tranziție a durat câteva decenii).

Biserica a jucat un rol major în consolidarea statului și în creșterea autorității acestuia. După cum a subliniat F. Engels, Biserica a îndeplinit funcția de
«*… sancțiunea cea mai generală a sistemului feudal existent*».
În Moldova, s-a format o organizație bisericească puternică și bogată, care apăra în întregime interesele feudalilor și care era ea însăși un ea însăși ca un mare proprietar de pământ. Aici creștinismul s-a răspândit în rit ortodox, iar biserica era subordonată patriarhului de la Constantinopol. La început, în principat au fost trimiși clerici din țările slave vecine, dar domnitorii

КАЗАНІЙ

moldoveni nu au vrut să tolereze faptul că ei nu erau responsabili de treburile ecleziastice, deoarece influenţa lor politică era legată de aceasta. În 1387, domnul Petru Mușat, în ciuda protestelor patriarhului, a numit el însuși episcop în fruntea bisericii moldovenești. Acest lucru a provocat un conflict ascuțit cu Patriarhia Constantinopolului, care a durat până la sfârșitul secolului.
Toţi aceşti reprezentanţi ai clasei conducătoare care au condus ţara nu au primit o remuneraţie specială. Se «*hrănesc*» în detrimentul populaţiei. Colectarea în favoarea lor de taxe speciale folosind o cotă din diverse amenzi.

Relaţia dintre boieri şi domn nu a rămas neschimbată de-a lungul secolelor al XIV-lea și al XV-lea. Astfel, Alexandru cel Bun a întărit foarte mult
autoritatea domnului. În timpul domniei sale, țara s-a consolidat din punct de vedere economic, populația a crescut, orașele s-au dezvoltat și s-a format aparatul guvernamental central și local.
A doua jumătate a secolului al XV-lea a fost momentul celei mai mari consolidări a autorității domnitorului.
Viaţa socială a statului era reglementată de legile şi obiceiurile nescrise ale ţării, care în documentele din acea vreme erau numite «*legea vec*he», «*obiceiurile țării*» și «*legea Volosh*». Nu existau încă coduri scrise de legi (cu excepţia Nomocanonilor bisericeşti).
Pentru încălcarea drepturilor stăpânilor feudali, vinovaţii erau obligaţi să plătească amenzi judiciare sau să suporte pedepse corporale, uneori chiar pedeapsa cu moartea.
Feudele sângeroase au dispărut în secolele al XIV-lea și al XV-lea și au fost înlocuite de compensații monetare.
În comunitatea Volosh, tribunalele erau ţinute de adunări populare, dar în canonul secolelor XIV şi XV au fost înlocuite treptat de tribunale feudale. Acesta era prezidat de însuși domnul sau de persoane împuternicite de acesta. Din vechiul tribunal al comunității Voloshi s-au păstrat doar anumite elemente ale procedurii judiciare, cum ar fi folosirea co-jurorilor, care decideau rezultatul cauzei.

Domnitorii Moldovei din secolul al XV-lea dispuneau de mari resurse materiale. Aceștia primeau un venit mare din moșiile lor, din diverse moșii și din impozite. În plus, populația muncitoare era obligată să îndeplinească diverse îndatoriri în favoarea statului feudal, la cererea autorităților.

§ 3. SITUAȚIA INTERNAȚIONALĂ LA SFÂRȘITUL SECOLULUI AL XIV-LEA ȘI ÎN PRIMA JUMĂTATE A SECOLULUI AL XV-LEA

În a doua jumătate a secolului al XV-lea, influența Imperiului Otoman asupra vieții internaționale a continentului a crescut.

Lupta împotriva Imperiului Otoman a fost dusă în principal de popoarele din sud-estul Europei, care se aflau sub amenințarea directă a cuceririi. Dar pericolul a fost perceput și de toate țările europene, care au avut un impact direct asupra relațiilor internaționale din Europa. Existența pericolului otoman a dus la încercări din ce în ce mai persistente de a crea o coaliție antiotomană de state europene.

Principatele Moldova și Valahia au ocupat un loc special în confruntarea europeană cu Imperiul Otoman. Părțile au acordat o mare importanță poziției lor geografice și resurselor economice și materiale. Acest lucru a fost luat în considerare în planurile strategice ale Imperiului Otoman de a-și extinde cuceririle în Europa și în programele politice, în special ale Regatului Ungariei

și ale statul Polonez-Lituanian, care căutau să își stabilească poziția la gurile Dunării și pe coasta Mării Negre.

Sultanul și-a stabilit sarcina de a de a subjuga principatele danubiene. În aceste condiții, Ungaria și Polonia erau interesate de acțiunile lor antiotomane. În conformitate cu obiectivele lor, fiecare parte a depus eforturi pentru a-și întări influența în principate, profitând de instabilitatea politică internă a acestora, cauzată de lupta continuă pentru putere între facțiunile boierești. Într-o astfel de situație, domnitorii Moldovei și ai Valahiei, la rândul lor, în interesul păstrării puterii și independenței principatelor dunărene, au căutat să exploateze confruntarea dintre țările europene și Imperiul Otoman, manevrând în permanență între ele în funcție de raportul de forțe politice din regiune și de situația internă a principatelor dunărene. Dar punerea în aplicare a acestor idei era în contradicție cu cursul concret al vieții internaționale în Europa, cu procesul de formare a unor state feudale extinse pe continent și cu tendința de a menține un echilibru politic între ele. Deci, Imperiul, Ungaria și Polonia au încercat să folosească lupta antiotomană pentru a-și urmări agendele politice. Biserica Catolică, în calitate de apărător al «*unității creștine*» și inițiator al campaniilor împotriva Imperiului Otoman, urmărea în primul rând obiectivele de a-și păstra sferele de influență și sursele de venit și de a distrage atenția Habsburgilor și a Franței de la Italia, căutând în același timp să consolideze prin intermediul campaniilor poziția catolicismului în Europa împotriva Reformei și a Ortodoxiei.

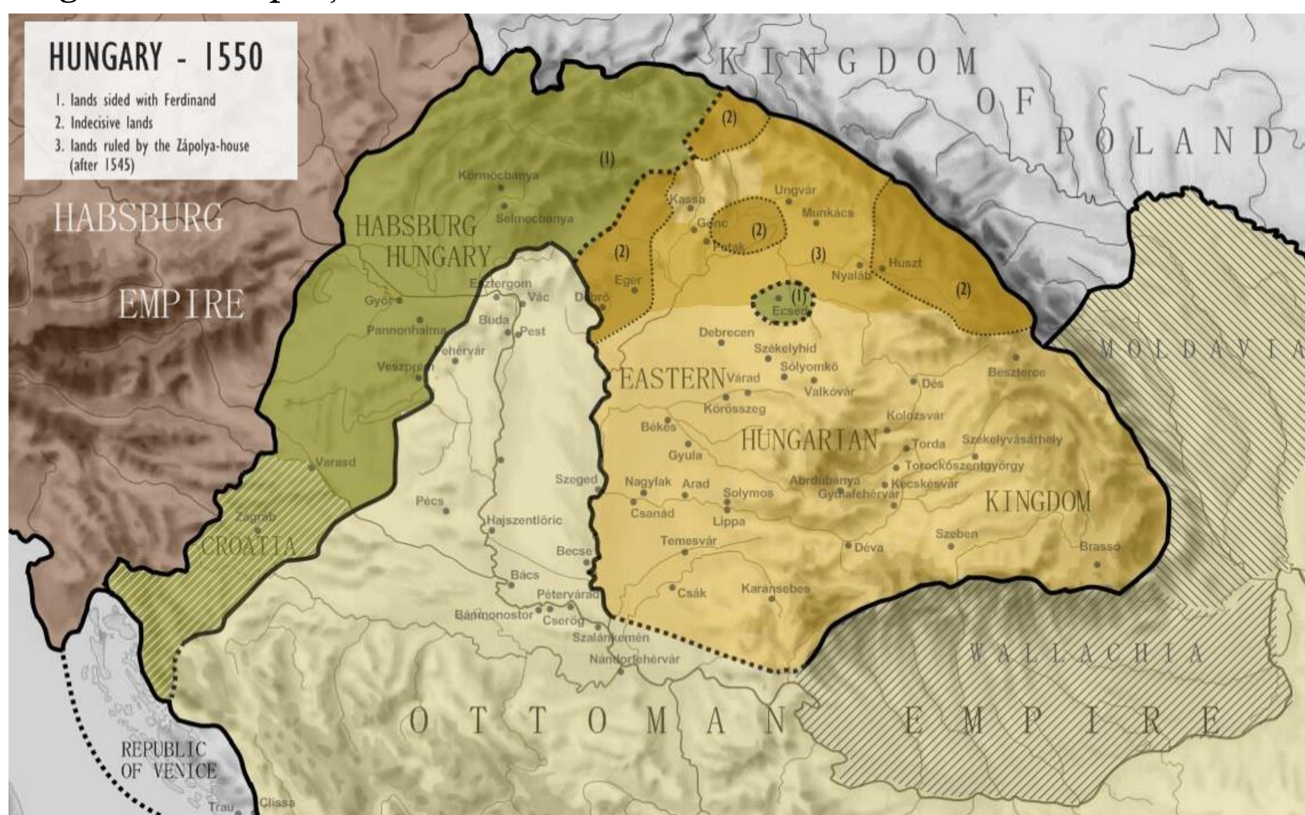

Politica perfida a marilor boieri valahi a dus la faptul ca pana la sfîrsitul secolului al XV-lea. Țara Românească a devenit vasal al Imperiului Otoman. Sultanul l-a aprobat pe domnitor și l-a obligat să-i dea anual tribut personal, să participe cu armata muntenească la campaniile otomane.

După ce a câștigat un punct de sprijin în Crimeea și în Marea Adriatică la sfârșitul secolului al XV-lea, după ce a asigurat poziția Poloniei în Marea Neagră și după ce a asigurat slăbirea generală a statului Polonez-Lituanian, Imperiul Otoman s-a pregătit pentru o confruntare deschisă cu Regatul Ungariei de la începutul secolului al XVI-lea.

Evoluția relațiilor principatelor dunărene cu Imperiul Otoman în acea perioadă a fost caracterizată de interferența tot mai mare a sultanului în afacerile interne ale principatelor, în ciuda păstrării autonomiei legale a acestora, de creșterea tributului și a exploatării economice, iar în sfera politicii externe, de includerea tot mai mare a acestora în politicile Imperiului Otoman.

În 1526, Ungaria a fost înfrântă. În anii 20-40 ai secolului al XVI-lea, ca urmare a succesului trupelor sale, Imperiul Otoman a împărțit teritoriul Ungariei în trei părți:

1) Principatul Transilvaniei, care a căzut în dependență vasală;
2) teritoriile maghiare ocupate de otomani;
3) pământurile maghiare, care au devenit pentru o lungă perioadă de timp posesiunile Habsburgilor.

Până la sfârșitul secolului al XV-lea, Imperiul Otoman a cucerit relativ repede multe dintre țările fragmentate din sud-estul Europei, lipsindu-le pe cele mai

multe dintre ele (Bulgaria, Serbia etc.) de statutul de stat și de autoguvernare, încorporându-le direct în teritoriul său și supunându-le administrației sale. În schimb, în Moldova și în alte zone periferice ale imperiului, Poarta Otomană nu a abolit statalitatea și autonomia locală a popoarelor care locuiau acolo, ci doar le-a limitat semnificativ, obținând pentru sine beneficii economice, politice și militare tot mai mari. Stăpânii feudali turci nu puteau dobândi proprietăți funciare pe teritoriul Principatului.
Descriind o astfel de situație într-un mod general, K. Marx a subliniat:
« *Despotismul răsăritean afectează autoguvernarea municipală doar atunci când se ciocnește de interesele sale imediate, dar permite de bunăvoie existența acestor instituții, atâta timp cât ele îndepărtează din ea obligația de a face ceva pe cont propriu și de a-l scuti de necazul administrației efective*».

În prima jumătate a secolului al XVI-lea. În Moldova s-a stabilit dominația turcească, care a durat trei secole. Stabilirea stăpânirii turce a durat decenii. Principalele repere ale sale sunt dezvoltarea relațiilor tributare la început, apoi formalizarea relațiilor de vasalitate forțată în 1512 și, în final, campania sultanului turc Suleiman în 1538 în Moldova și instituirea unui sistem de aprobare, iar după numirea de către autoritățile turce a domnitorului – șef al statului moldovean. Astfel, în 1538, s-a încheiat procesul de instaurare a stăpânirii turcești în Moldova, care s-a întărit și mai mult.

CAPITOLUL III.
PERIOADA ISTORICĂ TRAGICĂ A PRINCIPATULUI MOLDOVEI
§ 1. PRINCIPATUL MOLDOVEI SUB JUGUL IMPERIULUI OTOMAN.

Dependența politică a Moldovei față de Turcia în secolul al XVI-lea și în prima jumătate a secolului al XVIII-lea s-a manifestat sub diferite forme și a avut o tendință generală de a se întări. Treptat, Poarta otomană a trecut de la aprobarea candidaților pentru funcțiile de prinți domnitori la numirea directă a acestora. În cele din urmă, tronul domnitor a devenit o marfă de vânzare și cumpărare, iar licitațiile pentru acesta au crescut constant din partea numeroșilor rivali dornici să obțină un firman (decretul sultanului) pentru tronul domnitor. De exemplu, Petru Rareș a plătit la Constantinopol cel puțin 150.000 de galbeni, în timp ce Alexandru Lăpușneanu și Ioan cel Nebun au cheltuit fiecare câte 200.000 de galbeni. La sfârșitul secolului al XVI-lea, Aron Tiran datora creditorilor săi (probabil exagerat) o sumă fabuloasă de 1 milion de aur cheltuită pentru obținerea tronului. Aceasta depășea bugetul anual al statului moldovean.

Pentru a obține beneficii economice și mai mari și pentru a întări dependența politică a Moldovei față de Imperiul Otoman, a sistemul de confirmare periodică a domnitorilor: la început o dată la trei ani, iar apoi autoritățile turcești au trecut la practica confirmării acestora în fiecare an. Pentru fiecare astfel de firman se percepea o taxă specială din partea domnitorului moldovean. Restul supușilor Moldovei trebuiau să plătească un impozit

suplimentar (tribut la sceptru) şi alte taxe, ceea ce a dat naştere proverbului: «*Schimbarea domnitorilor este bucuria nebunilor*». Este clar că în astfel de condiții schimbarea prinților domnitori pe tronul Moldovei a fost adesea caleidoscopică. În secolele al XVI-lea și al XVII-lea, aproape 50 de principi domnitori s-au succedat la tron, unii dintre ei ocupând tronul de două sau chiar de trei ori. Rareori un domnitor a deținut tronul pentru mai mult de un an; de obicei, el era succedat rapid de alții. În Moldova, din 1538, când s-a încheiat prima perioadă a domniei lui Petar Rares, până în 1600, când Mihai Viteazul devine pentru scurt timp domnitorul Moldovei în același timp (după ce a cucerit Transilvania în 1599), douăzeci și trei de ani. domnitorii au fost înlocuiți.

La numirea domnitorului Moldovei, sultanul a predat noului domnitor un decret (firman) împodobit cu aur asupra numirii, după ce domnitorul s-a închinat de trei ori în fața sultanului până la pământ. Domnitorul era îmbrăcat cu o pălărie înaltă împodobită cu pene de struț și un caftan scump și a îngenuncheat în fața stindardului turcesc, care i-a fost înmânat la Istanbul în sunetele unei orchestre. În timpul ridicării domnitorilor la tron în capitala principatului, un reprezentant special al sultanului la o ședință a Dumei boierești a pronunțat o formulă solemnă: «*Fie ca voința sultanului să fie îndeplinită*».

Tributul anual al Moldovei sub Ştefan cel Mare era de 5.000 de aur pe an, sub Petre Rareş, 10.000 la prima venire la putere, şi 12.000 pentru a doua oară.

Ioan (Ion) Voevoda, care a fost o excepţie printre domnitorii secolului al XVI-lea, a refuzat să plătească tribut Turciei, care a crescut de la 20.000 la 120.000 de aur. A preferat să atenueze situația poporului și să se opună Turciei. La început, această luptă a avut succes.

La 10 iunie 1574, lângă Cahul a avut loc bătălia trupelor turco-valaho-tătare cu moldovenii și cazacii. «*S-au ciocnit într-o luptă cumplită și, în cele din urmă, Ion Vodă i-a învins și pe turci, nimicindu-i pe mulți dintre ei, dar a fost inutil, pentru că boierii l-au trădat din cauza urii față de el*». Așa a descris Manolache Dragich bătălia. Sub asaltul armatelor turco-valah-tătare, armata moldovenească s-a retras la Roşcani. Aici, moldovenii, împreună cu cazacii aliatului lor Hutman Sverchevsky, înconjuraţi de turci, valahi şi tătari, au rezistat timp de trei zile. Dar boierii au trecut de partea turcilor, slăbind astfel forțele lui Ioan Vodă cel Viteaz. Moldovenii și cazacii, trădați de boieri, au fost zdrobiți. Domnitorul Ioan Vodă cel Viteaz s-a predat autorităților turcești în schimbul unei promisiuni de viață pentru el și războinicii săi. Dar turcii nu s-

au ținut de cuvânt: Ioan Vodă cel Viteaz și Hetmanul Sverchevski au fost executați cu brutalitate, la fel ca mulți dintre susținătorii lor.

Ioan Vodă a încercat să-i rețină pe turci și să le oprească înaintarea spre vest, ba chiar a reușit să câștige victorii asupra lor. Însă, în urma acestei rebeliuni, Moldova s-a trezit de 3 ani într-o criză economică și nu a putut ajunge la nivelul anterior de dezvoltare pentru o lungă perioadă de timp. Cu toate acestea, rezistența sub conducerea lui Ioan Vodă a jucat un rol pozitiv în soarta statului, întrucât Moldova a reușit totuși să-și mențină independența.

Ca urmare a rezistenței Moldovei față de turci, a dispărut posibilitatea încetării acesteia ca pașalîc (pașalîc o unitate administrativă turcească sub conducerea unui pașa). dacă aceasta s-a întâmplat, atunci statul, ca atare, a încetat să mai existe.

«*Ce fel de om a fost Ioan Vodă*», a întrebat N. Kostin: «*un tiran? Un vicios? Un cavaler? - nu e nevoie de mult timp pentru a explica, faptele sale l-au arătat*».

Pentru a slăbi poziția domnitorilor, capitala Principatului a fost mutată de la Suceava fortificată la Iași la mijlocul secolului al XVI-lea. Limitarea suveranității stăpânului moldovean a crescut pe măsură ce elemente ale suveranității politice a sultanului s-au răspândit în Moldova și chiar au căpătat unele trăsături ale proprietății funciare feudale supreme, care este împărțită între sultan și stăpân. Din punct de vedere economic, acest lucru s-a exprimat prin faptul că renta centralizată - tipul dominant de exploatare feudală în

Moldova - a mers în mare parte în Turcia. Din punct de vedere juridic, acest lucru s-a manifestat prin faptul că, de la sfârșitul secolului al XVI-lea, în izvoarele juridice moldovenești, deturnarea (trădarea) a început să fie considerată ca o acțiune nu numai împotriva domnitorului moldovean, ci și împotriva sultanului turc, suzeranul feudal suprem, care ducea la confiscarea pământurilor.
Nu întâmplător, încă în 1578, marele vizir Mehmet Sokoli, definind statutul Principatului Moldovei în sistemul Imperiului Otoman, scria: «*Moldova este posesiunea sultanului, iar conducătorul ei este ca restul beilor (nobili feudali ai Turciei. - Autor), el este unul dintre bei*».

Până la sfârșitul secolului al XVI-lea. Cererile Turciei au crescut și mai mult. Moldova i-a aprovizionat cu o cantitate imensă de cereale, în special orz pentru cai, vite pentru nevoile armatei și capitalei, cherestea pentru poduri și corăbii, miere, unt, brânză, ceară pentru lumânări, care iluminau palate, moschei și case de demnitari turci... Toate aceste livrări au fost plătite la un preț de monopol subevaluat, ceea ce a sărăcit Principatul Moldovei. De exemplu, în 1566, lui Alexandru Lăpușneanul i s-a ordonat să furnizeze «*1.000 de tauri și 1.000 de 1 000 de oi*». De asemenea, i s-a ordonat «*să încarce 80.000 de măsuri de orz" și, parcă în batjocură, i s-a promis "o anumită recompense*». În 1591, negustorii turci de vite au cumpărat 41 356 de oi și 630 de tauri în Moldova, plătind pentru ei prețuri deliberat de mici. Principatele Moldovei și Valahiei au devenit astfel cămara Imperiului Turcesc.
Toate cererile turcilor au fost satisfăcute în primul rând prin taxe de stat în natură percepute de la țărani. O zecime din toate produsele agricole și animalele erau percepute în favoarea statului, așa cum era obiceiul.
Aservirea țării de către turci și înrobirea tot mai mare a țăranilor de către domni și boieri, precum și exploatarea brutală a șerbilor, reprezintă tabloul sumbru al Moldovei în secolul al XVI-lea.

Turcia a pus stăpânire pe cele mai importante cetăți de pe Dunăre și Nistru (Belgorod, Chilia, Bender), care înconjurau Moldova la sud și la est, iar aproape toate cetățile moldovenești din interiorul țării au fost distruse la ordinul sultanului, deja sub conducerea lui Alexandru Lăpușneanu.
Sarcinile militare ale Moldovei au fost următoarele:

- Să pună la dispoziția sultanului o armată de până la 10.000 de oameni din Principatul Moldovei pentru a lua parte la expedițiile otomane. În 1556 Alexandru Lăpușneanu, iar în 1657 Grigori Gică cu armata moldovenească au participat din ordinul sultanului la campania din Transilvania. Din același motiv, trupele moldovenești au luat parte la în campania împotriva lui Chigirin, iar în 1683 în asediul Vienei și în alte campanii.
- Furnizarea de materiale de construcție, vehicule și forță de muncă pentru construcția și repararea fortificațiilor și drumurilor militare. Deci, în 1587, 300 de căruțe și 15.000 de muncitori au fost trimise la Ochakov în acest

scop. În vara anului 1705, întreaga populație adultă a mai multor județe a lucrat la achiziționarea de oțel de construcție pentru cetățile turcești Bendery, Akkerman (Belgorod) și Ochakov. Mai mult, aceste forme de serviciu militar au fost intensificate, în timp ce numărul trupelor moldovenești a fost redus, ceea ce era în interesul Porții.

- Pune în așteptare trupele turcești și tătare.

Poziția în picioare a trupelor a adus mari distrugeri. În special mulți moldoveni au fost înrobiți de armata tătară. Cronicarul povestește că în 1574 *«...tătarii au intrat în Moldova... și au ars orașele și le-au jefuit de bunuri, iar satele moldovenești au fost puse în flăcări»*. Și au ajuns până la Roman, arzând, jefuind și luând femei frumoase și fete cu pielea bună, prunci și fete cu chip blând, bătrâni și tineri... În Moldova atunci se plângea, se tânguia și se striga. Exact peste o sută de ani, un alt cronicar a consemnat că tătarii, iernând în Moldova*, «au mâncat de toate: și pâine, și vite - și au jefuit pe toți până la un fir de păr, și mulți în taină s-au umplut»*.

Turcia a încălcat în mod constant integritatea teritorială a Ducatului.
În secolele al XV-lea și al XVIII-lea, a confiscat numeroase pământuri din Principatul Moldovei și le-a supus direct administrației sale. În 1484, orașele Belgorod și Chilia și terenurile din jur au fost confiscate și transformate în parohii turcești, conduse direct de pașa. Raia de Bender a fost formată în 1538, după ce sultanul turc a invadat Moldova și a cucerit Tighina (Bendery); raia de Izmail în 1590, raia de Reni în 1622 și raia de Hotin în 1715 - Raionul Hotin. La

sfârşitul secolului al XVI-lea tătarii s-au mutat în părţile sudice ale raionului (Budjak), iar oraşul Căuşeni a devenit centrul administrativ al acestuia.

În 1775, Turcii a cedat Austriei o parte din teritoriul ducatului, Bucovina. În total, mai mult de 42% din teritoriul statului moldovenesc a fost înstrăinat între sfârșitul secolului al XV-lea și secolul al XVIII-lea inclusiv.

După cucerirea de către turci a cetăților din estul Moldovei: Ackerman/Cetatea Alba, Chilia şi Brăila, Moldova, din începând cu 1538, Moldova a devenit deschisă atacurilor armatelor tătăreşti şi turceşti în egală măsură. Raidurile constante ale tătarilor şi turcilor au provocat pagube enorme statului şi populației sale, mai ales la sfârșitul secolului al XVII-lea.

Quirini, episcopul de Argeș, raporta în 1602 că - ca urmare a războaielor și campaniilor militare constante ale lui Mihai (voievodul Munteniei) și a distrugerilor repetate provocate de tătari - Moldova era practic pustie. În 1604, el a scris că tătarii au ucis mulți oameni (el însuși abia a scăpat) și au luat în captivitate 100.000 de oameni din două provincii și au răpit nenumărate animale. Quirini a raportat, de asemenea, că foametea a provocat devastări în rândul celor care au supraviețuit. Deși cifra de mai sus este în mod clar o exagerare grosolană, nu există nicio îndoială că țara nu și-a putut reveni după această devastare timp de zeci de ani. Agricultura și agricultura au intrat în declin, iar exporturile considerabile de bovine, caracteristice vremurilor anterioare, au încetat temporar să mai existe.

După câțiva ani de liniște, în anii 1650, cazacii valahi, transilvăneni și

zaporojeni au jefuit din nou Moldova. În această perioadă din istoria Moldovei, caracterizată de lupte constante pentru tron, opt voievozi s-au succedat între 1653 și 1661. În 1658, tătarii au apărut din nou, îndreptându-se spre Transilvania prin teritoriul Moldovei. O parte a populației a fugit în munți, în timp ce alții s-au ascuns în ținutul secuiesc sau în Polonia. În unele sate a fost nevoie de ani de zile pentru ca locuitorii să-și refacă economia.

Când forțele creștine din Europa au lansat o ofensivă masivă împotriva turcilor, iar în 1686 Budawar (Castelul Regal Buda) a fost recucerit. Imperiul Otoman, care era în declin, a fost forțat să stăpânească și mai strâns țările aflate sub dominația sa (de exemplu, Moldova). Potrivit raportului episcopului Piluzzi, două treimi din populația Moldovei a fugit din fața forțelor turcești care înaintau spre Viena în 1682. Cei mai mulți dintre cei care au rămas au găsit moartea. Zonele odinioară dens populate au zăcut în pustietate timp de mulți ani. Oamenii au murit de foame pentru că le era frică să semene și nu aveau ce secera. Nu exista ordine publică, iar în teritoriile de dincolo de Prut, jefuitorii și bandiții făceau jafuri. Cei care trebuiau să călătorească nu îndrăzneau să pornească la drum decât la căderea nopții, și chiar și atunci trebuiau să fie însoțiți de o escortă înarmată. O eră de liniște a venit în Moldova abia după încheierea războiului, în 1699, după semnarea Tratatului de la Karlowitz, semnat între Austria, Comunitatea Polono-Lituaniană și Republica Veneția, pe de o parte, și Imperiul Otoman, pe de altă parte.

§ 2. PRINCIPATUL MOLDOVENESC DIN SECOLUL AL XVII-LEA - ÎNCEPUTUL VREMURILOR TULBURI

Este necesar să cunoaștem istoria pământului moldovenesc nu doar pentru a ne lăuda cu ea, ci și pentru a înțelege că avem de ales în beneficiul viitorului. Fără a privi în trecut, este imposibil să înțelegem problemele prezentului.

Numele glorioase ale domnitorilor Moldovei, care au dus o politică flexibilă și independentă în interesul statului, sunt de domeniul trecutului. La începutul secolelor al XV-lea și al XVI-lea, puterea centrală în Moldova era în mâinile domnitorilor, care nu pot fi comparați cu cei pe care i-au moștenit. Nici Petru Rareș, nici Ștefan Lăcusta, nici cu atât mai mult Stefan al VI-lea Rareș nu posedau nici măcar o zecime din virtuțile pe care le avea celebrul lor predecesor, Ștefan cel Mare. Cu toate acestea, ei erau reprezentanți ai dinastiei ereditare Mușat. Conform legilor din acea vreme - singurii conducători posibili ai țării.

Un boier nobil, Petru Stolnik, care a intrat în anale sub numele de Alexandru Lăpușneanu. Pentru a prelua puterea, Petru Stolnik a organizat și a participat la uciderea, în satul Țuțara pe Prut, a moștenitorului Mușat Ștefan al VI-lea Rareș. Boierii moldoveni l-au ales ca domnitor pe Ioan Joldea, tot boier. Un alt grup de nobili, legat prin rudenie cu magnații polonezi, l-a proclamat imediat

domnitor tocmai pe Petru Stolnik, care nu a ezitat să intre în principatul moldovenesc în fruntea unei armate recrutate în Polonia. Apoi, la ordinul lui Petru Stolnik, domnitorul de la Zholdiu a fost capturat și trimis la o mănăstire. Înainte de a ajunge pe tron, soția lui Joldi, Roxandra, a fost forțată să devină soția lui Peter Stolnik. Pentru a-și justifica dreptul la tron, acesta a susținut că este fiul nelegitim al lui Bogdan al III-lea Crivoi Mușata. Astfel, Petru Stolnik a urcat pe tronul Moldovei sub numele de Alexandru Lăpușneanu.
Petru Stolnik a dat o «***lovitură de stat constituțională***» în secolul al XVI-lea; prin analogie cu epoca noastră, am putea să o comparăm cu o «***subversiune constituțională***».
Dacă anterior, doar reprezentantul dinastiei domnitoare a Mușatinilor (dinastia domnitorilor principatului Moldovei din 1374-1546) putea deveni în fruntea principatului, din acel moment, orice reprezentant al boierilor locali generici, ales și el nu de Marea Adunare Națională, ci de consiliul boieresc, putea deveni în fruntea Moldovei. De atunci, datorită lui Peter Stolnik/Alexander Lăpușneanu, principatul Moldovei, datorită unei succesiuni de aventurieri străini care au căutat doar să se îmbogățească, țara a fost în suferință. Când asociații magnatului Barnovsky au întrebat, spun ei, de ce aveți nevoie de un stăpân suveran în Țara Poloniei, unde nu cunoașteți nici pericole, nici necazuri, tronul din Moldova, Barnovsky a răspuns: «*Pentru că este foarte dulce să fii domnitor în Moldova*». Această dulceață a fost explicată în două moduri. Pe de o parte, conform legilor locale, domnitorul conducea aproape incontrolabil, raportând oficial doar sultanului Marii Porți prin faptul că plătea în mod regulat un anumit tribut, care în anii favorabili nu era greu de încasat. Pe de altă parte, toate taxele de la negustorii care treceau prin Moldova de la sud la nord, și de la apus la est, mergeau la vistieria domnitorului. Un venit considerabil a fost asigurat și de sare, care a fost livrată de caravanele Chumatsky din Crimeea și revândută monopolul în Moldova de către agricultorii de taxe ai curții gospodar. Se poate spune că deja în secolul al XVII-lea, ca și astăzi, cei de la putere în Moldova au putut să construiască scheme de îmbogățire rapidă.

Secolul al XVII-lea a fost poate cel mai plin de evenimente din istoria Moldovei cu evenimente tragice care au determinat soarta ulterioară a principatului. După «***lovitura constituțională a lui Alexandru Lăpușneanu***», o bacanală sângeroasă de conspirații, crime și trădări s-a învârtit în jurul tronului Moldovei. Într-un cuvânt, tot ceea ce poate fi caracterizat pe scurt prin cuvântul tulburare.

Generalul imperial Albrecht von Wallenstein din secolul al XVII-lea a dezvăluit omenirii o axiomă nemuritoare pe care "puternicii" nu vor să o promoveze: «*Războiul hrănește războiul!*». Războaiele din Moldova au «*hrănit*» atât magnații polonezi, cât și hanii din Crimeea, berbecii turci și pur și simplu liderii bandelor de dezertori și mercenari. Dezastrele au devastat

orașe și sate. Ravagii și incendii, epidemii și lăcuste. Lăcustele lacome și lipsite de principii - clanurile valaho-tătare, magnații polonezi, nobilimea locală – «***au băut sânge în Moldova***», sânge și aur! Un fapt istoric deloc neglijabil este faptul că fondatorul Sici-ului Zaporojian, prințul Dmitri Baida-Vișnevetski, și-a «*lăsat amprenta*» și în Moldova. Împreună cu magnatul polonez Lassky au cucerit Iașiul și aproape că l-au adus pe protejatul lor pe tron. Dar aici au intervenit otomanii și ca urmare - Lassky a fugit, iar Vișnevetski a fost gătit de viu într-un taur de cupru la Istanbul. De fapt, în această perioadă, Moldova, cândva glorioasă prin victoriile marilor săi domnitori, devine o țară dependentă de capriciile și aspirațiile vecinilor săi puternici. Și tocmai în Moldova oamenii de rând au trăit mult mai rău decât în alte teritorii care au căzut în sfera de intervenție militară a Imperiului Otoman. În această perioadă, țăranii moldoveni au fugit în masă pe malul stâng al Nistrului, unde nu puteau fi atinși de mâna crudă a boierului și de extorsiunile impuse de boierii săi. Exista riscul morții, din cauza raidurilor tătărești și a bandelor de dezertori-mercenari, dar raidurile relativ rare erau în ochii țăranilor un dezastru mai mic decât lăcomia și cruzimea excesivă a vremelnici care au acaparat tronul principatului, inclusiv agenți ai Valahiei vecine.

Potrivit cronicilor, sultanul a cerut domnitorului Moldovei doar plata la timp a birului, adică a sumei stipulate ca tribut din partea Principatului. Cum și cine urma să încaseze acest tribut, Istanbulul nu se interesa în mod deosebit, pentru că întotdeauna existau astfel de oameni și, de regulă, din aristocrația coruptă, clanuri boierești care erau gata să-și vândă poporul și țara, adăugând la tributul turcesc o povară insuportabilă de exacțiuni și umilințe.

«*Ce vremuri s-au abătut asupra capetelor noastre, când nu pentru scris și pace, ci în griji, suspine și plâns ne petrecem zilele? … … … … Pe un cântar șubred se măsoară faptele oamenilor, iar case mari și împărății sunt ruinate, și pe bună dreptate a spus un om drept că soarta războaielor se sprijină pe un ochi șubred*» - scrie diplomatul și iluministul Miron Costin în primele rânduri ale lucrării sale.

Străbunicul lui Miron Costin, Miron I Barnovski-Movilă, a fost domnitor al Moldovei (din 1626 până în 1629 și de la începutul anului 1633 până în luna iulie a aceluiași an), dar a fost detronat, după care a fugit la Istanbul, încercând să obțină sprijinul sultanului, dar în loc de ajutor și-a pierdut capul. În onoarea strămoșului său care a urcat atât de sus în "masa rangurilor", cel de-al doilea fiu al familiei Costin - Movila a fost probabil numit Miron. Miron Costin, la fel ca străbunicul său, și-a pierdut capul în urma intrigilor de la curte.

La toate nenorocirile Moldovei s-a adăugat lupta pentru dominația în Moldova a Rzeczpospolitei și a Imperiului Otoman. În afară de polonezi, Imperiul Habsburgic a încercat să-și extindă dominația și în ținuturile de la est de Carpați.

În 1600, Imperiul Otoman l-a expulzat pe Mihai Viteazul, ceea ce a provocat tensiuni între Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic și Comunitatea Polono-Lituaniană - pentru influența asupra Valahiei și Moldovei. Imperiul Habsburgic se afla în război cu Imperiul Otoman în această perioadă.
Voievodul Moldovei în această perioadă a fost Ieremia Movilă, iar fratele său Semen Movilă, sprijinit de otomanii din Comunitatea Polono-Lituaniană, a devenit voievod al Munteniei. Habsburgii și-au impus candidatul pentru funcția de voievod al Valahiei, Radu Șerban. Devenind voievod, Radu Şcerban a încheiat un tratat cu Transilvania. Intenția lui Ieremia Movilă de a se amesteca în afacerile Valahiei avea ca scop menținerea unor relații tensionate între Imperiul Otoman, Imperiul Habsburgic și Comunitatea Polono-Lituaniană. El și-a dat seama că pacea dintre sultan și împărat va intensifica atenția Porții față de Moldova. De aceea, când în 1606 otomanii și habsburgii au început negocierile de pace, Ieremia și Simion Movilă au intervenit în negocierile cu Rudolf al II-lea pentru a evita să facă pace cu Poarta. Aceste demersuri, precum și apropierea lui Ieremia Movilă de Polonia, l-au determinat pe sultan să pună problema înlocuirii domnitorului Moldovei. Dar la sfârșitul lunii iunie 1606, Ieremia Movilă a murit. Moartea a marcat începutul unei perioade dificile în istoria Moldovei. Această situație a fost exploatată de Imperiul Otoman și, printr-un act din 4 august 1598, sultanul a acordat scaunul moldovenesc fiului lui Ieremia, Constantin Movilă. Dar această mișcare a Porții a fost nemulțumită de boierii moldoveni, care i-au oferit tronul lui Simion Movilă, asigurându-l pe Marele Vizir că polonii îl vor accepta. Regele Comunității Polono-Lituaniene a pus la îndoială legitimitatea acțiunilor Porții și ale boierilor. Polonezii au susținut că dreptul de a propune un domnitor în Moldova aparținea exclusiv regelui, pe baza faptului că «*el a salvat de multe ori această țară de dușmani*». Acțiunile Porții au fost văzute ca o încercare de a elimina dreptul Poloniei de a numi domnitori în Moldova. Poarta a insistat ca polonezii să îl recunoască pe Simion Movile ca domnitor, lucru acceptat și de Sigismund al III-lea în 1606. Dar în septembrie 1607 Simion Movilă a murit.
Moartea lui Simion Movilă a declanșat o perioadă de luptă pentru un loc în Moldova între urmașii lui Ieremia și Simion Movilă. Pentru că aceste lupte au fost inițiate de două văduve, Elisabeta (soția lui Ieremia) și Margareta (soția lui Simion), N. Iorga a numit această perioadă «*războiul celor două nurori*».
O încercare a lui Mihai Movilă, fiul lui Simion, de a deveni voievod al Moldovei eșuează. La sfârșitul lunii noiembrie 1607, trupele poloneze invadează Moldova, iar fiul Elisabetei, Constantin Movilă, este pus pe tronul Moldovei; Porta confirmă numirea lui Constantin Movilă în martie 1608. În toamna anului 1611, Porta l-a înlăturat pe Constantin Movilă de pe tronul Moldovei fără consimțământul Comunității Polono-Lituaniene, și l-a instalat pe Ștefan al II-lea Tomșa. Astfel, începând din toamna anului 1611, poziția Porții în Moldova s-a consolidat considerabil și și-a stabilit dominația exclusivă în

Moldova. Ștefan al II-lea Tomșa și-a început domnia în Moldova, de fapt în 1612. Principala problemă externă a fost reglementarea relațiilor cu Polonia.

DOMNITORI AI PRINCIPATULUI MOLDOVEI

1600 — 1606
Ieremia Movilă

1606 — 1607
Simion Movilă

1607
Constantin Movilă

1607
Mihail Movilă
1607
Constantin Movilă
1607
Mihail Movilă
1607 – 1611
Constantin Movilă

1601— 1615
Ștefan Tomșa

1615 — 1616
Alexandru Movilă

1616 — 1619
Radu Mihnea

1619 — 1620
Gaspar Graziani

1620 — 1621
Iliaș Alexandru

1621— 1623
Ștefan Tomșa

1623 — 1626
Radu Mihnea

1623 — 1626
Miron Barnovschi

1629 — 1630
Alexandru Coconul
630 — 1631
Moise Movilă
1631 — 1633
Iliaș Alexandru

1633 — 1634
Moise Movilă

Ca urmare a negocierilor, la 8 octombrie 1612 a fost semnat un tratat. Tratatul stipula că voievodul Moldovei va fi loial regelui polonez și Comunității Polono-Lituaniene, și va depune toate eforturile pentru a menține pacea între rege, pe de o parte, și sultan și Hanatul Crimeii, pe de altă parte; cetatea Hotin va rămâne în Polonia, iar soarta ei va fi stabilită de rege și sultan; voievodul Moldovei va elibera nobilimea poloneză din închisoare și își va trimite oamenii la Sejm pentru a depune jurământul de credință. Dar tratatul nu a asigurat pacea între cele două țări. În ciuda faptului că tratatul, regele Poloniei a cerut

înlăturarea lui Ștefan al II-lea Tomșa. Toți mesagerii și ambasadorii de la Istanbul au cerut înlăturarea lui Tomșa de pe tron, iar la rândul său, domnitorul moldovean a făcut tot posibilul pentru ca relațiile să nu se îmbunătățească, mai ales că era la curent cu toate aceste cereri poloneze.

După campania organizată de polonezi pentru a-l readuce pe Constantin Mogila pe tronul Gospodarului, polonezii au fost înfrânți cu desăvârșire. În toamna anului 1615, doi dintre ginerele Elisabetei Mogila, Mihail Vișnevetski și Samuel Korețki, au organizat o nouă campanie cu același scop de a recâștiga tronul Moldovei. Elisabeta a mai avut doi fii care să lupte pentru tronul Moldovei. În vara anului 1616 a avut loc o bătălie la Dragšany, în care turcii au fost victorioși. Samuel Koretsky a fost luat prizonier, iar Vyshnevetsky murise cu câteva luni mai devreme în circumstanțe inexplicabile. Fiii Elisabetei au fost forțați să se convertească la islam, la fel ca și mama lor. Astfel, acest moment a însemnat sfârșitul casei domnitoare de la Ieremia Movilă.

În 1616, Poarta a fost de acord cu candidatura la tronul Moldovei a lui Radu Mihnea, care a condus anterior Valahia din 1611. Polonezii au fost de acord, deoarece pentru ei era important să îl înlăture pe Tomșa. Domnia lui Radu Mihnea, între 1616-1619, a pus capăt domniei Miuleștilor și influenței crescânde a polonezilor. Cu toate acestea, domnul nu a luat măsuri aspre împotriva boierilor polonofoni; dimpotrivă, le-a acordat o atenție deosebită, restituindu-le satele confiscate, transferându-le posesiunile princiare, implicându-i în S-a bucurat de marea stimă a lui Miron Costin, care îl considera demn de numele de Radu cel Mare. Domnia noului domnitor a fost foarte dificilă, într-o perioadă în care cele mai violente raiduri tătare se abăteau asupra teritoriului Comunității Polono-Lituaniene, majoritatea trecând prin Moldova. În 1618, hoardele tătare au ocolit noaptea armata poloneză, au pătruns pe teritoriile Comunității Polono-Lituaniene și le-au jefuit timp de câteva săptămâni. Incapacitatea de a preveni incursiunile tătare în Polonia a fost principalul motiv al demiterii lui Radul Mihnea la începutul anului 1619, când ambasadorul polonez a cerut un alt conducător de la Poarta Otomană.

În 1629, Haspar Grațiani, un croat catolic, a fost numit la domnia Moldovei, o numire propusă de habsburgi și salutată de polonezi. Curtea imperială a văzut în numirea lui Gaspar Grațiani în Moldova un adevărat succes, deschizându-i-se posibilitatea de a-și atinge obiectivele politice în regiunea Dunării de Jos prin canale diplomatice. Numirea lui Gratiani a reaprins vechea rivalitate dintre Imperiul Otoman și Habsburgi. Potrivit lui G. I. Brătianu, Grațiani «*se pregătea să se alăture taberei creştine, punându-se în slujba politicii militante a hetmanului polonez Zholkiewski*».

Încă de la început, Grațiani a luat măsuri eficiente pentru a stabili relații între tătarii din Crimeea şi polonezi. Trebuie să recunoaştem că încă din această perioadă, pentru a preveni raidurile tătarilor, au fost stabilite principiile de plată a cadourilor de către polonezi către tătari, iar noul domnitor moldovean a jucat un rol important în definirea acestora. Dacă polonezii înșiși doreau să plătească cadouri tătarilor este o altă problemă. În orice caz, darurile nu au fost

niciodată trimise tătarilor, ceea ce a avut consecințe în acțiunile care au avut loc în regiune în anii următori.

La mijlocul anului 1620, negocierile polono-otomane au ajuns într-un impas,

DOMNITORI AI PRINCIPATULUI MOLDOVEI

1633 — 1634
Vasile Lupu

1653 — 1658
Gheorghe Ștefan

1658 — 1659
Gheorghe Ghica

1659
Constantin Șerban

1661
Ștefăniță Lupu

1661 — 1665
Eustatie Dabija

1665 — 1666
Gheorghe Duca

1666 — 1668
Iliaș Alexandru
1668 — 1672
Gheorghe Duca
1672 — 1673
Ștefan Petriceicu
1673
Dumitrașcu Cantacuzino

1673 — 1674
Ștefan Petriceicu
1674 — 1675
Dumitrașcu Cantacuzino

1675 — 1678
Antonie Ruset

1678 — 1683
Gheorghe Duca

1683 — 1684
Ștefan Petriceicu
1684 — 1685
Dumitrașcu Cantacuzino

1685 — 1693
Constantin Cantemir

1695 — 1700
1705 - 1707
Antioh Cantemir

iar ambasadorul polonez Otfinowski a părăsit Istanbulul fără a obține niciun rezultat. Ambasada poloneză în Crimeea s-a încheiat, de asemenea, fără rezultatul scontat, unde ambasadorul polonez a fost arestat și a fost eliberat abia câțiva ani mai târziu. Domnitorul Moldovei a încheiat un tratat cu polonezii, prin care promitea că, dacă va reuși să învingă Poarta, va subjuga Moldova. Valahia și. Transilvania coroanei poloneze, dar cu condiția ca el să le

guverneze cât timp va fi în viață. Dar planurile lui Gaspar Grațiani au eşuat. Autoritățile turcești au aflat că domnitorul moldovean era de partea Poloniei. La aceasta s-a adăugat și faptul că între Grațiani și prinţul transilvănean Gabriel Bethlem exista ostilitate din cauza unor scrisori interceptate de la prinț, trimise către hanul tătar și redirecționate către autoritățile poloneze. Reacția prințului transilvănean a fost foarte puternică. El i-a arestat pe ambasadorii moldoveni trimiși de Grațiani pentru a repara relațiile pătate cu Transilvania. În această situație, înlăturarea lui Haspar Graziani părea o consecință normală atât a evenimentelor din ultimii ani, cât și a eșecului eforturilor domnitorului moldovean de a îmbunătăți relațiile dintre Imperiul Otoman și Comunitatea Polono-Lituaniană.

În 1620, o armată otomană de aproximativ 60.000 de soldați și 20.000 de tătari, a adus un nou domnitor al Moldovei, fostul domnitor al Valahiei, Alexandru Iliaş. Aflând de evenimentele din Moldova, Hetman Zolkiewski trece râul Nistru. Dar numai Gaspar Grațiani vine în ajutorul trupelor poloneze cu un mic detașament. În bătălia de la 10 septembrie 1620, lângă satul Țuțoara de pe râul Prut, armata poloneză a fost învinsă, a început să se retragă și, urmărită până la Nistru, a fost complet învinsă într-o nouă bătălie cu otomanii. Hatmanul Zolkiewski a căzut pe câmpul de luptă, iar Gaspar Grațiani a fost ucis de boierii săi. Astfel, polonezii nu au reușit să readucă Moldova sub controlul lor.

În 1621, o armată otomană formată din mai multe mii de oameni a încercat să cucerească fortăreața Hotin, care aparținea Comunității Polono-Lituaniene. Asediul orașului Hotin de către turci nu a avut succes. Iar la 8 octombrie 1621 a

fost semnată o nouă pace polono-otomană la Hotin, în baza căreia regele s-a angajat să restituie Hotinul și să stabilească granițele sale, astfel încât tătarii să poată primi darurile obișnuite prin intermediul domnitorului Moldovei. Cazacii nu trebuie să provoace pagube stăpânirii otomane, regele trebuie să fie prietenul prietenilor și dușmanul dușmanilor Porții. În schimb, otomanii promit să confirme pacea și vor pune un voievod în Moldova «*care va fi prietenul polonezilor și va contribui la menținerea păcii*», tătarii nu vor mai ataca Polonia, în schimb, când vor fi chemați, vor intra în slujba regelui.

La întoarcerea din expediție, sultanul l-a executat pe Alexandru Iliaș și l-a numit pe Ștefan al II-lea Tomșa în funcția de voievod al Moldovei. Din primăvara anului 1622, politica externă a lui Ștefan al II-lea Tomșa a trecut de la ostilitatea față de Polonia la medierea unor relații îmbunătățite cu Imperiul Otoman. Această reorientare a fost cauzată de pierderile teritoriale ale Moldovei din 1621 (Reni și mai multe sate luate de otomani).

În istoria Principatului Moldovei de la începutul secolului al XVII-lea, situația era stabilă, dar după 1611 a început o nouă perioadă pe teritoriul său - confruntarea polono-turcă. Între 1612 și 1621 ciocniri militare au avut loc în 1612, 1615-1616, 1620, 1621. La aceste date mai trebuie adăugate 1617, 1618, când trupele poloneze și turcești erau gata de confruntare.

După moartea lui Radu Mihnea în ianuarie 1626, Miron Barnovski a venit să conducă în Moldova. Și-a zis și Movila, fiind nepotul surorii lui Ieremia Movila. Miron Barnovski a dus o politică externă echilibrată, dar binevoitoare față de polonezi. În 1627, Poarta i-a ordonat să facă pace cu Polonia, câștigând dreptul de a pedepsi pe oricine, chiar și soldații otomani, care ar putea tulbura pacea dintre cele două țări. Ca urmare, pericolul unui nou război polono-otoman a fost eliminat. Căsătoria lui Myron Barnovski cu sora nobilului polonez Maximilian Prsherebski în 1626, dobândirea cetățeniei poloneze din 26 iulie 1628 - 20 februarie 1629 și jurământul de credință față de rege, precum și conspirațiile voievodului, în cele din urmă a dus la căderea lui în 1629 și la fuga în Polonia.

Din august 1629 până în aprilie 1630 tronul Moldovei a fost ocupat de Alexandru Kokonul. Miron Barnovsky a încercat să ocupe capitala Moldovei, dar atacul a fost respins de trupele aflate sub comanda lui Vasily Lupu și Grama Stolnikul. Alexandru Kokonul a fost executat de turci.

Moise Movila a condus Moldova timp de două mandate (1630-1631; 1633-1634), dar nici nu a justificat încrederea porturilor. Încercarea lor de a-și întări poziția în Moldova de către Alexandru Iliaș (1631-1633) a eșuat și ea. Miron Barnovski, care dorea să redevină guvernatorul Moldovei, a fost atras în mod fraudulos la Istanbul, unde a fost ucis.

Pentru a-și consolida poziția, Imperiul Otoman i-a numit pe Vasile Lupu pe tronul Moldovei, pe Matei Basarab pe tronul Munteniei și pe George I Rakoți pe tronul Transilvaniei. Primele decenii ale secolului al XVII-lea au fost marcate de ani de luptă deschisă și diplomatică între cele trei mari puteri pentru influență
în Principatul Moldovei, ceea ce a dus la o instabilitate politică sporită. În această perioadă au avut loc 19 schimbări de guvernatori în Moldova.

În primăvara anului 1634, sultanul l-a numit pe Vasile Lupu în funcția de voievod al Moldovei, numire care a coincis cu tensiunile dintre Imperiul Otoman și Polonia. (Înainte de a primi tronul în Moldova de la turci, acest

domnitor se numea Lupu Coci, după numele său generic, care provenea din acronimul albanez «Constantin»). Tatăl său, Nicolae Coci, ocupase de mult timp diverse funcții la curtea din Muntenia).
În vara anului 1634, situația s-a îmbunătățit și au început discuții de pace între cele două părți, la care a participat și voievodul Moldovei. În toamna aceluiași an a fost semnat un tratat de pace la Istanbul.

În aprilie 1634, când se afla la Istanbul, Vasile Lupu și Matei Basarab au făcut o alianță verbală, iar mai târziu cei doi domni au făcut schimb de «*scrisori de credință*». De asemenea, guvernatorul Valahiei a încheiat un tratat cu guvernatorul Transilvaniei privind asistența reciprocă împotriva tuturor dușmanilor, inclusiv «*împotriva voievozilor străini*», cu excepția sultanului. În politica sa externă, Vasile Lupu a căutat să-l înlăture pe Matei Basarab de pe tronul Valahiei și să-i ia locul. În vara anului 1635 a încercat pentru prima dată acest lucru, iar în 1637 a repetat încercarea. În timpul acestui conflict, Gheorghe I Rakoczi a fost de partea voievodului valah, dar trupele trimise în Țara Românească au adoptat o poziție de așteptare. Vasile Lupu s-a implicat activ în negocierile ruso-otomane pentru a rezolva conflictul pentru cetatea Azov, capturată de cazaci în 1637.

Imperiul Otoman a încercat să recupereze fortăreața prin mijloace diplomatice sau militare, dar nu a reușit, iar în februarie 1642 voievodul Moldovei a primit ordin de la Poartă să intervină în negocierile ruso-otomane și să îl forțeze pe țar să ordone cazacilor să abandoneze Azovul. Potrivit unor

relatări, în caz de succes, lui Vasile Lupu i se promitea tronul în Moldova și Muntenia.

Soborul Zemsky reunit la Moscova în ianuarie 1642 a decis să returneze Azovul otomanilor, iar țarul a ordonat cazacilor să returneze Azovul otomanilor. A fost necesar să anunțe această decizie într-un mod demn pentru Rusia, ceea ce a făcut Basil Lupu, dar nu a primit nicio recompensă din partea Porții. Dându-și seama că Poarta nu avea de gând să-i dea posesia Valahiei. Schimbându-și atitudinea față de Matei Basarab, a încheiat cu acesta un tratat de prietenie în toamna anului 1644, fapt care a pus capăt dușmăniei dintre ei.

Din corespondența lui Vasile Lupu cu țarul rus(scrisoarea a fost scrisă în rusă occidentală [Rusin]):

«1642, 22 noiembrie - Scrisoare a domnitorului moldovean Vasile Lupu către țarul Mihail Feodorovici despre pregătirea unei noi campanii turcești și cu privire la achiziționarea de vopsele la Constantinopol în numele Ordinului Ambasadorul.

Suveranul Țar și Marele Duce Mihail Fedorovici, autocratului întregii Rusii, țarului Moscovei și mulți alții pământuri și țări către rege, suveran și posesor, Doamne bucură-te de mulți ani.
Anul acesta, în anul 151 noiembrie, în ziua a 19-a, când am ajuns
trimisul nostru grec Ofanasiev a venit la noi și ne-a adus scrisori cinstite din împărăția ta strălucitoare și mare și ne bucurăm mult și mulțumim lui Dumnezeu, văzând răspunsul adevărat din împărăția ta ortodoxă și citindu-l cu dragoste și despre toate în detaliu cu înțelegere. , și despre toate faptele din adâncul inimii noastre. Deci despre sănătatea bună a marelui tău împărății cu pricepere și cu toată inima și gândurile Dumnezeului nostru lăudate, înțelegătoare despre buna sănătate a împărăției tale strălucitoare și mari. Așa că de dragul darurilor pe care ni le-a trimis, ne închinăm și mulțumim marelui tău regat, asemenea împăratului nostru ortodox, și cu atât mai mult îți mulțumim dintr-o mână strălucitoare și cinstită, arici din marea ta împărăție ne arăți iubire. Noi suntem atâta timp cât suntem în viață, ca niște vecini ai maiestății tale regale, trebuie să slujesc mereu cu inimă adevărată în orice vreme, dacă puterea noastră va fi în aceste țări la porunca marelui tău regat.
Potrivit acestei știri, ce se face în aceste țări, în turcă regat, acum despre o altă chestiune nu am ce să le scriu celor mari regatul tău. Doar armata turcă este acum în ei acasă, dar numai dacă ai auzit despre regele Turciei, fratele marelui tău regat, Ibrahim-sultan, că la primăvară va ieși din Konstantinopol aici și trebuie să meargă la Yadrinopol, iar armata cu el. trebuie să fie, dar până acum nu știm cu adevărat despre gândul lui, ce vrea să facă. Și dacă, domnul, Dumnezeu ne va da sănătate, în februarie și martie vom ști cu adevărat despre toate și în curând vom ști vom întemeia o

împărăție mare pentru tine. De asemenea, iarna, despre tot felul de lucruri care vor avea loc în aceste țări, sau în regatul turc, sau în țara Crimeei, sau în țara poloneză, sau în vreo altă țară, dacă va fi un anumit tremur de frunze în pădure, vom ști despre toate și cu adevărat vom face totul pentru marea ta împărăție și nădăjduim în Domnul Dumnezeul Atotputernic, precum mai înainte ai scris de multe ori către marea ta împărăție, dar împlinirea tuturor cererii și dorințelor inimii luminoase. din marea ta împărăție cu privire la toate chestiunile despre care este porunca ta regală pentru noi, În consecință, mare suveran, țarul nostru ortodox, despre ce chestiuni avem comanda dumneavoastră despre niște vopsele și despre oxamite, și am trimis-o la Tsargorod, oamenii noștri pentru asta. Și cum ne vor aduce ei, și vom trimite acele lucruri în marea ta împărăție în curând în februarie sau martie. De asemenea, despre alte chestiuni, despre care va fi o poruncă de la marea ta împărăție către noi, trebuie să ai mereu grijă și să îngrijești cu inima ta adevărată și să slujești în toate, ca și țarul nostru ortodox. Și bucură-te de împărăția ta cu Dumnezeu. Amin.
Scrisă în Yași în vara lui 7151 noiembrie, în ziua a 22-a.
Toate cele bune pentru marea ta împărăție, Ion Vasile
Vodă, prin harul lui Dumnezeu suveran al ținuturilor moldovenești, înfruntă înaintea marelui tău împărăție.
Iar sub mâna acelui voievod Vasile: Ion Vasile voievod».

Pentru a centraliza justiția și practica judiciară domnească, Vasile Lupu a publicat în 1646 primul cod de legi tipărit laic din principatul Moldovei numit «Codul», publicat pentru prima dată nu în rusă occidentală (Rusin), ci în limba moldovenească. limbaj bazat pe alfabetul chirilic.

În 1648, cazacii, sub conducerea lui Bogdan Hmelnițkii, au început lupta pentru eliminarea dominației Comunității Polono-Lituaniene, păstrând în același timp autonomia sau federația, pentru a se uni cu statul moscovit din cauza apropierii periculoase de Turcia și Polonia. Principatul Moldovei, fiind un aliat al Comunității Polono-Lituaniene, s-a trezit într-o poziție dificilă, deoarece aceasta a provocat nemulțumiri în rândul cazacilor și al aliaților lor, tătarii. În toamna anului 1648, tătarii, întorși din Comunității Polono-Lituaniene cu pradă și prizonieri, au început să jefuiască regiunile de graniță ale Moldovei. Vasile Lupu, având privilegiul de la sultan să apere țara de tătari, cu toată rezistența unor boieri, a hotărât să-i atace. Drept urmare, un număr mare de tătari au căzut pe câmpul de luptă, iar mulți prizonieri luați din Comunității Polono-Lituaniene au fost eliberați. După aceea, relațiile lui Vasile Lupu cu tătarii s-au deteriorat brusc. Pericolul atacului tătarilor era mare, iar domnul Moldovei a încercat să-i îmbunătățească promițând 100.000 de piese de aur. Dar tătarii ar răspunde că au și ei destui bani, așa că intenția lor de a ataca Moldova rămâne neschimbată, pentru că moldovenii i-au atacat.

O nouă încercare a tătarilor de a invada Moldova în 1649 a fost respinsă de trupele lui Vasile Lupu. Hanul Crimeei a cerut Moldovei să returneze prizonierii, altfel el și Bogdan Hmelnițki i-ar returna cu forța. Pentru a fi protejat de tătari, Vasile Lupu i-a trimis sultanului daruri, dar sultanul nu numai că nu a acceptat darurile, ci l-a amenințat «*Așteaptă-mă, că tu bătuți pe tătari, așa-i voi bate pe moldovenii voștri*».

Tătarii și-au îndeplinit promisiunea și în august 1650, împreună cu cazacii lui Bogdan Hmelniţkii, au invadat Moldova. A ruinat-o de la Nistru până la Carpaţi. Bogdan Khmelnytskii l-a forțat pe Vasile Lupu să semneze un acord prin care se angajează să căsătorească a doua sa fiică, Ruksanda, cu fiul hatmanului, Timotei, și să-i promită hatmanului că va fi «*cu el în prietenie şi dragoste veșnică*», să reziste dușmanilor împreună, să renunțe la prietenie. cu polonezii şi «*să nu aibă gânduri rele despre armata Zaporizhzhyană*».

Semnarea tratatului de alianță și acordul lui Vasile Lupu de a-și căsători fiica cu fiul hatmanului l-au pus pe domnitorul Moldovei într-un mare dezavantaj față de Poartă, Valahia, Transilvania și Polonia. De aceea, voievodul Moldovei s-a străduit să amâne cât mai mult posibil această căsătorie. La 24 decembrie 1650, Vasile Lupu a fost acceptat «*sub protecția Poloniei*», dar nu l-a salvat. În 1652 Bogdan Khmelniţkii a invadat din nou Moldova cu o armată, iar Vasile Lupu a fost obligat să-și dea fiica în căsătorie fiului lui Bogdan Khmelniţkii.

Boierii moldoveni, nemulțumiți de apropierea lui Vasile Lupu de cazaci, uniţi în jurul logotetului Gheorghe Ștefan, au început o luptă pentru tronul moldovenesc. Cu ajutorul voievozilor transilvăneni și valahi, în aprilie 1653, tronul a fost preluat de George Ștefan, dar pentru scurt timp.

Vasile Lupu, cu ajutorul cazacilor, a recucerit tronul Moldovei și a început să caute relații mai strânse cu Polonia. În iulie 1653, V. Lupu a pierdut din nou puterea, iar principatul Moldovei s-a alăturat coaliției anti ucrainene.

Bogdan Khmelnytskii l-a trimis pe hatmanul Timotei să-l ajute pe Vasile Lupa cu un detașament de șase mii de cazaci. După revenirea puterii, Vasile Lupu l-a împins pe Timotei să facă campanie împotriva Valahiei.
Campania s-a încheiat cu o înfrângere și a dus la crearea unei coaliții anti ucrainene formată din Rzeczpospolita, Valahia și Transilvania. În august 1653, un detașament de cazaci cu Timotei a fost înfrânt, iar Timotei a fost ucis. Încercările lui Vasile Lupu de a recâștiga și păstra puterea cu ajutorul cazacilor s-au soldat cu un eșec total. A plecat în exil la tătarii din Crimeea, apoi la Istanbul, unde a fost întemnițat în celebra cetate a celor Șapte Turnuri (Edi Kule) și a trăit acolo până la moarte (1661).

Un raport (raport a fost scrisă în rusă occidentală [Rusin]) despre campania cazacilor din Moldova:

«15 iunie 1653, - Din răspunsurile voievozilor din Putivl
F.A. Hilkov-Starodubski și P.D. Protaseev
la Ordinul de descărcare de gestiune cu discursuri de interogatori ale lui
Putivliev S, Yațîpa și D. Litvinov despre campania cazacilor din Moldova.

P... Da, el, hatmanul, ne-a povestit despre fiul său
Timotei, care s-a dus la trupele sale cu cazacii în țara Voloşka și a curățat orașul de domnitorul lui Voloşko Vasily Yasi și a alungat muntenii și ungurii din ținutul Voloska. Și cumva s-a dus în Muntenia cu socrul său, cu domnitorul păros, și cu el erau 2 regimente de cazaci, 12.000 și Voloşkhi. Și ei de, nepermițând acei muntenii și unguri în Muntenia lor, i-a întâlnit de trei ori în țara Voloska și s-a luptat cu ei. Și Dumnezeu a dat ajutor pe chibritul meu și pe fiul meu: i-a bătut de trei ori pe acei munți și unguri, iar unii, de munteni, i-au dat fiului meu răscumpărare ca să nu intre în țara lor. Și fiul meu l-a ascultat pe socrul său, era în Muntenia. Da, și mulți cazaci, sutași și fruntași care erau acolo, ni s-a spus același lucru, împotriva discursurilor hatmanului.
Si ca domnitorul Volosh Vasile si fiul lui Timofei s-au dus cu armata in Muntenia, si au mers 7 zile. Și când au ajuns aproape de orașul Tărgoviște și Muntenii împreună cu ungurii, nu i-au lăsat să intre în orașul Tărgoviște, ci la 3 verste distanță, i-au întâlnit cu un convoi. Iar când regimentele erau gata de marș și de luptă, 6 regimente din Volokh voevodă Vasile s-au schimbat, au plecat la munteni și au început să se bată cu mâinile lor, iar oamenii de la curtea lui Volokh au fugit în țara lor deoparte. Și în același timp a început să plouă, iar pușca era udă, iar armata lor de cazaci, tabar, muntean, a început să se retragă în jurul armatei cu armata lor. Iar fiul lui hatman, Timotei cu socrul său, temându-se, lăsând convoi, a fugit în grabă la Iași. Și cu ea doar 500 de oameni au reușit să fugă convoi, iar restul cazacilor au rămas în convoi. Iar acei cazaci care au rămas în convoi s-au luptat cu mutrița până seara cu lupta de mână. Și în vremea aceea, muntenii au prins un cazac, iar

cazacilor au rămas în convoi. Iar acei cazaci care au rămas în convoi s-au luptat cu mutrița până seara cu lupta de mână. Și în vremea aceea, muntenii au prins un cazac, iar cazac? el a spus că fiul hatmanului cu socrul său a fugit în grabă din convoi, pentru ce avea să-l ajute, trupele cazaci și hoarda, și vrea să se retragă cu acele trupe în aceeași noapte și să apere Tărgoviște.
Iar muntenii, înspăimântați, au fugit în aceeași seară în orașul Tărgovișt, iar cazacii, văzând că muntenii au fugit, au dispărut în Volokhi. Hoții Voloshi au ucişi pe ei în munte. Şi fiul hatmanilor şi socrul său sunt acum în Iaşi, iar Vasile, soția domnitorului, este acum în Kamenetz-Podolsk».

Noul voievod al Moldjvei a căutat relații strânse cu Polonia, Gheorghe Ștefan dându-și seama că bunăvoința regelui nu poate fi obținută decât în schimbul unui serviciu foarte util Poloniei, a promis că va depune toate eforturile pentru a dizolva alianța dintre cazaci și tătari, s-a declarat loial regelui și i-a cerut acestuia să ia sub protecția sa. Cu unele rezerve, cererea a fost acceptată.

La 8 ianuarie 1654, Pereyaslavska Rada a decis că Cazaci zaporojeni vor fi supuse țarului Alexei Mihailovici și că Cazaci zaporojeni vor fi încorporate în statul rus cu drepturi de autonomie. un act care a dus la o nouă aliniere a forțelor politice și a avut un impact major asupra echilibrului de putere în sud-estul Europei.

Georgii Stefan a stabilit relații paşnice cu tătarii în noiembrie 1653, solii tătari au ajuns la guvernatorul Moldovei de la han cu o propunere de bună vecinătate. Până în martie 1654, George Ștefan a reușit să ducă o politică externă clară, a cărei esență a fost menținerea unui climat favorabil în relațiile cu vecinii influenți prin cereri de protecție a Poloniei și Rusiei, prin declarații de prietenie cu cazacii și tătarii. În februarie 1654, George Ștefan l-a trimis pe

Ioan Grigore la Moscova, sosit la Moscova, acesta verbal, în ordinul ambasadorului, în numele voievodului, i-a cerut țarului să-l accepte «*sub mâna sa suverană, precum și pe hatmanul Bogdan Hmelnițkii și întreaga armată din Zaporoje*».

Rusia, mulțumită de schimbarea «*bilanțului puterii*» în favoarea sa, lucrează pentru a preveni pericolul formării unei coaliții anti-ruse sub auspiciile Poloniei. În acest scop, Gavriil Samarin pleacă în Moldova și Valahia, dar misiunea sa se încheie fără succes. Negocierile sus-menționate ale lui Ioan Grigore au continuat câteva zile, iar la 13 aprilie a părăsit Moscova pe 4 aprilie cu o scrisoare a țarului, într-o scrisoare de întoarcere, Alexei Mihailovici și-a anunțat consimțământul de a accepta Moldova în cetățenia rusă, iar diplomația rusă a fost însărcinată să afle «*dacă domnitorul moldovean Ştefan caută cu adevărat cetățenia rusă*».

Drept urmare, delegației reprezentative a Moldovei i s-a permis să vină în Rusia. Acesta era condus de mitropolitul Ghedeon și logofătul (șeful biroului gospodar) Grigore Nenul. A fost cea mai mare ambasadă din întreaga istorie anterioară a relațiilor moldo-ruse (31 de persoane). Ajunși la Moscova în mai 1656, mitropolitul și logofătul au prezentat o diplomă - o petiție în numele domnului «*și al întregului ținut al Moldovei către piosul țar și autocrat*». Documentul era datat 15 martie și conținea din nou o cerere de acceptare a Moldovei ca subiect al Rusiei, împuternicind delegația să conducă negocierile relevante. După o audiență cu țarul, trimișii au fost invitați la biroul ambasadei. De data aceasta, diplomații ruși au cerut asigurări că oferta domnitorului moldovean era cu adevărat sinceră. Drept răspuns, li s-au prezentat petiții din partea patriarhilor menționați mai sus. De exemplu, Macarie al Antiohiei a garantat pentru Ștefan și a amenințat că îl va blestema pe domnitor și întregul ținut moldovenesc dacă nu se va supune țarului. Au mai cerut Patriarhul Moscovei Nikon și Hatmanul Hmelnițkii pentru Principatul Moldovei. La 17 iulie, după ce țarul a convenit asupra termenilor de aderare în biserica catedrală Adormirea Maicii Domnului, Patriarhul Nikon a jurat pe Mitropolitul Ghedeon. Ulterior, a avut loc depunerea jurământului logofâtului Nenul și al altor membri ai delegației moldovenești. Ambasada s-a întors la Iași în ianuarie 1657, însă trimișii ruși, care trebuiau să depună însuși jurământul domnitorului, nu au ajuns niciodată în Moldova.

Din corespondența (raport a fost scrisă în rusă occidentală [Rusin]) lui Ștefan cu țarul rus:

«*1658 24 februarie - Diploma domnitorului moldovean George Stefan către țarul Alexei Mihailovici despre dorință turcilor de a transforma Moldova într-un pașalîc și cu o cerere de a o proteja de sultanul turc*

Suveranul țar și marele duce Mihail Feodorovich, autocrat al întregii Rusii, țar al Moscovei și al multor alte țări și țări, țar suveran și posesor, se bucură în Domnul mulți ani. Prin harul lui Dumnezeu, marele suveran, țarul și

*marele prinț Alexei Mihailovici, a întregii Rusii Mari și Mici și Albe, autocratul și multe alte state, suveranul și posesorul, maiestatea sa regală Io George Stefan voevodă, de către harul lui Dumnezeu, domn al pământului moldovenesc, celobitie joasă (*Mă înclin jos, cu fruntea atingând pământul*) a celei mai sfinte strălucitoare maiestate regală este înălțată. De multe ori în inimile noastre există dorința de a scăpa de aceste țări și de a plăti închinarea cuvenită trimisă de către trimișii noștri către cea mai luminoasă maiestate a voastră regală. Dar răutatea diabolică și obsesia agariană din acele vremuri, captivitatea ființelor, nu a fost în niciun fel posibilă să aducă închinare strălucitoarei noastre Majestate Regală. Cu această aventură de intenție în , celobitie noastră de a informa pe scurt maiestatea voastră regală despre sfatul agarian, nevrând să îngreunați urechile onorabile ale maiestății voastre regale cu o lungă scriere și un anunț jalnic, atât de multă milă și boală pot fi reduse la tăcere în orice. fel, desenăm în lacrimi. Turcii răi de minte, văzând pe creștini, în războiul interior al pământului, dorind primele tronuri de stăpânire creștină în împărăția lor, au adus în Muntenia puternice trupe turcești și tătare, și de vreme ce în Muntenia, ca și în Moldova, să-și introducă propria credință, busurmanul și limba lor, și să numească șefi, ca în Grecia, Rumelia, S-au hotărât asupra Bulgariei și și-au sfătuit în secret gazdele, apropiindu-se de creștinismul de la Adrianopol.*
Dumnezeu este unul singur și sfatul lor este rău și ruină furie rău asupra creștinilor pentru a-i reține poate că este mai bine ca maiestatea voastră cea mai luminoasă regală, cel mai sfânt patriarh din scrierile sale, să-i reproșeze în detaliu întregul lui Dumnezeu cu schița lui altar. Vom vărsa jalnic o lacrimă pentru acest mic semn al maiestății tale regale, strălucitor, împreună cu trimisul nostru Ilie nobilul, căci nu primim un singur ajutor de nicăieri, trăind cu cei de alte credințe. De dragul tău, cerem cu stăruință ca mâna puternică și înaltă a maiestății tale regale să ne ocrotească, conform promisiunii sale, de sabia de astăzi a lui Agar, chiar și noi avem dreptul la adăpost și dreptul la credința creștină glorioasă, căci pe care rămânem să slujim domniei voastre regale cu cererea noastră.
Scris la Iasi la 24 februarie 1658 de la Hristos. Georgii Ștefan, adevăratul admirator al strălucirii tale măreții regale, Voievoda si proprietar al pământului moldovenesc. Io Giorgii Stefan voievod.

Principatul Moldovei în anii 50 ai secolului al XVII-lea nu putea deveni parte a Rusiei, la vremea aceea a avut loc un război tensionat ruso-suedez, iar Rusia nu a putut proteja Moldova de invazia turcă, s-a creat un precedent istoric, care a devenit un ghid în dezvoltarea proiectelor de unire a Moldovei la Imperiul Rus.

În timpul războiului polono-turc, trupele turcești au apărut efectiv la granița Ucrainei de pe malul stâng, care făcea deja parte din statul rus. La Moscova, amenințarea de a pierde Kievul și împrejurimile sale a fost luată în serios și în curând a început războiul ruso-turc din 1676-1681. Ca urmare, până la mijlocul

anului 1679, toate părțile în conflict s-au săturat serios de confruntarea fără rezultat, iar bătăliile diplomatice au înlocuit bătăliile. În urma negocierilor, la 13 ianuarie 1681, s-a încheiat Tratatul de la Bakhchisarai, care a pus capăt războiului pe o perioadă de 20 de ani pe un armistițiu între statul rus, Turcia și Hanatul Crimeei. Rusia a păstrat doar Kievul și raionul său pe malul drept, terenurile din malul drept au fost transferate sub controlul domnitorului moldovean Georgy Duka, care a luat o serie de măsuri pentru a îmbunătăți situația din Ucraina, restabilind și populând orașele și satele distruse. , inclusiv locuitorii Moldovei.

Înfrângerea turcilor la Viena în 1683 a avut consecințe imediate asupra domniei lui George Duca în Ucraina, punând capăt dominației efective a voievozilor moldoveni în Ucraina. Nu se cunosc acțiuni reale ale lui Dumitrașko Cantacuzino la est de Nistru, cu excepția titlului său din mai multe documente din 17 iulie 1684 până în mai 1685, unde s-a autointitulat «*voievod, prin harul Domnului Suveran al Țării Moldovei. și Țara Ucrainei*».

În decembrie 1683, fostul domnitor al Moldovei, Ștefan Petriceicu, cu sprijinul polonezilor și cazacilor, a încercat cu succes să preia tronul la Iași. Dar până la sfârșitul lunii, situația lui devine mai complicată. Vladîka și boierii hotărăsc să plece în Rusia după ajutor și să-l trimită pe mitropolitul Dosoftei la Moscova. La 9 februarie 1684, solii moldoveni au sosit la Kiev, dar au fost returnați.

După o scurtă domnie a grecului Dumitrașko Cantacuzino, Konstantin Cantemir a fost ales guvernator de către boieri, care au dus o politică externă destul de precaută, mai ales în raport cu polonezii. În timpul campaniei poloneze din 1686, el nu s-a ridicat la luptă împotriva lui Jan Sobieski, dar a refuzat oferta regelui de a mărșălui împotriva otomanilor pe motiv că fiul său și alți boieri au fost ținuți ostatici la Istanbul și că armata lui era mică.

În 1686 s-a încheiat «*pacea perpetuă*» între Polonia și Rusia, iar Rusia s-a alăturat la Liga Creștină. Polonia, hotărând să ocupe Moldova în ianuarie 1687, a cerut Rusiei trupe pentru a cuceri Chilia, Izmail și Tigina, dar a fost refuzată. Cererile lui Constantin Cantemir către rege de a nu invada Moldova nu au fost acceptate, iar în 1867 polonezii au invadat Principatul Moldovei, dar au fost înfrânți. În 1891, polonezii au invadat Moldova, dar au fost din nou înfrânți. Constantin Cantemir nu a fost niciodată de acord că polonezii au capturat mai multe cetăți din nordul Moldovei (Neamţ, Suceava, Câmpulung). Voievodul Moldovei a fost în sfârșit convins că «*eliberarea*» Poloniei va însemna de fapt ocuparea ţării, așa că a început o luptă pentru alungarea polonezilor din ţară, luptă care nu s-a încheiat, deoarece în martie 1693 a murit.

Antioh Cantemir a fost un om iubitor de pace, străduindu-se să pună capăt dușmăniei care exista între Moldova și Muntenia, precum și între partidele boierești rivale. În timpul celei de-a doua domnii a lui Antioh Cantemir, în 1706, a reușit să împace ramura valahă a Cantacuzinilor, reprezentată de Constantin Brincoveanu, cu familia Cantemir. Între ei s-a încheiat un «*pact de*

dragoste și bună vecinătate». Antioh Cantemir a încercat o reformă fiscală - dorea să elimine toate impozitele și să le consolideze în «*patru sferturi*», pe care întreaga populație era obligată să le plătească, proporțional cu averea fiecărui contribuabil. Această reformă ar fi trebuit să reducă povara fiscală asupra țăranilor în detrimentul nobililor, dar nu a fost pusă în aplicare, deoarece nobilii l-au privat pe principe de tronul său

Domnia lui Antioh Cantemir, fiul cel mare al lui Constantin Cantemir. este caracterizată pe scurt de cronicarul Neculce prin următoarele cuvinte: «*Rar au fost și vor fi în Moldova conducători ca Antioh Cantemir, cum este Antioh Voievoda. El nu râvnea nici la sânge, nici la bani, nu tolera minciuna, ci iubea dreptatea*».

În 1699 a avut loc un congres internațional la Karlovice, convocat pentru a încheia un tratat de pace între statele din "Liga Sfântă" (Sfântul Imperiu Roman, Republica Veneția, Rusia și Rzeczpospolita) și Imperiul Otoman. În ianuarie 1699, la Congresul de la Karlowitz au fost semnate tratatele de pace separate ale Rzeczpospolita (16 ianuarie 1699), Austriei și Veneției (26 ianuarie 1699) cu Imperiul Otoman. La 24 ianuarie 1699, Rusia a încheiat un armistițiu cu Turcia pentru 2 ani. Polonia, în timpul negocierilor, a dorit să cedeze Moldova și Austria - Valahia, dar nu au reușit să ajungă la un acord, iar aceste principate au rămas sub autoritatea Turciei. Polonia a restituit Moldovei unele cetăți moldovenești (Neamț, Suceava și altele). Tătarii au fost nevoiți să părăsească pământurile de la sud de Chișinău luate după 1683.

§ 3. DIMITRIE CANTEMIR - TRATATUL DE LA LUTSK

La începutul secolului al XVIII-lea, în rândul boierilor din Moldova a crescut afecțiunea pentru Rusia și credința în puterea acesteia, ca urmare a acțiunilor nefavorabile ale foștilor domni și ale demnitarilor greci.

În 1710, Dimitri Cantemir a fost numit domn al Moldovei din două motive: în primul rând, era localnic și, prin urmare, nu-i inspira teamă lui Constantin Brâncoveanu, care era mai în măsură să îndeplinească sarcina încredințată de turci de a supraveghea acțiunile. În al doilea rând, fiind un localnic, Dimitri Cantemir putea influența boierii pentru a-i readuce la vechea lor orientare față de Turcia. La sosirea în Moldova, Dimitri Cantemir a descoperit că «*mai mult de jumătate dintre boierii trădători au fugit la moscoviți* (ruși)».

Când Dimitri Cantemir a devenit domn, a primit o scrisoare din partea sultanului, care îi cerea plata imediată a darurilor obișnuite la urcarea sa pe tron și furnizarea unor cantități mari de provizii pentru trupele turcești. De asemenea, Cantemir a primit ordin «*să repare podurile cu toată graba*», să le ofere suedezilor cartiere de iarnă și el însuși împreună cu armata sa să se afle la Bender în primăvară, pentru a-i ajuta pe turci în războiul pe care aceștia urmau să-l înceapă împotriva rușilor. Cantemir și-a schimbat atitudinea față de turci, a rupt legăturile cu aceștia și a considerat că este mai corect pentru el să se alăture rușilor decât «*să spere la bogățiile înșelătoare ale Înaltei Porți*», scrie Cantemir în «Istoria Imperiului Turc».

În 1696, Rusia a ocupat portul-fortăreață otoman Azov. Din 1700, Rusia, ca parte a unei coaliții de state nord-europene (inclusiv Saxonia, Rusia, regatul danez-norvegian, Commonwealth etc.), a participat la Războiul de Nord împotriva Suediei.

Anul 1700. «*Sultanul se pregătea de război, rupând pacea în mai. Chiar în vremea discursului lui Carol din Saxonia, Portul i-a trimis o ambasadă pentru a încheia o alianță cu el; apoi serasirul Bender Yusuf Pașa a scris în numele vizirului suprem guvernatorului Kievului*

cam la fel. Hanul Crimeii ia scris lui Karl că 50.000 de tătari sunt gata să-i vină în ajutor». A. S. Puşkin «Istoria lui Petru».

În iunie 1708, trupele suedeze au invadat Rusia și s-au deplasat în direcția Smolensk, Levengaupt cu un convoi imens a mers la sud de la Riga. La 3 iulie (14 iulie), trupele suedeze conduse de Carol al XII-lea au câștigat bătălia de la Golovchin împotriva trupelor rusești sub comanda generalului A.I. Repnin. La trei zile după victoria de la Golovchin, Carol al XII-lea a ocupat Mogilev și a capturat trecerile peste Nipru. Rușii au folosit tactica pământului pârjolit, iar trupele suedeze s-au deplasat prin zona devastată, întâmpinând o lipsă acută de provizii, nu existau vești sigure de la Lewenhaupt cu vagonul despre locul în care se află. Deplasarea în continuare a armatei suedeze prin Smolensk la Moscova fără provizii era imposibil. Hetmanul Armatei Zaporijiene, I. Mazepa, care a dezertat de la Petru I la regele suedez la 28 octombrie 1708, i-a promis regelui, în cazul sosirii suedezilor în Ucraina, sprijinul populației, provizii și 50.000 de trupe cazaci. Pentru armata suedeză, pe jumătate înfometată, nu mai rămânea decât o singură cale - din ce în ce mai spre sud, către zone încă nedevastate de război, de unde era posibil să ia de la populație hrană în cantități suficiente pentru armată. Consiliul militar care a avut loc, întrunit de Carol al XII-lea, a decis să se mute în Ucraina, iar în aprilie 1709 suedezii au început asediul Poltavei, întrucât cetatea conținea provizii pregătite în cazul unui război cu tătarii din Crimeea.

Principalele forțe ale armatei ruse sub comanda lui Petru I s-au apropiat de nord de oraș. S-a hotărât să le dea suedezilor o luptă campată. Pe 27 iunie (8 iulie, după un stil nou), la ora 2, a început bătălia de lângă Poltava.

Suedezii au suferit o înfrângere zdrobitoare, rămășițele armatei suedeze au capitulat, Carol al XII-lea și hatmanul Mazepa au fugit în Imperiul Otoman cu un mic detașament.

Carol al XII-lea a ajuns la Bender la 1 august 1709, unde a fost primit cu onoruri regale de prietenul său seraskir (generalul) Yusuf Pașa. Inițial, suedezilor li s-au oferit corturi în care să locuiască, așa cum era obiceiul în taberele militare din acea vreme. Salturile de arme au tunat în onoarea noilor oaspeți, iar Yusuf Pașa i-a primit cu căldură în numele sultanului Ahmed al III-lea, oferindu-i chiar lui Carol al XII-lea cheile orașului și invitându-l să locuiască în interiorul zidurilor orașului.

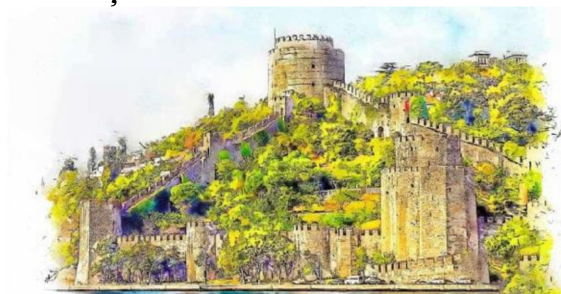

La începutul anului 1711, a urmat o expediţie comună a lui Devlet Girai şi a cazacilor lui Hetman Orlik la Kiev. S-a realizat cu sancţiunea şi subvenţia sultanului, deoarece din noiembrie 1710 Istanbul a declarat război Sankt Petersburgului.

«Cu permisiunea secretă a Porții, tătarii din Crimeea au început să aducă Rusia la război. Au invadat Rusia Mică și au ajuns la Izium, jefuind și stricând totul; alții au atacat din Polonia, unindu-se cu cazacii și polonezii trădători. Până la iarnă, s-au întors la Perekop cu prada și 12.000 de prizonieri. Sub Belaia Țerkov s-au întâmpinat cu o respingere; avea 500 de garnizoană rusă, Prinț. Golițîn a sosit la timp și i-a alungat, bătând până la 5000 … … … Pe 17 iulie, Petru, dorind pace, a trimis o scrisoare sultanului, care se plângea de încălcarea condițiilor de pace, de sine. -voința tătarilor, despre protecția acordată trădătorilor».

«*Petru a cerut de la Poartă distrugerea motivului încălcării păcii care fusese convenită cu Mustafa timp de 30 de ani: adică eliberarea lui Carol al XII-lea, promițându-i trecerea liberă prin Polonia și extrădarea trădătorilor etc*».
A. S. Pușkin «Istoria lui Petru».

Serasir al Porții Sublime din Bender Yusuf Pașa în scrisoarea sa către cancelarul contele G.I. Golovkin din 8 august 1709, clarifică motivele turcilor și atitudinea lor față de fugarii ucraineni: «*Și atunci declar harului tău binelui meu pan că dacă împreună Mazepa și toți cei care sunt cu el sunt venerați de harurile tale ca oameni, atunci suntem ei pentru cei pe care nu îi considerăm și nu îi recunoaștem. Îl cunoaștem și îl recunoaștem doar pe Regele Suediei și pe cei cu el. Și oricine ar fi, dacă sunt slujitori ai regelui Suediei, atunci îi cunoaștem*».

«*La 22 decembrie, Petru a primit de la Țarigrad (de la Tolstoi) vestea secretă a ruperii păcii. La scurt timp după aceea a fost anunțat prin intermediul curților străine că Tolstoi a fost jefuit și dus la castelul Șapte turnuri. Petru i-a poruncit lui Șeremetiev să pregătească poduri pe Pripiat și să trimită la granițele Voloshsky pentru a procura provizii și furaje*». A. S. Pușkin «Istoria lui Petru».

La sfârșitul lunii decembrie 1710, domnitorul Moldovei, Dimitri Cantemir, i-a trimis lui Petru I pe Ilya Abaza și pe Ivan Mirescu. La Kiev, ei i-au transmis lui Petru I o propunere de a încheia un tratat ruso-moldovenesc. La începutul lunii ianuarie 1711, a pornit în călătorie căpitanul Procopius, care, în numele domnitorului, a promis că «*dacă țarul Moscovei pornește cu trupele sale împotriva turcilor, va fi în același timp cu el*».
Până la apropierea armatei ruse, Dimitri Cantemir a fost nevoit să rămână precaut. Fiind diplomat, a reușit să se ferească de suspiciuni prezentând apropierea sa de ruși ca pe un act al unui spion turc. Mai mult, a primit permisiunea de la turci «*să pretind că se duce la o înțelegere cu moscoviții și să informeze Portul Înalt de tot ce vede și aude*».

La 18 ianuarie 1711, Petru I la consiliul militar a hotărât problema stabilirii direcției campaniei armatei ruse. După cum a raportat la Londra ambasadorul britanic Ch. Whitworth, «*majoritatea generalilor s-au opus cu hotărâre mișcării adânci în Moldova, dar opiniile vicecancelarului Shafirov și Savva au prevalat*». S-a hotărât să

plecăm în Moldova. Duminică, 25 februarie, în Catedrala Adormirea Maicii Domnului de la Kremlin a avut loc o slujbă de rugăciune la nivel național.
A fost citit un manifest care declara război Imperiului Otoman.

În legătură cu apropierea războiului, Dimitri Cantemir, prin mijlocirea vistierului Luka, a încheiat la Lutsk la 2 (13) aprilie 1711 Tratat secret de alianță cu Rusia. Acordul cuprindea 17 clauze, conform cărora principatul Moldovei urma să intre în cetățenia rusă, păstrând în același timp statutul de stat independent, suveran și vechile obiceiuri din țară. Tronul Gospodar a fost atribuit dinastiei Cantemir. Pământurile ocupate de Turcia au fost restituite principatului Moldovei, țara a fost eliberată de tributul turcesc. După promulgarea acordului, acesta s-a bucurat de sprijinul întregii populații a Moldovei. Unii dintre boieri l-au susținut pe Cantemir, răspunzându-i cu următoarele cuvinte: «*Ați făcut ceea ce trebuia, Maiestate. Ne temeam că veți trece de partea turcilor și intenționam, în cazul în care am fi văzut că mergeți cu turcii, să vă părăsim și să ne supunem moscoviților*».
Aceste condiții, care asigurau țării o poziție demnă, nu se regăseau în niciunul dintre tratatele încheiate de principatul Moldovei până la acea dată. Nicăieri în tratat nu există vreo urmă de umilință sau de amestec străin în afacerile țării.

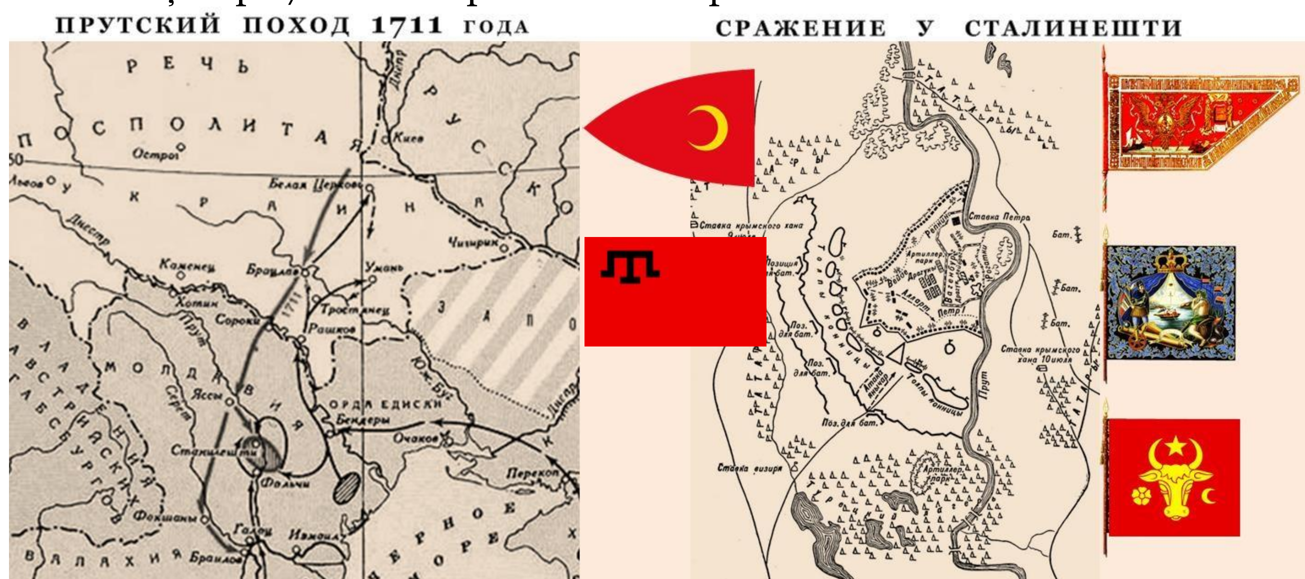

Petru cel Mare a asigurat apropierea Principatului Moldovei de Rusia vizitând domnitorul aliat la Iași. Oamenii Moldovei au arătat o mare bucurie cu ocazia acestei vizite. «*Și adjuncții domnitorului (kaimakami), împreună cu alți boieri și cei mai bătrâni reprezentanți ai orașului și mitropolitul Ghedeon și clerul care urla, au ieșit în întâmpinarea lui, din adâncul inimii și s-au închinat înaintea lui cu bucurie, ca unui împărat creștin, lăudându-L pe Dumnezeu, cu nădejdea că-și va întinde mila și-i va elibera de jugul sclaviei turcești*», descrie această vizită cronicarul Neculce.
La 29 iunie (10 iulie) 1711, de ziua lui Petru și Pavel, la Iași, domnitorul l Moldovei Dmitri Cantemir a depus un jurământ de credință Rusiei și s-a alăturat armatei țariste. La o sărbătoare aranjată în cinstea sa, Petru cel Mare l-a așezat la loc de cinste pe Dimitrie Cantemir. Când domnitorul moldovean i-a sărutat mâna, acesta l-a sărutat pe cap în schimb. De asemenea, i-a mângâiat pe toți boierii care erau la masă, întinzându-le un pahar de vin.

Războiul a fost provocat de turci, adevăratele motive ale războiului au fost intenția Turciei de a recuceri Azov de la ruși și de a-i alunga din apele Mării Negre, iar altă glorie pentru a elimina consecințele tratatului de pace semnat

de aceasta în 1702. . În manifestul său, emis ca răspuns la declarația de război a Turciei, Petru cel Mare a subliniat responsabilitatea Turciei, în primul rând, de a oferi azil lui Carol al XII-lea pe teritoriul imperiului său. Mai mult, el s-a autoproclamat «*protectorul popoarelor creștine care suferă în sclavia musulmană*».

În 1711, armata moldovenească, formată din 17 regimente, a luat parte, împreună cu armata rusă, la campania de la Prut a lui Petru I. La 30 iunie, armatele rusă și moldovenească, cu forțele principale de circa 40.000 și 114 piese de artilerie. , s-a deplasat de-a lungul malului drept al Prutului si a ajuns la Stanileșhti pe 7 iulie. Trupele turce de aproximativ 100.000 au trecut Prutul

lângă Falchi și la 8 iulie au atacat avangarda rusă la sud de Stănilești. Armatele ruse și moldovenești s-au retras într-o tabără fortificată de lângă Noul Stănilești, care a fost înconjurată de inamic la 9 iulie.
Trei atacuri au fost respinse, turcii au pierdut 8.000 de morți, dar poziția trupelor de apărare a devenit critică din cauza lipsei de muniție și hrană. Următorul curs al confruntării este descris în detaliu în multe lucrări istorice. Precum și faptul că, contrar înțelegerilor existente, ajutorul promis lui Petru I nu a fost oferit de domnitorul al Valahiei. În conformitate cu acordul la care sa ajuns, Petru I se aștepta la ajutorul domnitorului valah K. Brîncoveanu. Totuși, acesta din urmă, aflat despre intrarea armatei ruse în Moldova, a luat o poziție nehotărâtă, așteptând care parte ar avea avantajul. Nici măcar nu i-a lăsat pe voluntarii sârbi să meargă să se alăture trupelor ruse.

Condițiile create în ambele tabere i-au forțat pe beligeranți să caute pacea. Au fost începute negocieri, șefii militari turci l-au convins pe vizirul Baltaji Mehmed Pașa să încheie pacea propusă de Petru I, invocând faptul că ienicerii refuză să intre în luptă din cauza pierderilor prea mari.
La 12 iulie 1711 a fost semnat Tratatul de la Prut. Într-unul din termenii acordului, turcii au vrut să includă: «*Domnul Voloskogo (D. Cantemir) și Sava*

(Raguzinski), ca supuși ai trădătorilor, pentru a da, pentru ca de acum înainte prietenia noastră să fie inviolabilă». Țarul a răspuns că Cantemir nu se află în tabăra încercuită a trupelor rusești și le-a spus apropiaților săi: «*Aș prefera să cedez turcilor întreg pământul lui Kursk decât să-l trăd pe prințul care și-a sacrificat toată proprietatea pentru mine. Arma pierdută se întoarce; dar încălcarea acestui cuvânt este ireversibilă. A pleca de la onoare este același lucru cu a nu fi suveran*».
Rusia a returnat Azovul Imperiului Otoman și a lichidat cetățile de pe Marea Azov. Vicecancelarul Petr Shafirov a reușit să excludă din proiectul de tratat articole umilitoare: extrădarea lui Cantemir și Raguzinski, plata «*tributului moldovenesc*». El a propus să înlocuiască artileria armatei cu tunuri și muniție de la Kamennîi Zaton și să o vândă turcilor și să nu predea o parte din navele Flotei Azov.

În acest moment, în adâncul spatelui turcesc, detașamentul rus al generalului Renne, format din aproximativ 3.500 de dragoni, a continuat să înainteze, făcând un raid prin Valahia până la Dunăre în spatele turcilor. După ce a primit vești despre întărirea cetății Brailov de către turci sub comanda lui Daud Pașa, a început să elaboreze un plan de capturare a acesteia. Pe 14 iulie, rușii au luat cu asalt cetatea turcească de la Brailov, garnizoana turcă a capitulat. Cu toate acestea, după ce a aflat despre încheierea păcii, Rennes a fost forțat să părăsească orașul și să se întoarcă în armata principală. Unii istorici cred că Brailov a fost luat înainte de încheierea păcii de la Prut și capturarea lui a avut un impact direct asupra flexibilității turcilor în negocieri.

Ca urmare a tratatului de pace, trupele ruse și aliații lor au primit o ieșire gratuită din Moldova, armata rusă a plecat cu arme și steaguri desfășurate și s-a întors înapoi pe drumul Iași. După cum i-a scris Poniatowski lui Leshchinski, țarul și-a părăsit tabăra «*cu toate insignele de onoare, echipat cu noii săi prieteni cu tot ce îi lipsea pentru a-și hrăni armata frustrată*».

După retragerea armatei în tabăra turcă din guvernul rus, a sosit un căpitan A.P. Volynski. El a predat peste 250.000 de ruble de monede mici rusești și 440 de sable în valoare de peste 5.000 de ruble. Sultanul, mulțumit de semnarea păcii, a trimis haine de blană și sabii încrustate cu diamante ca semn de recunoștință vizirului și hanului. Marele vizir a trimis pâine, orez, cafea, toate proviziile pentru 11 zile de călătorie în tabăra rusă. În plus, armata rusă însăși a trebuit să găsească modalități de a reumple proviziile.

Starea de război a continuat până în 1713, când sultanul a înaintat noi cereri

Cu care Rusia nu a fost de acord. Tratatul de pace de la Adrianopol (1713) a fost încheiat în condițiile Tratatului de pace de la Prut din 1711.

Eșecul acestei campanii a dus la faptul că până la patru mii de moldoveni au fost nevoiți să se mute în Rusia, conduși de domnitorul lor Dimitri Cantemir.

După ce a primit titlul de Cel mai senin prinț al Rusiei de la Petru I, Cantemir s-a bucurat constant de favoarea țarului rus. Dimitri Cantemir devine un consilier apropiat al lui Petru I, în primul rând pe problemele estice. Pe multe acte de stat, semnătura sa este a patra - dovada poziției sale în structura puterii ruse din acea vreme. În 1714, D. Cantemir a fost ales membru al Academiei din Berlin.

În timpul greu, plin de primejdii a campaniei persane, prințul și senatorul Cantemir s-a agravat de diabet. A părăsit sediul lui Petru cel Mare. La 21 august 1723, la ora 19.20, în moșia Dmitrovka, provincia Orel, provincia Kiev, a murit prințul Dmitri Cantemir. Petru cel Mare a primit această veste cu mare tristețe. Până în ultimele sale zile, Dmitri Cantemir a lucrat neobosit. Acelaşi mod de viață lăsat moştenire și copiilor lor, care au contribuit semnificativ la dezvoltarea statului rus. Cel mai bun mod de a-l caracteriza pe Dmitri Cantemir sunt propriile sale cuvinte: «Sufletul nu poate găsi pacea până când nu cunoaște adevărul, în ciuda distanțelor și dificultăților care trebuie depășite». Ce chemare de afirmare a vieții pentru generațiile viitoare ale Moldovei! Ce mesaj de întărire a prieteniei și cooperării moldo-ruse!

Sultanul nu a iertat jocul dublu domnitorului valah, în 1714 Brynkovyanu a fost executat la Istanbul. La 27 octombrie 1714, Carol al XII-lea a decis totuși să părăsească Imperiul Otoman și să se întoarcă în Suedia.
După campania de la Prut în Moldova au început jefuirea și abuzul asupra populației civile de către invadatorii turci. S-au răzbunat pe poporul moldovenesc pentru simpatia pe care o are pentru Rusia. Porta chiar s-a gândit să transforme Moldova într-un pașalîc, dar a abandonat această idee, temându-se de o explozie de furie populară în principat.

Comunitatea militară ruso-moldovenească, care s-a manifestat în timpul campaniei de la Prut din 1711, s-a dezvoltat în continuare în timpul războaielor ruso-turce.

CONCLUZIE

Lumea trece printr-o eră a schimbării. O mare parte din ceea ce, s-ar părea, a intrat neclintit și ferm în viața a milioane de oameni de pe diferite continente ale Pământului, în anii 90 ai secolului XX, s-a prăbușit în cel mai nemilos mod. Globalizarea nu i-a salvat pe locuitorii marilor orașe din Europa și America de Nord de haosul vieții sociale și de scăderea veniturilor majorității populației. Valurile de criză și o pandemie nemiloasă au anulat valorile virtuale, îndreptând omenirea spre bazele simple și solide ale vieții - hrana, căldura, protecția împotriva bolilor, sănătatea minții și a corpului. Acesta urmărește spiritul istoric al tradiției de supraviețuire în vremuri grele, lăsat moștenire de bunicii și străbunicii noștri. Isteria și psihozele de masă care sunt caracteristice locuitorilor de astăzi din marile orașe sunt rezultatul multor ani de presiune asupra minții oamenilor din mass-media globală și rețelele sociale totale care impun anumite stereotipuri de gândire. Mai mult, aceste stereotipuri nu ne învață tăria și curajul în «*ceasul, ziua și anul necazului*», ci dimpotrivă, ele generează un egoism generalizat, capriciu și încredere într-un miracol care nu poate fi găsit!

Adversitatea îi testează pe oameni în ceea ce privește puterea calităților lor umane. A rezista, a se apăra, a continua cursa și a consolida astfel tradiția umanității ascunsă în iubire sinceră, compasiune, solidaritate și cooperare nu este un lucru simplu. Iar astăzi nu este la îndemâna a milioane de indivizi fără neam sau trib, care au fost lipsiți de umanitate, dar care sunt bătuți în cuie de «pseudo-valorile» LGBT și de alte vestigii ale democrației globale. Nenorocirea de astăzi testează popoarele și teritoriile pentru soliditatea fundațiilor tradiționale care nu pot fi erodate. Poporul moldovenesc nu este o excepție. O singură remarcă, dar foarte importantă! Nu sunt multe popoare și teritorii de pe planetă care, ca și poporul Moldovei și Pământul Moldovei, să îndure o asemenea cruzime, veche de secole măsură a abundenței de necazuri și suferințe. După cum exclama la vremea sa iluministul și cronicarul, șeful diplomației moldovenești din a doua jumătate a secolului al XVII-lea, Miron Costin: «*Dar de unde are acest popor răbdarea și puterea de a renaște de fiecare dată după invazii, ciumă, secetă, raiduri de lăcuste și alte necazuri?*

Iar acest secret constă în faptul că, așa cum fiecare floare și plantă, după frigul iernii, ajunge la soare și răsare, tot așa și oamenii Pământul Moldovei, după necazuri și incendii, își suflecă mânecile într-un mod de afaceri și reînvie viața în jurul lor și creează o viață nouă cu ajutorul lui Dumnezeu! Un lucru împiedică oamenii - guvernul prost și lacom. Și la vremea aceea, când domnitorul este înțelept și generos, atunci oamenii trăiesc din belşug și prosperitate».
Prosperitatea, abundența și prosperitatea nu cad din cer și nu sunt dobândite cu granturi și asistență financiară din partea donatorilor și creditorilor internaţionali. Totul se realizează prin munca oamenilor și înțelepciunea domnitorului. Dacă niciodată nu au fost probleme cu hărnicia moldovenilor, atunci cu înțelepciunea domnitorilor, lucrurile au stat mult mai rău! Istoria învață, dar se poate învăța doar atunci când nu este falsificată. Scopurile și motivele falsificărilor istorice pot fi foarte diverse: să asigure cutare sau cutare popor dreptul istoric asupra unui anumit teritoriu, să justifice succesiunea statului în raport cu unul sau altul predecesor istoric, să «înnobileze» procesul de etnogeneza.

Istoria este un proces format din evenimente şi fapte. O simplă enumerare a acestora nu face nimic, deşi ilustrează semnificaţia distanţei vechi parcurse de oameni.
Este bine când oamenii sunt protejaţi de geografia locației. Râurile, munţii, mlaștinile impenetrabile, amplasarea insulei oferă unele bonusuri în ceea ce privește protecția împotriva raidurilor de către vecini formidabili și agresivi sau invaziilor din adâncurile continentului. Moldovenii nu au avut noroc în acest sens. Răscrucea de expansiuni istorice, valuri de invazii, revoluții și războaie mondiale nu au cruțat nici oamenii, nici pământul pe care trăiesc. În acelaşi timp, comunicarea la nivelul oamenilor obişnuiţi de diverse credinţele şi genotipurile etnice au creat un mediu uimitor în care copiii din diferite naţiuni au trăit şi trăiesc «cot la cot» timp de secole, fără conflicte şi lupte. Au construit împreună, au trăit necazuri împreună, au făcut nunți, şi-au dus fiii la război, au îngropat morții. Oamenii au întotdeauna dreptate în esența lor modestă de muncă. Conducătorul nu are întotdeauna dreptate în mândria și pofta sa de putere. E rău când conducătorul trădează oamenii. Acest lucru s-a întâmplat și pare să se întâmple până în ziua de azi. Istoria învață! Înțelegerea căii de secole trecute înseamnă formarea conştiinţei de sine a oamenilor, care este cu siguranță legată de alegerea uneia sau a altei forme de guvernare. Să ne uităm în istorie! Ea ţipă despre asta!
Suntem conştienţi de fapte şi evenimente, la fel ca fapte şi evenimente. Totul s-a întâmplat în istorie. ar numai speculatorii și speculanții politici evaluează şi cântăresc evenimentele istorice, în timp ce adevărații patrioți fie sunt mândri de faptele strămoșilor lor, fie deplâng eșecurile și greșelile lor. Dar, în ambele cazuri, exemple surprinzătoare de curaj, statornicie și răbdare se găsesc în

vremuri trecute. Îi găsesc și le iau drept motivație pentru acțiunile și aspirațiile lor.

Noi toți venim din copilărie. Amintiți-vă, să creșteți nu este ușor. Unii rămân până astăzi în nerăbdare și lipsă de dorință adolescenților de a înțelege complexitatea vieții din jurul nostru.

Oamenii se confruntă și cu ceva asemănător. Oricare ar fi fost, este timpul să crești. Și asta înseamnă să ne asumăm responsabilitatea pentru cei pe care noi înșine îi aducem la putere. Au adus la putere mediocritatea și apucătorii – ei înșiși sunt de vină. Au numit domnitor un vrednic stăpân al țării - cinste și laudă pentru noi! Toate acestea au fost în istorie. În istoria Pământul Moldovei, poate chiar cu abundența ambelor exemple.

Nu pentru o curiozitate inactivă, ci pentru a înțelege «*Cine suntem, încotro mergem și ce ne urmează?*» - să ne uităm în adâncul istoriei, să ne uităm în noi înșine, să vedem dacă suntem demni să acceptăm moștenirea și testamentul strămoșilor noștri?

Să ne înclinăm față de Real, nu de istoria interpretată a Pământul Moldovei. Istoria învață, istoria țipă, istoria ridică, istoria pedepsește! Să fim elevii ei demni!

LITERATURĂ:

Русская летопись по Никонову списку	Санкт-Петербург 1768
N. Bălcescu. Puterea Armata şi Arta Militara	Bucureşti 1872
Ion-Vodă ctl Cumplit B- Petriceicu Haşdeu. XIV, 1	Bucureşti 1894
Istoria artei militare f românilor de generalul R. Rosetti.	Bucureşti 1947
М. Роллер. История Румынии.	Москва 1950
Путешествия на Восток Плано Карпини и Гильома Рубрука	Москва 1956
Miron Costin, letopiseţi Ţarii Moldovei	1958
Эвлия Челеби. Книга путешествия. Выпуск I	Москва 1961
А.Д. Новичев. История Турции ч I.	Ленинград 1963
Академия наук МССР. Институт истории. История Молдавской ССР	Кишинев 1965
Академия наук СССР, Академия наук Румынской Народной республики, Академия наук Молдавской ССР. Исторические связи народов СССР и Румынии. Том I, II, III.	Москва 1965, 1968, 1970
Славяно-молдавские летописи XV – XVI вв. Издательство Науке	Москва 1976
Istoria artileriei române	Bucureşti 1977
Istoria artileriei române in date- Enciclopedica	Bucureşti 1988
Краткая история Венгрии. С древнейших времен до наших дней.	Москва 1991
Жоффруа ду Виллардуэн. Завоевание Константинополя	Москва 1993
Институт славяноведения и балканистики. Османская империя и страны центральной. Восточной и юго-Восточной Европы. Часть I.	Москва 1998
Г.Б.Федоров. Этногенез волохов, предков молдован по данным археологии. Журнала «Stratum Plus»	Санкт-Петербург 1999
Р.А. Рабинович. Искушение грецким орехом или балканские волохи. Журнала «Stratum Plus»№5	Санкт-Петербург 2000
Thuróczy János. A magyarok kronicaja.	Budapest 2001
Andrei Groza. Din istoria necunoscută a românilor. Secole I – XIV.	Chişinău 2001
În lumea relaţiilor Polonă – Române	Suceava 2005

Иоан Болован, Иоан-Аурел Поп.	Москва 2005
Л.Е Семенова. Княжества Валахия и Молдавия. Конец XIV начало XIXв.	Москва 2006
Ion Ţurcanu. Istoria românilor	Brăila 2007
Madárnyelven. A moldvai csángók nyelvéről	Kolozsvár 2011
А.В. Майоров. Образование Молдавского государства Журнал. Вопросы истории №4	Москва 2014
С.Г. Суляк. Русины в молдавском летописании. Русин 2014 № 4	Санкт-Петербург 2014
Хроники Фредегара. Историографический очерк	СПб. Москва, 2015
Мавро Орбини «Славянское царство». Первая публикация в 1601 году	Олма 2021 г.
Virgil Pâslariuc. «Apocalipsa după Ştefan»: violenţă şi ritual în Moldova lui Ştefan cel Mare.	Universitatea de Stat din Moldova 2016
Liviu Cîmpeanu Considerații asupra artileriei lui Ștefan cel Mare p. 321–334 https://www.analeleputnei.ro/articole/consideratii-asupra-artileriei-lui-stefan-cel-mare?lang=ro	Svinţei Mănăstiri Putna 2018

P. T. Panaitescu. Lupta comună a Moldovei și Poloniei impotriva cavalerilor teutoni.
http://macedonia.kroraina.com /rs/rs4_13.pdf
Romanoslavica

AUTORI:

SAMARDAK Veaceslav Andreevici, colonel în rezervă, s-a născut la 15.08.1950 în orașul Bălți din RSSM.

A absolvit școala din Bălți, apoi Școala de Artilerie din Odessa în 1970. A servit ca ofiţer în armata sovietică în Grupul forţelor sovietice în Germania, Districtul Militar Moscova, Districtul Militar Trans-Baikal.

În 1987 a absolvit Academia Militară de Artilerie din Leningrad (Sankt Petersburg). Și-a continuat serviciul militar în cadrul Grupul vestic de forțe in Germania. Din 1992 până în 1996 a servit în cadrul Forțelor Armate ale Republicii Moldova și in Trupele de Carabinieri ale Ministerului de Interne al Republicii Moldova

Distincţii de stat: Ordine - «За Службу Родине» și "Ștefan cel Mare" și alte medalii. Studiază istoria militară și a publicat în revista "Revista Militară" a Ministerului Apărării al Republicii Moldova și în Almanahul istoric militar „COMMENTATORUL DE RĂZBOI Comentatorul de război publicaţie a Centrului de studii militare și istorică-militare al Universităţii Umanitare din Rusia.

Este autorul cărților «Evoluția artileriei», «Arta războiului», «Cavaleria română» în anii celui de-al Doilea Război Mondial, «Fascism, nazism, istorie și modernitate», a cărţilor despre Victoria în Marele Război pentru Apărarea Patriei și a două buletine informative pentru Lecţii de curaj. Începând cu anul 2008, a organizat și susţinut prelegeri de educaţie patriotică pentru tineri, concerte pentru militarii din cadrul Forţelor Armate ale Republicii Moldova. A creat un muzeu al trupelor de carabinieri din Republica Moldova.

«*Un om este demn de acest nume doar atunci când este util pentru sine și pentru ceilalți*».

Mihail Vasilievici LUPASHKO, publicist, scriitor, s-a născut în 20 11. 1963 în orașul Kishinev.

În 1985 a absolvit Universitatea de Stat din Moldova cu o diplomă în jurnalism. De atunci a lucrat în calitate de jurnalist în pofida crizelor sociale, a falimentelor personale și a schimbărilor de regimuri politice.

Din 1987 până în 1988 a servit în armata sovietică în Forțele Aeriene ca angajat al presei militare din orașul Bolgrad (în 2010 i s-a acordat medalia comemorativă «General VF Margelov» de către

Uniunea Paraşutistilor din Federaţia Rusă) .

A doua specializare este instructor de autoapărare - consultant pentru un stil de viață sănătos, în 1995 a absolvit prin corespondență Universitatea de Educaţie Fizică și Sport din RM. Principalul său atu este simţul umorului (nu are alte economii). Căsătorit (cu succes).

Între 2007 și 2010 a fost redactor și prezentator de știri la postul public de televiziune Moldova 1. «Moldova 1». Din 2012 până în 2014 a lucrat în calitate de lector la Universitatea de Stat din Moldova, 2014 - 2015 - redactor-traducător la agenția de știri «Sputnik Moldova», 2016-prezent coordonator al Clubului de discuții publice «Statalitatea moldovenească».

Autorul culegerii de povestiri «O dată în Moldova» (2010), al povestirii «Colț de crapă» (2011), al romanului istoric «Basarabeț» (2012), al romanului istoric «Sarea și sabia» (2013), poemul istoric «Călătoria înţeleptului Chelebi» (2013), și studiul istoric și publicistic «Stavka Domniei Sale» (2014), poema eroică Bătalia pe Nistru, poema despre coloniștii bulgari in Moldova.

